

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 47.

Onsdagen den 12 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmälades och bordlades jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens reproduktionsanstalt;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk m. m. ävensom två i ämnet väckta motioner; samt

nr 73, i anledning av väckt motion angående anordnande av hästavelscentra vid Ottenby och andra platser av landet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln framlagda förslag till inrättande av ett riksräkenskapsverk jämte i ämnet väckta motioner.

*Om inrättande
av ett riksrä-
kenskaps-
verk m. m.*

I den till riksdagen den 7 januari 1920 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1921 hade Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln, punkt 16, föreslagit riksdagen att ej mindre,

dels godkänna framlagt förslag till avlöningsstat för riksräkenskapsverket, att tillämpas från och med år 1921, ävensom de av chefen för finansdepartementet föreslagna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningsförmåner,

dels förklara,

Första kammarens protokoll 1920. Nr 47.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

att ålderstilläggen till de i staten uppförda tjänsterna skulle utgå av det under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålders- tillägg; samt

att en var, som med eller efter ingången av år 1921 tillträdde ordinarie befattning i riksräkenskapsverket, skulle vara pliktig att underkasta sig berörda villkor och bestämmelser för avlöningsstatens åtnjutande;

än även till upprätthållande av riksräkenskapsverkets verksamhet under år 1921 bevilja å ordinarie stat ett anslag av 338,000 kronor.

Under punkt 17 av samma huvudtitel hade Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att till förstärkning av arbetskrafterna hos riksräkenskapsverket ävensom till beredande av arvodesfyllnad åt vikarierande extra revisorer i enlighet med vad av chefen för finansdepartementet förordats å extra stat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst 36,800 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft tre till utskottet remitterade motioner nämligen dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 86, inom första kammaren av herr *J. Johansson* i Kälkebo m. fl. och den andra nr 152, inom andra kammaren av herr *E. G. Nilsson* i Vibberbo m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av ett riksräkenskapsverk, dels ock en inom andra kammaren av herr *D. Norman* m. fl. väckt motion, nr 109, vari hemställts, att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av ett riksräkenskapsverk, anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en ny utredning angående räkenskaps- och revisionsväsendets ordnande efter i motionen angivna grundlinjer.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å de i ämnet av herrar Johansson i Kälkebo m. fl., Norman m. fl. och Nilsson i Vibberbo m. fl. i ämnet väckta motionerna måtte

I. a) godkänna en under detta moment införd avlöningsstat för riksräkenskapsverket, att tillämpas från och med år 1921;

b) godkänna vissa angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i berörda stat upptagna avlöningsförmånerna;

c) förklara

att ålderstilläggen till de i staten uppförda tjänsterna skulle utgå av det under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålders- tillägg; samt

att en var, som med eller efter ingången av år 1921 tillträdde ordinarie befattning i riksräkenskapsverket, skulle vara pliktig att underkasta sig berörda villkor och bestämmelser för avlöningsstatens åtnjutande, dock att de ordinarie befattningshavare, som, med tillämpning av nu gällande avlöningsvillkor för statskontoret och kammarrätten, bleve vid 1921 års ingång överförda från dessa ämbets-

verk till riksräkenskapsverket, icke skulle vara pliktiga underkasta sig bestämmelsen om skyldighet att, när helst så av Kungl. Maj:t prövades lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom den centrala statsförvaltningen;

*Om inrättande
av ett riksräkenskaps-
verk m. m.*

(Forts.)

d) till upprätthållande av riksräkenskapsverkets verksamhet under år 1921 bevilja å ordinarie stat ett anslag av 322,000 kronor.

II. till förstärkning av arbetskrafterna hos riksräkenskapsverket ävensom till beredande av arvodesfyllnad åt vikarierande extra revisorer i enlighet med vad av chefen för finansdepartementet förordats å extra stat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst 36,800 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *S. H. Kvarnzelius, O. A. Ericsson, J. L. Widell* och *K. E. W. Söderhielm*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Widell: Herr greve och talman! Den som, utan att i förväg hava någon närmare kännedom om frågan angående inrättande av ett riksräkenskapsverk, studerar den kungliga propositionen, får antagligen det intryck, att ärendet undergått en synnerligen grundlig beredning. Ej mindre än tre olika kommittéer eller dylika beredningar ha avgivit betänkande i ärendet. Utlåtanden ha avgivits av kammarrätten och statskontoret vid upprepade tillfällen, och man tycker då, att det väl icke skulle kunna vara så mycket mer att säga om saken. Men om man ser litet närmare på vissa omständigheter, som föreligga i frågan, torde nog auktoriteten av den kungliga propositionen åtskilligt minskas.

Till en början är det anmärkningsvärt, att den ledande kraften i alla de tre kommittéer, som verkställt utredningarna, varit en och samma person, verkställande ledamoten i statsbokföringskommittén. På grund av sin stora sakkunskap på området har han helt naturligt kommit att i den grad dominera utredningsarbetet, att man kan säga, att det framlagda förslaget till sin väsentliga del är hans eget. Vad ämbetsverkens yttranden beträffar, äro de bestämt avstyrkande; såväl kammarrätten som statskontoret hava på det avgjordaste motsatt sig upprättandet av det nya verket. På allra sista tiden torde emellertid statskontoret av särskilda skäl ha något ändrat sin uppfattning. Och den mening, som nämnda ämbetsverk gjort gällande tror jag, att man utan någon som helst överdrift kan säga gillas av det övervägande flertalet utav de på detta område sakkunniga ämbetsmännen; den meningen innebär, att det föreslagna ämbetsverket är onödigt, och att man på enklare och billigare vägar kan nå det mål man vill nå med dess inrättande. Till sist är det ännu en omständighet, som nog förtjänar allt beaktande, då man skall bedöma den kungliga propositionen. Det råder nämligen med denna det synnerligen ovanliga förhållandet, att den åtföljts av reservationer, som mot den kungliga propositionen avgivits av två utav statsrådets ledamöter. Statsråden Petersson och E. A. Nilson ha reserverat sig, och ryktet har velat förmåla, att

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)

meningsskiljaktigheterna i konseljen varit än större, än de avgivna reservationerna utvisa. Det förefaller mig också, som om det måste vara synnerligen vägande skäl för att nyskapa ett stort ämbetsverk, icke minst i dessa tider, då man måste se till att åstadkomma all möjlig sparsamhet på administrationens område. Jag vill erinra om att andra kammaren för ett par dagar sedan biföll en framställning från ett tillfälligt utskott om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inskränkningar i administrationen. Detta ärende har nu kommit till första kammaren och remitterats till ett av dess tillfälliga utskott och torde i sinom tid här komma före. Då måste det te sig egendomligt att nu organisera ett nytt stort ämbetsverk. Det måste, jag upprepar det, vara synnerligen tungt vägande skäl för en sådan åtgärd.

Jag skall be att nu något få gå in på dessa skäl. Jag anser mig helt kunna lämna åsido de brister man anser vidlåda den nuvarande revisionen i kammarrätten. Man kan ej på allvar göra gällande, att icke dessa brister skulle kunna avhjälpas inom kammarrätten. För deras avhjälpande är det icke nödvändigt att utbryta revisionsavdelningen från kammarrätten och grunda detta nya ämbetsverk. Vidare vill jag icke heller taga någon hänsyn till det tal, som föres om det nödvändiga sambandet mellan riksbokslutet och revisionen. Det är enligt mitt förmenande en felaktig syn på tingen att vilja göra riksbokslutet till ett slags revision; det är bokslut och ingenting annat. Jag kan därför ej finna något som helst tvång för att riksbokslutet och revisionen ske i samma ämbetsverk och tillsammans. Dessa två skäl kan jag därför ej på något sätt tillerkänna beviskraft.

Jag kommer nu till de två huvudskälen. Det ena är nödvändigheten att åstadkomma snabbare riksbokslut, det andra nödvändigheten att kunna följa budgetens realiserande under årets lopp genom en ordnad månatlig översikt över statens ställning. Bägge dessa saker äro synnerligen viktiga — det är jag den förste att vitsorda — men bägge målen kunna enligt mitt förmenande fullständigt nås utan att skrida till inrättande av ett riksräkenskaps- eller revisionsverk.

Vad till en början beträffar snabbare riksbokslut, så blir, om man därmed syftar på det egentliga riksbokslutet, tidpunkten för dess förrättande beroende på, när de särskilda ämbetsverken kunna ha sina bokslut klara, och jag tror, att mycket kan göras för att åstadkomma snabbare bokslut inom ämbetsverken och därmed snabbare bokslut för det hela. Men att riksräkenskapsverket därvidlag skulle kunna utöva en så betydande inverkan, tillåter jag mig på det högsta betvivla. En annan sak är, att man, som det nu ställts i utsikt, skulle före den 1 april varje år få en redovisning över statens inkomster och utgifter, ett preliminärt riksbokslut. Ja, det är ingenting annat än att få en sammanfattning av de 12 månaders olika räkenskaper, och det sammanhänger givetvis med frågan om dessa månaders särskilda bokslut. För närvarande utarbetas sådana månadsbokslut och belastningstabeller av statsbokföringskommittén och överlämnas till finansministern och övriga departementschefer m. fl. Nu säger man,

att det är omöjligt för statskontorets riksbokslutsbyrå att övertaga detta bestyr. Det är för stort arbete, och statskontoret går ej i land därmed. Statskontoret har på sista tiden självt, tyckes det, kommit till den uppfattningen. Men anledningen till detta är helt enkelt den, att man med dessa månadstabeller sammanknutit en ny sak, nämligen månatlig revision. Hur denna fråga om månatlig revision uppkommit, är verkligen en ganska egendomlig historia. Så vitt jag vet, ha de två första kommittéerna, som sysselsatt sig med frågan — den första bestående av herr Tenow och Vide och den andra, vill jag minnas, under herr Swartz' ordförandeskap — icke alls varit inne på denna tanke på månatlig revision. Det är först på sista tiden som saken kommit upp, och hur detta gått till, uppplyser propositionen. Det heter där: »Då det visat sig, att de olika ämbetsverken och myndigheterna icke alltid rätt uppfattat formulären, till följd varav felaktigheter i den centrala bokföringen yppat sig, uppdrog Kungl. Maj:t den 21 december 1917 åt statsbokföringskommittén att underkasta länens räkenskaper en formell granskning; och hava dessa räkenskaper från och med år 1918 månatligen insänts till kommittén och därstädes underkastats sådan granskning. Då därefter nya formulär i december månad 1918 fastställdes för veterinärhögskolan, institutet för blindas nationalmuseum och kommerskollegium, meddelades motsvarande föreskrifter angående formell granskning av dessas räkenskaper. Under de senare åren hava också lotsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens räkenskaper i enahanda syfte insänts till kommittén, ehuru uttrycklig föreskrift därom icke finnes meddelad.»

Jag vill betona, att uppslaget till denna månatliga revision alltså givits därigenom, att myndigheterna, i första rummet länsstyrelserna, icke rätt uppfattat statsbokföringskommitténs formulär för räkenskaperna, och det grundar sig sålunda uteslutande på ovanan vid de nya formulären. Kan det då vara reson i att för framtiden stadga månatlig revision, därför att man vid första tillämpningen av de nya formulären funnit det nödvändigt att månatligen underkasta räkenskaperna granskning? Jag för min del kan ej finna, att ett sådant skäl förefinnes. Den granskning, som hittills gjorts i statsbokföringskommittén, har varit vad man med ett nyskapat ord kallat formell revision, d. v. s. den har endast avsett frågan, huruvida utgifterna förts på rätta anslag och huruvida inkomsterna tillgodoförts rätta inkomsttitlar. Man säger nu i statsbokföringskommittén, att denna granskning medfört betydande resultat; man har funnit, att många miljoner blivit felförda. Jag har varit i tillfälle att, visserligen mycket flyktigt, se på en tablå över de anmärkningar, som blivit gjorda, och jag får säga, att dessa anmärkningar på mig verkat ingenting mindre än imponerande. Det var sådana saker, som att en länsstyrelse t. ex. hade bokfört en inkomst som inkomst, men i statsbokföringskommittén var man av den meningen, att den skulle bokförts som inkomstrest. Det är sådana tekniska petitesseer, förlåt uttrycket, som följa med det nya räkenskapssystemet. Jag kan tillägga

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.*
(Forts.)

ett annat exempel. Man hade ansett, att en inkomst bort debiteras som uppbördsmedel, men länsstyrelsen debiterade den under titeln: diverse inkomster. Mot detta kan åtminstone från statsutskottet ingenting vara att invända, det får jag säga. Särskilt var det emellertid mycket stora poster beträffande olika fonder, där det hade trasslat sig betydligt. Emellertid är jag fullt övertygad, att dessa missförhållanden, som visat sig bero på övergången till det nya räkenskaps-systemet, efter hand som de nya formulären bliva inarbetade hos vederbörande tjänstemän och dessa bli vana med dem, komma att försvinna. Men varför förutsätta för framtiden behovet av denna formella revision, som den kallats? Kammarrätten har i alla tider undersökt, huruvida utgifterna varit förda under rätta anslag och inkomsterna på rätta inkomsttitlar. De felaktigheter i detta avseende, som uppdragats, äro mellertid ytterligt obetydliga, och även om det skulle uppdragas sådana fel, vad betyder det ur statens synpunkt? Det är ju dock fömligen likgiltigt i flertalet fall, om posterna föras på ett anslag i stället för på ett annat. Det kan naturligtvis ha sin betydelse, om man t. ex. bokför någonting på ett förslagsanslag i stället för på ett reservationsanslag, men för budgetens totalsumma, för frågan hur budgeten gått ihop är saken utan all betydelse.

Denna månatliga formella revision har nu givit anledning till ett nytt uppslag. Man säger: nu skola vi också göra den kamerala revisionen månatlig. Man motiverar detta med: det är så lämpligt, att den formella granskningen och den kamerala granskningen följas åt; därmed sparas arbetskraft och vinnes tid. Detta har ytterligare motiverats av departementschefen på ett sätt, som förefaller mig mycket underligt. Det heter bl. a.: »Det krav, som de förvaltande ämbets- och tjänstemännen kunna med fullt fog uppställa, att så snart som möjligt erhålla decharge för sina åtgärder, kan vid genomförd månadsgranskning jämväl tillmötesgå. Enligt nuvarande system för revisionen inträffar det däremot alltjämt, att anmärkningar framställas ända till 4 å 5 år efter det förvaltningsåtgärderna ägt rum. Olägenheterna i en sådan ordning äro uppenbara.» Ja, det finnes inget tvivel om, att det är mycket stora olägenheter med detta. Jag är övertygad, att varje ämbetsman, eller rättare varje chef för ett ämbetsverk — ty det är cheferna, som i regel äro ansvariga — är synnerligen tacksam, om en ändring kan ske på den punkten, men icke sker den genom månatlig revision. Ty vad är anledningen till att anmärkningar kunna framställas så långt efter räkenskapsårets utgång? Jo, ingenting annat än att kammarrättens rättighet att väcka anmärkningsmål icke är preskriberad förrän efter tre år. Om sålunda en revisor finner, att i ett års räkenskaper ett fel förekommer, går han tillbaka till närmast föregående årens räkenskaper och ser efter, om icke samma fel möjligen finnes där också, och i så fall gör han anmärkning för alla tre åren. Häri ligger orsaken till detta, men visst icke uti den månatliga revisionens tillkomst. Jag måste för min del säga, att jag har mycket svårt att förstå, huru över huvud det är möjligt att åstadkomma en månat-

lig kameral revision. Tydligt är, att departementschefen och de sakkunniga, vilkas uttalanden ligga till grund för yttrandet, haft sina tvivel om saken, ty de säga, att vid sidan av den månatliga revisionen man måste ha en årlig revision. Ja, där ha vi de dubbla granskningarna, sätta i system. Vi få månatlig revision och sedan årsrevision ovanpå. Vad detta åstadkommer, besparing åstadkommer det för visso icke.

*Om inrättande
av ett riksräkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

För att sammanfatta vad jag yttrat beträffande den månatliga revisionen, så kan jag icke finna, att en månatlig kameral revision är på något sätt av behovet påkallad, då den snarare för ämbetsverken skulle medföra mycket stora svårigheter. Vad den formella revisionen beträffar, så behöves en granskning av räkenskaperna eller hjälp med räkenskapernas upprättande under den första tiden, då de nya räkenskapsformulären skola tillämpas, men detta behöver icke överlämnas åt ett stort ämbetsverk; därom borde alla kunna vara ense. Så stor sakkunskap och samvetsgrannhet hava sannerligen räkenskapsförarna i våra ämbetsverk, att man sedan de vunnit vana vid de nya formulären kan anförtro åt dem att arbeta på egen hand, såsom de hittills med gott resultat gjort. Sålunda kan jag ej finna, att det föreligger något som helst behov av riksräkenskapsverket ur den synpunkten, att man skall ha månatlig revision.

Då blir frågan: kan man få månatliga översikter över statens ställning utan en sådan revision? Ja, departementschefen säger: »Så länge kassarapporterna icke åtföljas av verifikationer, vilka kunna underkastas granskning mot rapporterna, föreligger emellertid icke full visshet, att rapporternas uppgifter äro tillförlitliga.» Nej, men vad betyder det, om en månadsuppgift icke är fullt tillförlitlig? De slutsatser, man kan draga på grund av dessa månadsuppgifter, äro i alla fall så ytterligt osäkra i många delar, och om det skulle finnas mindre fel i månadsrapporterna, rättas detta i regel när man kommer till avslutningen av årets räkenskaper vid ifrågavarande ämbetsverk. Att åstadkomma denna stora apparat med insändande av räkenskaper och tillhörande verifikationer varje månad torde icke löna sig. Skall man icke nå mer än det, att månadsrapporterna därigenom bli fullt tillförlitliga, sannerligen resultatet då svarar mot utgifterna. Men månadsrapporterna i och för sig kunna mycket väl åstadkommas ändå, och de ha funnits till utan denna apparat redan i åtskilliga år. Man har tidigare utarbetat sådana månatliga sammanställningar över statens inkomster och utgifter till stort gagn, som jag tror, för vederbörande finansiella myndigheter. Men man får dock icke allt för mycket överskatta betydelsen av dessa rapporter. De angiva utgifter och inkomster enligt kassaräkenskaperna, men de angiva ej huru anslagen i verkligheten äro belastade, och de angiva icke de inkomster, som ännu icke influtit, men äro att vänta under närmaste dagarna. De angiva därför endast ställningen enligt kassaboken för ögonblicket, men man känner bra litet, hur det i verkligheten står till. Därför är det föreslaget, att riksräkenskapsverket skall för tre månader i sänder avgiva beräkning över hur det kommer att ställa sig med

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

statens inkomster och utgifter, och detta är synnerligen nyttigt. Men den beräkningen, får jag säga, kommer ej att kunna baseras till annat än vissa delar på dessa månadsrapporter.

Vad nu statsbokföringskommitténs månadsrapporter beträffar, grunda sig ju dessa på sammandrag från de förvaltande verken över de månatliga räkenskaperna. Själva sammandragandet av dessa rapporter från ämbetsverken till en gemensam översikt är en sak, som enligt propositionens uppgift erfordrar mycket ringa arbetskraft och sålunda faktiskt kan ske var som helst, i statskontorets riksbokslutbyrå eller finansdepartementets från den 1 juli i år nyinrättade budgetbyrå. För min del finner jag naturligt, att finansdepartementets budgetbyrå får denna sak om hand, ty det är denna byrå, som skall använda månadsrapporterna, och då är det ganska naturligt, att den själv får utarbeta dem. De fördelar man skulle vinna med inrättandet av riksräkenskapsverket kan jag för min del sålunda icke anse på något sätt vara av betydelse. De viktigaste fördelarna kunna nås på annat sätt. Ett snabbt bokslut kan erhållas utan detta verk, månatliga översikter likaså. En månatlig revision däremot måste jag anse överflödigt och rent av i vissa delar skadlig.

Men det är icke nog med, att de skäl, som anförts för riksräkenskapsverkets inrättande, enligt min mening ej äro bärkraftiga. Enligt min åsikt måste också med inrättandet av riksräkenskapsverket vara förknippade bestämda olägenheter. Jag skall ej här tala om det försvagande av kammarrättens sakkunskap på revisionsmålens område, som måste bli en följd härav eller om de andra olägenheter ur administrativ synpunkt för statskontoret o. s. v., som måste följa därav. Jag skall endast dröja vid en enda sak, nämligen kostnadsfrågan. Den kungliga propositionen och i anslutning till denna statsutskottet har nu sagt, att inrättandet av det nya riksräkenskapsverket kommer att, i jämförelse med de nuvarande sammanlagda kostnaderna för kammarrättens revisionsavdelning, statskontorets riksbokslutbyrå och statsbokföringskommittén, bespara i runt tal 40,000 kronor. Ja, i och för sig vore det ju icke så märkvärdigt, om det skulle bli förhållandet, ty saken är den, att kostnaderna för statsbokföringskommittén äro synnerligen höga, allt för höga till och med skulle jag vilja säga. Men det är väl ingen, som tror, att statsbokföringskommittén skulle behållas för framtiden. Om Kungl. Maj:ts förslag i detta ämne avslås, är därmed alldeles icke sagt, att statsbokföringskommittén skall bibehållas. Dess uppgifter kunna och måste uppdelas på andra myndigheter. Men denna besparing av 40,000 kronor är, så vitt jag kan finna, rent imaginär. Den har uppkommit på det sättet, att man upptagit statsbokföringskommitténs avlöningar till i runt tal 120,000 kronor. Emellertid har det anmärkts, bland annat, av en reservant i marinförvaltningen, att i dessa 120,000 kronor jämväl ingå dyrtidstillägg som borde frånräknas, då givetvis kostnaderna för det nya ämbetsverket beräknats utan hänsyn till dyrtidstillägg. Om man tager hänsyn till dessa dyrtidstillägg, som kunna beräknas till 40- å 50,000 kronor, så uppstår ingen besparing, utan en direkt förlust. Statsutskottet bemöter den saken ge-

nom att säga: »Enligt utskottet tillhandakommen uppgift från statsbokföringskommittén uppgå dess beräknade avlöningskostnader för år 1920 till 170,000 kronor, varifrån avgå 50,000 kronor, som beräknats motsvara dyrtidstillägg för personal, vilken icke åtnjuter sådant tillägg på grund av anställning i statens tjänst.» Det är fullständigt obegripligt, huru man kan komma till en sådan siffra. De verkliga utgifterna till avlöningar under år 1919 uppgingo — jag har här i min hand en bestyrkt tablå över statsbokföringskommitténs utgifter — i runt tal till 125,000 kronor. Huru det skulle vara möjligt, att dessa kostnader under år 1920 skulle ökas med 50,000 kronor eller i det närmaste hälften av det hela förefaller mig fullständigt obegripligt. Jag tror, att man, när man beräknat kostnaderna, bör för att vara på den rätta sidan utgå ifrån vad de faktiskt utgjort år 1919, vilken siffra är exakt känd. Om man utgår från den siffran och tillika tager hänsyn till att i beloppet 125,000 kronor även ingå dyrtidstillägg, så visar det sig, att ingen besparing uppstår, utan att det tvärtom blir förlust. — Detta som sagt, när man gör den egentligen ganska betydelselösa sammanställningen av å ena sidan de nuvarande kostnader för statskontorets riksbokslutbyrå, kammarrättens revisionsavdelning och statsbokföringskommittén med å andra sidan de föreslagna kostnaderna för riksräkenskapsverket.

Emellertid har statsutskottet gjort en annan kalkyl. Man har sammanställt avlöningskostnaderna för det nya verket med de motsvarande kostnader, som skulle uppstå, därest kammarrätten och statskontoret skulle övertaga statsbokföringskommitténs uppgifter, och man har därvid kommit till det resultat, att det i detta fall uppstår en besparing till den nuvarande anordningens fördel på i runt tal 5,000 kronor. Med skäl har man funnit, att denna besparing icke är alltför stor. Men jag får säga, att de stater, som här uppgjorts, äro synnerligen tvivelaktiga. Den stat, som beräknats för ett tänkt bibehållande av statskontorets riksbokslutbyrå och kammarrättens revisionsavdelning tror jag tål vid att synas i sömmarna åtskilligt, och icke mindre tror jag, att den nu av Kungl. Maj:t föreslagna staten för riksrevisionsverket måste inom kort betydligt utökas. Man har enligt mitt förmenande överdrivit förhoppningarna om besparing i arbetskrafter såsom en följd av det nya ämbetsverkets inrättande. Man har härvidlag icke tagit hänsyn till att, om man skall ha månatlig revision och på samma gång årlig revision det kommer att bli en given kostnadsökning på den punkten. Man har så litet tänkt sig in i kostnadsfrågan, att man förbisett det förhållandet, att det under övergången till den nya ordningen behöves dubbel personal därför att man på en gång har att granska t. ex. 1920 års räkenskaper för hela året och 1921 års räkenskaper månatligen. Någon personal för den saken är icke någonstans beräknad. Jag är fullständigt övertygad om, att det här kommer att gå såsom på många andra områden, att, om detta nya ämbetsverk inrättas, dess stat kommer att visa en kraftig och vacker förkovran under den närmaste tiden.

Kommer så härtill lokalfrågan. Utskottet har fullständigt bagatelliserat denna sak och sagt, att statsbokföringskommittén för när-

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.*

(Forts.)

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)

varande förhyr lokaler, och att statskontorets riksboksluthyrå redan nu är i färd med att avflytta från statskontorets nuvarande ämbetslokaler. Det är möjligt, men detta är en sak och en annan sak är att skaffa lokaler för det nya stora ämbetsverket. Jag tror, att detta svårligen låter sig göra utan nya byggnader, och därmed stå vi inför ett ekonomiskt problem, som är ganska betydelsefullt.

Jag har redan alltför länge upptagit kammarens tid och jag skall därför endast tillägga ett par ord. Vad skulle inträffa, om riksdagen avslår Kungl. Maj:ts proposition? Skulle därigenom någon stor skada vara skedd? Såvitt jag kan se, ingen. Hela saken är den, att man ännu en gång måste göra utredning i frågan. Jag är fullständigt förvissad om, att därest denna utredning komme att göras av personer, som icke ha någon förutfattad mening om att riksräkenskapsverket är behövt, utredningen skulle visa, att man kan nå en fullt tillfredsställande lösning på det beståendes grund. Jag är också övertygad om, att denna utredning skulle kunna åstadkommas i så god tid, att proposition i frågan kunde föreläggas nästa riksdag. Under sådana omständigheter vågar jag verkligen vädja till kammaren: är det något skäl att nu inrätta ett stort nytt ämbetsverk, som med all säkerhet kommer att medföra betydligt ökade kostnader för staten, när majoriteten av alla på området sakkunniga ämbetsverk säga: det behövs icke, det går lika bra på andra och enklare vägar än de nu av statsutskottet föreslagna?

Herr greve och talman, jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Herr Widell slutade sitt anförande med att säga, att man, om denna sak underkastades utredning av en ny kommitté, som icke hade någon förutfattad mening, säkerligen skulle komma till ett resultat, motsatt det, som nu föreligger från statsutskottet. Med anledning av detta uttalande vill jag säga, att, när statsutskottet gick till prövning av denna fråga, fanns det icke inom utskottet någon förutfattad mening till förmån för Kungl. Maj:ts proposition. Tvärtom tror jag mig kunna förklara att sällan har en kungl. proposition blivit omhändertagen av en utskottssammansättning, som känt mera stark animositet mot det framlagda förslaget och mera bestämd motvilja att gå med på den kungl. propositionen än vad fallet varit här. Hela den avdelning, som närmast haft att handlägga ärendet, hade också respekt för talet om att man icke i onödan, såsom herr Widell gång på gång uttryckte sig, bör skapa ett nytt, stort ämbetsverk; den känslan behärskade avdelningen mycket starkt. När det sedermera för avdelningen gällde att gå till realprövning av frågan och se, vilka skäl, som funnos för och emot de båda förslagen, räckte det emellertid icke med detta allmänna betraktelsesätt. Det visade sig också, att avdelningen slutligen enhälligt kommit till den uppfattningen, att de bättre skälen talade för bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Vad är det då för behov som det nya ämbetsverket — jag kommer senare till, att ämbetsverket ingalunda är nytt i den mening man

vanligen brukar inlägga i ett dylikt uttryckssätt — skulle fylla? Om inrättandet av ett riks-räkenskapsverk m. m. (Forts.)

Herr Widell har måst erkänna, att det föreligger ett faktiskt behov av en fortlöpande formell och budgetmässig kontroll över de olika verkens räkenskaper, och han erkände också ett ögonblick, att det av bokföringskommittén använda förfaringssättet med månatliga rapporter vore lämpligt och, enligt herr Widells eget vittnesmål, nödvändigt, ehuru han i ett annat ögonblick gick mot detsamma. Fränsett sistnämnda avvikelse har man varit ense om, att en fortlöpande formell och budgetmässig kontroll är önskvärd och nödvändig, och man har också varit överens om, att det behöves ett snabbare utfört och till ett mera formellt riktigt resultat kommet riksbokslut. Framför allt måste man säga, att, för så vitt den gamla tanken på budgetärets omläggning skall kunna komma till stånd, ett snabbare utförande av riksbokslutet är oundgängligen nödvändigt. Vidare är det önskvärt, att det åstadkommes en samverkan mellan revisionsarbetets skilda avdelningar, så att ett rationellt utnyttjande av personalens arbetskraft kan komma till stånd, och slutligen måste man finna det önskvärt, att det för revisionsarbetet skapas en ensamt ansvarig myndighet, så att man icke fortfarande må komma att röra sig med förhållanden, där man verkligen kan tala om divisionsansvar eller rättare sagt på det att de olika avdelningar, som ha revisionsarbetet om hand icke må kunna skylla ifrån sig ansvaret i fråga om det ena eller det andra av revisionsarbetet, som kan bli påtalat.

Om nu allt detta är ett verkligt önskemål, huru skall då detta önskemål ernås? Bokföringskommitténs tillvaro och utveckling är det närmaste svaret på denna fråga. På sid. 10 i utskottets utlåtande finnes en kort redogörelse för bokföringskommitténs arbete och sammansättning, och man finner av denna, att statsbokföringskommittén, som nu arbetar på 4 avdelningar, utvecklat sig därhän, att hos densamma äro anställda 3 avdelningschefer, varav en kvinnlig, samt 8 manliga och 22 kvinnliga assistenter och biträden, vartill komma tillfälliga biträden samt å formuläravdelningen arbetande särskilda sakkunniga. Om man nu frågar sig, huruvida någon verkligen vill utan vidare avbryta detta revisionsarbete, och huruvida någon kan finna vad därmed hittills utförts i fortsättningen obehövt, så tror jag icke, att någon kan svara ja på den frågan. Även herr Widell har gång på gång givit ett mycket villigt erkännande, att detta arbete i fortsättningen är nödvändigt och att det icke är lämpligt och tillräddligt att nu avstå ifrån det.

Då blir emellertid frågan den: skall arbetet fortsättas såsom hittills av en kommitté, som har ett ämbetsverks myndighet och öfver vars utveckling, storlek och arbetsvillkor riksdagen icke har någon beslutanderätt, och sålunda arbetet utveckla sig på fri hand som hittills, eller skall man vidtaga någon annan anordning? Jag tror, att herr Widell är ense med oss om att det icke är möjligt och lämpligt, att bokföringskommittén fortsätter att utveckla sig på samma sätt som hittills, eller då återstår frågan: kan man anvisa något annat alternativ än att skapa ett riksräkenskapsverk, som bättre och billigare löser spörsmålen och giver det arbetsresultat, som ur statens

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

egen synpunkt är önskvärt? När det gäller att besvara detta spörsmål, bör man icke göra som herr Widell, blott helt allmänt säga: det går nog att ordna och arrangera det så och så. Men något verkligt förslag, som, när man går detsamma närmare in på livet, löser uppgiften, har lika litet kommit från herr Widell som från någon annan, som haft att yttra sig i detta avseende.

Som herrarna känna, skulle det nya riksräkenskapsverket bildas av den i statskontoret arbetande riksbokslutsavdelningen, kammarrättens revisionsavdelning och statsbokföringskommittén. De båda alternativ, som man på allvar ifrågasatt att tillgripa, därest man icke nu inrättar ett riksräkenskapsverk, äro att antingen förlägga statsbokföringskommitténs arbete till statskontoret och därmed utvidga detta verk eller också att förlägga det till kammarrätten. Jag har icke hört, att något tredje projekt på allvar varit uppe.

Vad då först beträffar att förlägga detta arbete till statskontoret, så visar det sig, att statskontoret självt funnit sig icke kunna tillstyrka en sådan anordning, utan funnit detta införlivande vara olämpligt; och om man tager närmare hänsyn till de uppgifter, som i övrigt åligga detta ämbetsverk och tänker sig, att en dylik avdelning skulle inflytta i statskontoret, så måste man komma till den uppfattningen, att en sådan åtgärd vore olämplig, och så vitt jag kan förstå bleve den framför allt icke billigare. Den förutsätter en omorganisation av statskontoret med avdelningschefer, så att slutresultatet ingalunda bleve ett förbilligande av arbetet. Går man sedan vidare och frågar sig, huru det skulle te sig, om statsbokföringskommitténs arbete förlades till kammarrätten, kommer man också till den uppfattningen, att man därigenom ingalunda skulle få en bättre och billigare anordning. Genom ett förläggande av detta arbete till statskontoret åter komme man till den egendomligheten, som påpekats i den kungl. propositionen, att en avdelning av statskontoret skulle utöva kontroll över statskontoret självt med dess så betydelsefulla medelsförvaltning och vad därmed sammanhänger. Om man icke anser detta vara lämpligt och icke vill förorda det, så återstår ju endast att den formella revisionen skulle förläggas till kammarrätten. Statskontoret skulle få en ny uppgift och kammarrätten skulle få en ny uppgift, och man finge på detta sätt två utvidgade verk med fortsatt splittring och fortsatta svårigheter att på ett tillfredsställande sätt kunna organisera arbetet.

Jag tror således, att man, när man noggrant prövar denna fråga, måste komma till det resultat, att ett sammanförande av de tre redan existerande, var för sig på olika områden redan arbetande avdelningarna till ett enhetligt verk med möjlighet att rationellt utnyttja arbetskrafterna blir den både billigaste, i längden tillförlitligaste och mest praktiska anordningen. De ledamöter av statsutskottet, som förberett ärendet, hava enhälligt anslutit till denna uppfattning, och det har visat sig, att utskottets definitiva beslut kunnat fattas med den stora majoriteten av 19 röster mot 5.

Nu försöker herr Widell i detta sammanhang särskilt peka på, att det inom regeringen funnits skiljaktiga meningar beträffande

propositionen, och han vill med anförande av denna omständighet, så vitt jag förstår, säga, att de som på det hållet närmare sysslat med saken, varit synnerligen tveksamma. Mot denna omständighet vill jag ställa det faktum, att samtliga de finansministrar, oberoende av vilket politiskt parti de tillhört, som mera ingående haft att syssla med denna angelägenhet och haft till plikt att begrunda spörsmålet och icke se på detsamma ur någon annan synpunkt än statens, kommit till det resultat, att den lösning, som nu föreslås i den Kungl. propositionen, är den enda, varpå man ur statens synpunkt kan och bör reflektera.

*Om inrättande
av ett räk-
sakens-
verk m. m.
(Forts.)*

Då vi i statsutskottet gingo att närmare i detalj pröva denna fråga och väga skäl och motskäl mot varandra, voro vi icke blinda för att en hel del anmärkningar gjorts mot den föreslagna anordningen.

En anmärkning, som vi ägnade stor uppmärksamhet och fäste stor vikt vid, var det påståendet som gjorts, att en fortlöpande formell och budgetmässig kontroll av de olika verken skulle inom verken skapa behov av ökade arbetskrafter. Om detta verkligen visat sig vara fallet speciellt i den omfattning, som från anmärkarnas sida gjorts gällande, hade däri för oss legat ett mycket starkt skäl mot det föreslagna nya verket. Men så långt som det varit oss möjligt att konfrontera anmärkarna i detta avseende med dem, som försvarade den kungl. propositionen har det visat sig, att detta påstående icke kunnat upprätthållas. Det har visat sig, att de verk, som redan börjat tillämpa det av bokföringskommittén tillämpade räkenskapssystemet, vitsordat, att ett sådant ökat behov icke inställt sig. Speciellt vad beträffar arméförvaltningen, från vilket håll farhågor i detta avseende först uttalats, har det visat sig, att det icke finnes något hinder för detta verk att, om det så önskar, allt jämt begagna sig av sitt hittills använda och av verket så varmt försvarade räkenskapssystem, då ämbetsverket med bibehållande av sitt räkenskapssystem och utan ökning av arbetskrafterna kunnat lämna alla de uppgifter jämväl för månatlig kontroll, som från statsbokföringskommitténs sida begärts. Sålunda jämväl när det gäller detta ämbetsverk, från vilket den nu bemötte anmärkningen just härstammar, har det visat sig, att talet om behov av ökade arbetskrafter icke håller streck.

En annan anmärkning, som gjorts mot den föreslagna anordningen, är, att densamma skulle öppna möjlighet till ohederliga manipulationer, och man har velat beteckna den nya anordningen med statsverkets gemensamma giroräkning som ett inbjudande tummel-fält för dylika möjligheter. I den mån utskottet kunnat gå till prövning av huruvida denna farhåga kan vara befogad, har det emellertid visat sig, att detta ingalunda är fallet. Man kan naturligtvis också mer än hittills skett skärpa kontrollen, och genom ytterligare detaljanordningar i högre grad än hittills försvåra möjligheterna till missbruk och oärligt förfarande. Men att man i en dylik detaljanmärkning skulle finna en hållbar grund för att motsätta sig inrättandet av det föreslagna nya ämbetsverket, har visat sig icke vara fal-

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

let. Däremot har anordningen med statsverkets gemensamma giro-räkning ur en annan synpunkt visat sig vara ett statsverkets intresse. Så länge varje verk hade sin egen giroräkning, medförde detta från statens sida behov av sammanlagt väsentligt större kassadepå, emedan stora belopp måste hållas i beredskap på flera stora verks giroräkningar utan att kunna disponeras på andra håll där behov förefunnnes. Efter sammanförandet av de olika giroräkningarna hava fördelarna ur denna synpunkt med en gemensam giroräkning tydligt gjort sig gällande. Sammanförandet av alla giroräkningarna till en gemensam statsverkets giroräkning har alltså visat sig vara jämväl ekonomiskt fördelaktigt för staten.

En annan anmärkning, som gjorts tidigare och då betecknats såsom huvudanmärkningen har icke i dag upptagits av den föregående ärade talaren. Den gällde, att chefen för det föreslagna nya riks-räkenskapsverket skulle kunna strypa framkomna anmärkningar, varigenom revisionen skulle få en osjälvständig ställning. Skulle det emellertid hava avsetts någon möjlighet för chefen att genom ett sådant nej föregripa domsrättens utövande, så har ju Kungl. Maj:t tagit första steget till ett undanröjande av anledningarna till anmärkning härutinnan, och utskottet har i sin tur gått än längre i detta avseende. Jag tror därför icke, att man vidare kan på detta område mot det nu föreliggande förslaget göra någon som helst grundad anmärkning.

Sålunda ha alla de tidigare framförda, såsom huvudanmärkningar upptagna erinringarna mot det nu föreliggande förslaget antingen blivit avhjälpta eller vid prövning icke visat sig vara av den betydelse och art, att de borde föranleda förslagets fall.

Nu sade den föregående ärade talaren — och detta har också spelat en huvudroll i denna diskussion — att om man ville ha en dylik fortlöpande kontroll och om man på dessa månatliga rapporter ville grunda en fullständig statistik, så vore det att observera, att kassareporterna icke i och för sig vore tillräckliga att fullständigt visa budgetställningen, utan att man för att få full överblick över densamma även måste hava dispositionsuppgifter. Ja, det är nog riktigt. Men det visar sig vid närmare prövning, att sådana både kunna och böra anskaffas. Om det sker — och det kan ske utan synnerligen stora svårigheter — så kommer man ju därmed fram till den möjlighet, som den föregående ärade talaren också ansåg, att man borde verkliggöra, den nämligen att man snabbt kan förskaffa sig säkra och tillförlitliga uppgifter över statens ställning, över den ekonomiska utvecklingen, såväl under arbetsåret som så fort som möjligt omedelbart efter ett räkenskapsår.

Vidare försökte som jag förut anmärkt, den föregående ärade talaren att förlägga huvuderinringen på ett annat område, på det ekonomiska området. Han ville uppenbart bibringa kammaren den uppfattningen, att det föreliggande förslaget skulle vara ur statsverkets synpunkt ekonomiskt ogynnsamt. Om herrarna närmare följde honom, så kunde emellertid herrarna höra, hur han fick anstränga sig för att få fram bevis på någon som helst ökad utgift vid genom-

förändret av det nu föreliggande förslaget i förhållande till vad som hittills verkligen utgått. Och detta är den stora skillnaden, herr Widell, då man här talar om ett »nytt stort ämbetsverk», att i detta speciella fall måste man — även de, som icke vilja vara med om saken — verkligen anstränga sig och manipulera med siffror för att få fram någon som helst ökad utgift genom riksräkenskapsverkets inrättande. Vad man i stället har lätt för att, på grund av en verkligt ingående och saklig prövning få fram, är, att man genom skapandet av detta riksrevisionsverk, genom sammanförandet av hittills förefintliga och arbetande avdelningar får större möjlighet att verkligen på billigaste sätt utföra revisionsarbetet, än om man fortsätter som hittills; och det är det, som jag ber att aldeles särskilt få fästa kammarrens uppmärksamhet på. Så ligger hela denna fråga. Man åstadkommer verkligen icke nya, ökade utgifter, utan man ordnar i stället det hela så, att man verkligen får ett grepp om huru stora utgifter som på detta område skola nedläggas. Man ordnar det så, att riksdagen får i sin hand att även för remissarbetet bestämma utgifternas storlek och bestämma över utvecklingens gång, vilket för närvarande icke är fallet. Nu är det så att dessa utgifter så att säga framtvingas av utvecklingens gång utan att riksdagen har möjlighet att därpå utöva någon reglerande inverkan. Jag tror sålunda, att ur denna synpunkt måste man säga, att förslaget väl står sig inför den prövning, som man från opponenternas sida utövar.

Herr Widell yttrade vidare i sitt anförande, att visserligen kan det nya verkets kontroll över de olika anslagens användning hava *någon* betydelse, men det kan dock icke vara så synnerligen mycket. Jag undrar ändå, om det icke är så, att, när riksdagen beslutar att anslå för en viss sak ett belopp under t. ex. formen »förslagsanslag högst», riksdagen därmed vill säga, att för det och det ändamålet får högst ett så och så stort belopp utgivas, och om icke genom att använda formen »reservationsanslag», riksdagen vill bestämma, att endast det och det beloppet får för den utgiften förbrukas. Och är det icke ett verkligt statsintresse, att man ordnar kontrollen så, att detta riksdagens syfte verkligen blir realiserat? Det har man vida större utsikt att nå, om så som här blir fallet, en fortlöpande kontroll kommer till stånd, som verkligen tillser, att de olika utgifterna avföras på vederbörliga anslag, och att sålunda icke en utgift, som rätteligen bort föras på ett förslagsanslag högst, i stället föres på ett annat konto, på ett förslagsanslag utan begränsning, där sålunda utgiften icke på det sättet begränsas, som riksdagen med sitt val av form för utgiften avsett. Jag tror, att det är riktigt, att denna kontroll blir i fortsättningen alltmera utvecklad och tillämpad, och jag tror, att statsfinanserna komma att må synnerligen väl av det.

Då jag sålunda, herr talman, vågar säga, att just själva saksprövningen på detta område har föranlett en emot propositionen verkligen ovillig majoritet att nödgas steg efter steg erkänna, att de bättre skälen, de starkare skälen tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, så ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till propositionen i den form, den erhållit genom utskottets hemställan.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)

Herr statsrådet S a n d l e r: Herr talman, mina herrar! Då denna stora fråga nu föreligger till riksdagens avgörande, så har avgörandet ju föregåtts, såsom redan erinrats, av en ganska omfattande utredning. Det har föranlett den förste ärade talaren här i dag att hemställa till kammaren, om icke det ändå vore skäl att fortsätta på den vägen och begära en ny utredning. Det är ju ingenting ovanligt, att då ett ärende av något så när komplicerad beskaffenhet har gnuggats genom ett antal utredningar och därigenom en mängd av spörsmål virvlats upp, det alltid finnes hållpunkter för att begära en fortsatt utredning för dem, som icke vilja decidera sig.

Jag tror emellertid, att med ett sådant uppskjutande av ärendet icke kan vinnas någonting annat, än att man för ännu en tid uppskjuter genomförandet av den viktigaste reformen på budgetarbets området, som jag tror alla äro ense om, att man skall genomföra. Det har av utskottets representant nyss bragts i erinran, att då statsutskottets avdelning gick att besluta denna fråga, så var det icke från början med några särskilt sympatiska känslor för det föreliggande förslaget, och det har gått statsutskottets tredje avdelning som det har gått så många andra, som hava haft tillfälle att syssla med denna fråga, att man till en början har ställt sig mycket skeptisk mot förslaget — man har till och med kunnat visa en ganska utpräglad misstro mot att man verkligen skulle kunna nå de resultat, som det här har talats om, men gång på gång, i fall efter fall har slutresultatet blivit det, att de, som hava haft att närmare syssla med frågan, hava kommit till alldeles samma resultat, som statsutskottets tredje avdelning här har gjort, och jag föreställer mig, att detta ändock är ett visst vittnesbörd om att det ligger något i detta förslag.

Utskottet har ju, såsom kammarens ledamöter finna av den ovanligt fylliga motiveringen till dess hemställan, underkastat denna fråga en mycket ingående granskning och diskuterat de olika alternativ för att lösa frågorna om räkenskapsväsendet, som kunna tänkas erbjuda sig, och utskottet har då kommit till det slutresultatet, att man har kunnat i allt väsentligt tillstyrka det föreliggande regeringsförslaget.

Jag ber att få säga några ord med anledning av de ändringar, som från utskottets sida äro föreslagna. De gälla ju vissa inskränkningar i det föreslagna nya verkets organisation. Man har strukit en förste revisor, en vaktmästare och en ordinarie revisor och satt ned det avsedda, särskilda arvodet åt förste revisorerna. Det bör nog sägas om dessa prutningar, att det särskilt i ett par av dessa fall hade varit mycket önskvärt, om statsutskottet icke hade gjort dessa begränsningar. Behovet av ett fjärde revisionskontor har tidigare varit vitsordat och alldeles oberoende av huruvida den kamerala revisionen skulle förläggas till kammarrätten eller till det nya verket, så hade detta behov nog trängt sig fram, och man får då vara beredd att på denna punkt de krav återkomma, som nu äro framställda i propositionen. Jag vill också härtill lägga ett beklagande, att man ansett sig böra stryka den revisor, vars uppgift skulle vara att

i räkenskapsverket verkställa förutberäkningar rörande statsverkets inkomster och utgifter. Statsutskottet har gjort det med den motiveringen, att denna uppgift lämpligen i stället kunde utföras av finansdepartementets budgetbyrå. Det är en sak, som mycket väl kan diskuteras, om detta arbete bör förläggas på det ena eller andra stället, men vad man synes hava förbisett är, att antingen detta skall göras på det ena eller andra stället, så behöves det arbetskraft för detta ändamål. Finansdepartementets budgetbyrå har ett visst arbetsprogram sig förelagt. Detta arbetsprogram har redan tidigare passerat riksdagens prövning utan erinran, och då var en förutsättning just för budgetbyrån, att man skulle kunna bygga på ett inrättat räkenskapsverk, och man hade tänkt sig att från detta kunna erhålla bland annat dessa förutberäkningar av statsverkets inkomster och utgifter. Då man nu stryker den arbetskraft, som skulle utföra detta arbete, och säger, att det skall utföras av finansdepartementets budgetbyrå, har man icke givit anvisning på varifrån arbetskraft för detta skall erhållas. Nu menar jag naturligtvis icke något annat, än att det bör göras ett lojalt försök, om man kan åstadkomma detta arbete med de krafter, som stå till buds, men jag har velat understryka, att erfarenheten nog kan komma att ådagalägga, att det uppstår olägenheter av denna begränsning. Emellertid har ju utskottet i stort sett kommit till ett tillstyrkande, och för min del skall jag här icke ifrågasätta något annat än ett bifall till utskottets förslag.

De huvudfrågor, som det här rör sig om, äro ju, huruvida man bör åstadkomma ett sammanförande till ett centralt organ av de olika institutioner, som för närvarande äro sysselsatta med olika delar av revisionen, och detta centrala räkenskapsväsen. Det har gjorts gällande gent emot den uppfattningen, som har kommit till uttryck i propositionen, att det egentligen icke skulle finnas några skäl för att sammanföra den kamerala granskningen i kammarrätten och den formella granskning, som nu utföres av statsbokföringskommittén. Ja, man har till och med ansett, att det skulle vara bättre, ifall detta hölles i sär. Ifall man velat begränsa sig till att ifrågasätta nödvändigheten av att sammanföra den kamerala och den formella granskningen, skulle jag haft lättare att följa resonemanget. Det förvånar mig däremot, att man över huvud taget kan anse sig behöva diskutera frågan om att det måste kunna uppstå fördelar av att i ett och samma verk förena dessa båda sidor av granskningen. Det har invänts, att man därigenom skulle åsidosätta den kamerala revisionens intressen. Jag ber att få erinra om att i de direktiv, som departementschefen gav, då den sista utredningen igångsattes, det särskilt betonades, att de båda uppgifterna för det nya verket skulle betraktas såsom likvärdiga, och att den kamerala revisionens intressen icke skulle få ifrågasättas. Jag tror också, att man kan säga, att det resultat, som nu kommit till stånd är sådant, att den kamerala revisionen bör kunna utföras fullt ut under lika goda förutsättningar i det nya verket som i det gamla.

Den föreställningen, att revisorerna skulle slappna i sitt intresse,

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

som det har sagts, därigenom att de skulle komma att utföra sitt arbete i riksräkenskapsverket är en uppfattning, som jag har mycket svårt att sentera. Jag tror också, att det icke alls finnes någon anledning att hysa en sådan egendomlig uppfattning om kammarrättens nuvarande revisorer, som att de efter en överflyttning till det nya verket icke skulle komma att där sköta sitt arbete med samma intresse och samma plikttrohet som förut. Att revisorerna i detta nya verk skulle, som det heter, bliva mera osjälvständiga, det är något, som dessa revisorer dock komma att dela med ett stort antal statstjänstemän, som hava att utföra, måste jag säga, väl så ansvarsfulla uppdrag som de nuvarande revisorerna. Ingen finner väl något egendomligt i att till exempel en byråchef i ett ämbetsverk har på samma sätt som en revisor i detta nya verk en osjälvständig ställning därutinnan, att han icke är suveränt och ensam beslutande i de angelägenheter, som komma under hans bedömande.

Det har gjorts gällande här från herr Widells sida, att med den nya anordningen den kamerala revisionen skulle bliva omöjlig att realisera, alldenstund det vore meningen att här genomföra en månatlig kameral revision. Herr Widell har i det stycket gått mera efter schablonmässiga föreställningar än efter vad som verkligen har avsetts med det nya verkets anordnande. Det har icke sagts, att den kamerala revisionen nu skall omläggas så, att den skall bli månatlig. Över huvud taget måste det ju vara betänkligt att på detta sätt schablonisera beträffande dessa angelägenheter. Vad som är sagt det är, att man på grundval av den månatliga, formella granskningen bör försöka komma över också till en snabbare kameral revision, och i den mån detta är görligt måste väl ändå litet var erkänna, att det vore bra, om man kunde åstadkomma den månatligen. Men det är alldeles självfallet, att man därvidlag icke kan gå fram på det sättet, att man nu bara föreskriver, att revisionen skall bliva månatlig, utan någon hänsyn till huruvida detta är praktiskt görligt.

Det främsta skälet, som från början varit anført för det nya verkets inrättande är ju, att man genom detsamma skulle på ett håll sammanföra alla de olika beståndsdelarna av revisionsverksamheten. Särskilt ur en synpunkt skulle detta komma att medföra, synes det mig, mycket stora fördelar för det allmänna, och det är med hänsyn till budgetberäkningarna, budgetredovisningen och över huvud taget vår uppfattning om statsverkets finansiella ställning. Detta är nu den del av detta problem, som jag för egen del har haft tillfälle att något litet göra bekanskap med under min tidigare verksamhet i finansdepartementet, och det må därför vara mig tillåtet att säga några ord särskilt om denna sak.

Det har gjorts gällande från herr Widells sida, att betydelsen av det arbete, som hittills har utförts av statsbokföringskommittén och som nu skulle komma att utföras under gynnsammare förutsättningar i det nya verket, har blivit överskattad. Jag måste i stället säga, att jag har svårt att förstå, hur det hade varit möjligt att komma över de senaste årens statsregleringar på ett någorlunda drägligt sätt, om

man icke hade haft till förfogande de sammanställningar, som kommit ifrån det hållet. Det är ju alldeles riktigt, som herr Widell säger, att dessa månatliga sammanställningar, belastningstabellerna, icke ensamt kunna giva ett adekvat uttryck för budgetläget, utan att man också måste hava uppgifter om dispositionerna å olika anslag, men det är just det, som är avsikten, att man skall införa denna ordning, allteftersom man hinner förbättra systemet, så att man vid sidan av dessa månatliga belastningstabeller dessutom får analyser, sammanfattande redogörelser för de olika anslagens beskaffenhet och därvid också de erforderliga uppgifter om dispositioner å anslagen, som jämte belastningstabellerna behövas för att man skall kunna fullt ut bedöma anslagens ställning å olika tidpunkter.

*(Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Det gjordes gällande från herr Widells sida, att de fel, som upptäckts av statsbokföringskommittén under dess formella granskning, egentligen icke skulle vara av större betydelse. Herr Widell menade, att det egentligen var tekniska »petitesser», att man ville flytta över belopp från en anslagstitel och till en annan. Det har redan av den föregående talaren uppvisats, att det dock kan vara av mycket stort intresse att i det stycket så snabbt som möjligt få räkenskaperna tillrättalagda. Och det är uppenbart, att beträffande samtliga anslag det är av betydelse, att bokföringen blir korrekt. Det är den enda förutsättningen för att man sedermera, då det gäller att begära anslag under de olika titlarna, kan begära de anslag, som svara emot de förefintliga behoven, men alldeles särskilt betydelsefullt blir detta ju med hänsyn till själva det finansiella läget, då det gäller anslag, vilkas beskaffenhet äro av så olika karaktär, som till exempel förslagsanslag och reservationsanslag. Det gäller ju också vid uppgörandet av statsregleringen, såsom en huvudsak, att skapa sig ett omdöme om kassafondens ställning, och dess ställning framgår av vad som blivit över av de olika förslagsanslagen. Om nu bokföringen försiggått på det sättet, att man fört beloppen på felaktiga titlar, så framkommer också därav naturligtvis ett oriktigt slutresultat beträffande kassafondens ställning. Den enda möjligheten att kunna få ett rättvisande resultat är, att man har en formell granskning av de månatliga tabellerna, som omedelbart kan slå ned på de felföringar, som finnas, så att man månad för månad kan få dessa belastningstabeller i görligaste mån riktiga. Jag måste följaktligen göra gällande, att dessa tabeller hava haft och ändå mera komma att få ett helt annat värde än det, som herr Widell ville tillmäta dem. Särskilt under de senare åren hava skiljakigheterna varit mycket stora mellan de belopp, som funnits i riksstaterna och de verkliga belopp, som sedermera kommit fram i riksbokslutet. Just under sådana förhållanden, och då sådant väl lär förekomma, skulle jag tro, ännu åtskillig tid, har det varit av den allra största betydelse, att man dock haft den möjlighet, som statsbokföringskommitténs arbete givit, att kunna följa med budgetens realiserande.

Under den ringa tid, som jag haft tillfälle att ägna åt dessa angelägenheter, har det också skett ett ganska avsevärt framsteg. Då statsregleringen uppgjordes för 1919 års riksdag på hösten 1918, fick

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

man grunda finansplanen på september månads avslut. Då statsregleringen skulle uppgöras till innevarande års riksdag, i fjol höst, så kunde man i stället grunda finansplanen på november månads avslut. Detta är sålunda ett mycket avsevärt framsteg och i år har kommittéarbetet lyckats prestera det, som har ansetts vara förutsättningen för budgetårets omläggning, nämligen ett första bokslut inom tre månader från bokslutsårets utgång. Den erfarenhet, som ur detta vunnits, synes mig giva vid handen, att det verkligen med hänsyn till budgetarbetet är all anledning att gå vidare på den väg, som här är inslagen. Men skall det verkligen kunna vara möjligt att månatligen följa budgetens realiserande, är det också erforderligt, att den institution, som har denna verksamhet om hand, har ett ämbetsverks befogenhet att kunna utöva kontroll och att giva direktiv, så att man vid en tidigare tidpunkt än vid årsavslutet kan få en något så när riktig föreställning om det sannolika budgetläget.

Jag kan nämna ett exempel på de svårigheter, som hittills rått i detta stycke. Då statsregleringen skulle uppgöras till innevarande års riksdag så hade man, som jag sade, tillgång till november månads avslut från statsbokföringskommittén. För att då kunna bedöma, huru pass mycket man vågade bygga på dessa siffror, så utfördes en undersökning över huru det ställde sig för år 1918, om man jämförde november månads avslut och hela årsavslutet, och det visade sig, att det var en omkastning på ett synnerligen betydande belopp ifråga om den allmänna budgetställningen, därför att under hittillsvarande förhållanden man på så många håll vant sig vid att under årets lopp bokföra litet grand si och så: det har icke varit så noga, om man fört på riktig titel eller hur man bokfört förut under året, därför att man alltid hade möjligheten att för december månad göra alla de omföringar, som vore erforderliga för att vid årsavslutningen komma på rätt bog. Detta lilla experiment ådagalade, vilken allvarlig fara för statsregleringsarbetet, som ligger däri, att man icke nu har en fortlöpande månatlig kontroll över ämbetsverkens räkenskapsväsen som kan göra det möjligt att inrikta alla ämbetsverk och underlydande myndigheter på en sådan bokföring som kan giva en möjlighet att så tidigt som möjligt under ett år få en uppfattning om budgetläget.

För min del vill jag även särskilt understryka den betydelse, som riksräkenskapsverkets inrättande har för det reformarbete på budgetväsendets område, som har pågått sedan åtskilliga år tillbaka här i landet. Ett stort steg togs, då förskottsväsendet avvecklades, men i stället fick man då tilläggsstaterna, som man ju allmänt önskar skola så fort som möjligt försvinna genom en omläggning av budgetåret. Denna omläggning av budgetåret kräver just en sådan organisation av vårt räkenskapsväsende, som eftersträvas genom inrättandet av detta räkenskapsverk.

Jag erinrar vidare om att till årets riksdag framlagts förslag om inrättande av en budgetbyrå i finansdepartementet och om anordnandet av årliga finansstatistiska undersökningar genom statistiska centralbyrån, båda dessa förslag syftande till att åstadkomma så bra material

som möjligt för att kunna få en god grund för budgetarbetet i dessa reformsträvanden, av vilka riksdagen redan har givit sin anslutning till ett flertal. Bland dessa reformsträvanden intager också detta förslag om inrättandet av ett riksräkenskapsverk efter min uppfattning ett betydande rum, och jag tror, att det vore en blockad gentemot det fortsatta reformarbetet på detta område, ifall riksdagen nu skulle avstå ifrån att godkänna den möjlighet till bättre översikt över budgetens ställning, som komme att uppstå genom riksräkenskapsverkets inrättande samt anhåller på den grund om kammarens bifall till utskottets hemställan.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Herr Widell: Herr greve och talman! Herr statsrådet och t. f. chefen för finansdepartementet började med frågan, vad det egentligen skulle tjäna till att nu göra en ytterligare utredning ovanpå alla de gamla utredningarna, det vore icke möjligt att komma till ett annat resultat än de föregående. Jag har redan svarat därpå. Min mening är — och jag icke bara tror, utan jag är fullständigt viss därom — att därest en utredning får komma till stånd så kommer den att visa, att frågan kan lösas på enklare sätt än enligt det nuvarande förslaget. Jag kan ej finna, att det förhållandet, att tre utredningar efter precis samma riktlinje ha gjorts, utesluter, att man nu gör en ny, ty man har aldrig på allvar undersökt, huruvida den väg, som ämbetsverken ha tänkt sig, är framkomlig.

Herr statsrådet dröjde särskilt vid de månatliga belastningstabellerna och deras betydelse. I mångt och mycket, som herr statsrådet yttrade, delar jag hans mening. Och då jag sade, att betydelsen av dessa belastningstabeller vore överskattad, så syftade jag därpå, att viktigare, särskilt beträffande vissa anslag, än uppgifterna om anslagsbelastningen är kännedomen om dispositionerna. Jag förbisåg visst ej, att det i den kungl. propositionen talas om att man bör få kännedom för dispositionerna, men det finnes ej ett ord om hur detta skall gå till, och jag tror, att vid realiserandet härav kommer man att stöta på ganska stora svårigheter. I övrigt är jag naturligtvis fullständigt ense med herr statsrådet om, att dessa belastningstabeller givetvis skola bibehållas, men i motsats till herr statsrådet kan jag ej finna, att deras bibehållande medför några som helst skäl för att upprätta ett riksräkenskapsverk. Herr statsrådet har sagt, att det är nödvändigt, att de äro tillförlitliga, och han anförde exempel till belysande därav. Ja, till en början vill jag säga, att det naturligtvis aldrig kan spela någon som helst roll, om de ej skulle vara fullt exakta. Ty annat än approximativa beräkningar kan det ej bli. De bli allenast sannoliketskalkyler rörande ställningen vid olika tidpunkter. Även om man vill vara aldrig så noggrann, på en eller annan miljon kan det alltid slå fel. Och då spelar det ej någon roll, om en eller annan post skulle vara felförd.

Nu säger herr statsrådet, att herr statsrådet tror, att i många fall under årets lopp poster i ämbetsverken bokföras hur som helst för att, när det gäller att klarera hela året, genom omföringar placeras under rätta titlar. Jag undrar, om verkligen en sådan föreställ-

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

ning har fog för sig. Det vore väl bra dumt av ämbetsverken, att förfara så, ty omföringar äro verkligen ej de lättaste operationer. De medföra ett sådant trassel ur räkenskapssynpunkt med rapporter till statsbokföringskommittén och riksbokslutbyrån m. m., så att jag är övertygad om, att man i ämbetsverken söker att i görligaste mån undvika sådana. Jag har mycket svårt att tro, att det verkligen skulle kunna förekomma sådana felföringar i större utsträckning, och om det förekommit avvikelser från det rätta, så äro de sannolikt att tillskriva andra omständigheter. Herr statsrådet ansåg nu, att det i alla fall vore nödvändigt att ha räkenskapsverket för att få dessa månadsrapporter utarbetade. Ja, jag för min del har i statsutskottet varit livligt intresserad för inrättande av finansdepartementets budgetbyrå, och jag vill öppet säga, att när jag var med om det, så hade jag för min del redan då den bestämda uppfattningen, att denna budgetbyrå borde övertaga en icke ringa del av de uppgifter, som äro tilltänkta för riksräkenskapsverket, och denna uppfattning hyser jag fortfarande.

Herr statsrådet yttrade, att det är nödvändigt, att det finnes en myndighet med auktoritet och rättighet till granskning samt med befogenhet att giva anvisningar. Ja, men var finnes väl en större auktoritet än i finansdepartementet? Och det är väl därifrån de bästa anvisningarna böra komma. Det är finansdepartementet, som står Kungl. Maj:t närmast, och som väl bäst kan giva dessa anvisningar. Jag kan för min del ej finna annat, än att det är synnerligen lämpligt att taga upp den tanken, att utarbetandet av belastningstabellerna uppdroges åt finansdepartementet.

För övrigt var det en sak i herr statsrådets yttrande, som i hög grad intresserade mig, ty det blev mig ett mycket starkt stöd för vad jag förut sagt angående kostnaderna. Herr statsrådet protesterade mot de nedprutningar, som statsutskottet gjort, och förklarade, att de nu uteslutna tjänsterna komme snart att finnas behöfliga. Ja, jag delar fullständigt herr statsrådets uppfattning vi komma att behöva mycket mera än så, därom är jag viss. Men därmed är det ju också tämligen klart, att den kostnads kalkyl, som utskottet har uppgjort, icke är vidare hållbar.

Den ärade talaren, som förde utskottets talan, och med vilken jag så många gånger eljest haft äran samarbeta i statsutskottsangelägenheter, ansåg, att jag hade ansträngt mig för att visa, att det skulle bli en kostnadsökning för staten. Ja, det ligger mycket nära till hands för mig att vända om detta och säga, att statsutskottet har ansträngt sig för att visa, det nya verket kommer att bli billigt. Jag tror, att jag med mera grund kan göra detta gällande, ty något prov på att jag skulle ha ansträngt mig, framfördes icke. Jag anförde ej mera än en enda siffra, men det var en ganska betydande. Det gällde nämligen 50.000 kronor, som jag ansåg att utskottet felaktigt räknat det nya verket till godo.

Vad beträffar herr Ekmans anförande och yttrande i övrigt, så anförde han som ett starkt stöd för den ståndpunkt, som den kungl. propositionen intagit, att trots det att statsutskottets tredje avdel-

ning från början hade intagit en mot propositionen avog ställning, blev avdelningen fullständigt entusiastisk för förslaget. Ja, det kan ju möjligen tolkas som ett bevis för den kungl. propositionens bärkraft. Men det kan ju också tolkas på annat sätt. Upphovsmannen till det förslaget hade tillfälle att synnerligen kraftigt förfäktat sin ståndpunkt, och det kan ju därför kanske sägas, att det nämnda resultatet är ett bevis för hans mycket stora förmåga att övertyga.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Så förmenade herr Ekman, att något alternativ icke framlagts av dem, som nu kritiserat riksräkenskapsverket. Jo, visst har det så. För min lilla del har jag verkligen vågat att framlägga ett sådant alternativ, att den kamerala revisionen bibehålles i kammarrätten och riksbokslutet i statskontoret samt att utarbetandet av belastningstabellerna överlämnas åt finansdepartementets budgetbyrå. Och jag är fullständigt övertygad om att man på den vägen kan nå precis lika mycket, som man vill nå genom det nya verket.

Så anmärkte herr Ekman, att det skulle vara olämpligt, att statskontoret reviderade sig självt. Ja, detta påstående står tillsammans med den åsikt, som jag redan i mitt förra anförande gick emot, nämligen att riksbokslutet skulle vara en revision. Jag kan ej dela en sådan uppfattning. Riksbokslutet är ingen revision, och det kan sålunda ej vara tal om, att statskontoret skulle revidera sig självt. Men även om så vore förhållandet, även om riksbokslutet vore en revision, så bleve det ej här något enastående förhållande. Riksgäldskontoret revideras av sina egna revisorer och riksbanken likaså. Jag talar nu ej om den efterrevision, som sker av statsrevisorerna — den går ju ej in i detaljer — den huvudsakliga revisionen sker i båda de sistnämnda verken genom deras egna revisorer, så att ett liknande förfarande i statskontoret vore ju ej i och för sig något så märkvärdigt. Men som sagt: det är verkligen icke fråga om en revision här.

Så var herr Ekman inne på en hel del saker, som jag ej alls berörde i mitt förra anförande, han talade om anmärkningar, som ha framställts mot hela statsbokföringsreformen, om att kontrollen vore bristfällig o. s. v. Ja, jag ger honom rätt däri, att detta är något, som ej direkt sammanhänger med frågan om riksräkenskapsverket. Men å andra sidan vill jag säga, att dessa missförhållanden, som yppat sig, äro av den synnerligen allvarliga beskaffenhet, att det synes mig fullständigt nödvändigt att en utredning sker om huru de skola avhjälpas. Kontrollen är icke tillfredsställande i ämbetsverken, det vågar jag vidhålla med den kännedom jag har om förhållandena — och den kan ju ej vara så alldeles betydelselös, då jag själv är chef för ett ämbetsverk. Kontrollen är otillfredsställande och behöver förbättras och skärpas.

Ja, i övrigt kan jag ej finna, att herr Ekman har på något sätt bemött vad jag yttrade. Dessa önskemål, som herr Ekman oupphörligt kom tillbaka till — om granskningen, riksbokslutet och räkenskapsreform — i dessa instämmer jag visserligen, men jag anser, att de kunna nås med helt andra medel, och det är den saken jag har velat få undersökt. Och jag är fortfarande förvissad om,

Om inrättande av ett riks-räkenskapsverk m. m. att därest den undersökningen kommer till stånd, så kommer det att visa sig, att målet kan nås på det sätt jag antytt.

(Forts.)

Herr S w a r t z: Herr talman, mina herrar! Jag kan ej annat än uttrycka en viss beundran över den energi, med vilken den siste talaren förfäktar sin ståndpunkt uti denna sak, och de många bevis, som han söker anföra för riktigheten av åsikten, att det förslag, som föreligger tillstyrkt av statsutskottet, är oriktigt. Jag skall emellertid, då det är tämligen svårt att gå in på varenda detalj, som han här har framhållit, och besvara den — det lär jag väl icke kunna göra, ty jag kommer ej ihåg allt vad som därvidlag är sagt — först be att, om jag så får säga, sätta in frågan i den miljö, som jag finner vara den riktiga bakgrund, mot vilken man måste se hela denna sak, och då är det ingalunda från detaljerna, som jag tänker utgå, utan det är från det hela, från avsikten med det hela, från vad man verkligen vill vinna i stort genom anordnandet av ett riks-räkenskapsverk.

Jag kan då ej värja mig för en viss förvåning över att det ens på något håll kan vara underkastat tvivel, huruvida det ej är det lämpligaste att söka kontrollera räkenskaperna inom olika statsförvaltningar på ett enda ställe, att söka få kontrollen, översikten över dessa räkenskaper och allt vad till ett ordnat räkenskapsväsende hör sammanfört på ett enda ställe, utan att man tror, att man skulle komma till ett bättre resultat genom att dela upp dessa uppgifter på icke mindre än, om jag förstått rätt, tre olika håll. Såsom åtminstone f. d. affärsman tror jag ej, att jag behöver vädja för-gäves till en var här i kammaren, som själv har haft med litet affärer att göra, om jag frågar: om herrarna hade ett verk, ett industriellt företag eller ett handelsföretag, sönderdelat i en hel massa filialer, som var och en hade sin egen räkenskap, men som allesammans naturligtvis avsåge att främja ett visst centralt företag, skulle ej herrarna då anse, att det vore nödvändigt att få alla dessa olika filialernas räkenskaper — är det riktigt, frågar jag, att man ej under-möjligt att kunna få en översikt över de olika filialernas ställning och över effekten av det hela, med mindre än att man sammanför alla räkenskaperna på ett enda ställe? Och är det riktigt att om man det gör, ej underkasta dessa uppgifter från de olika filialerna, som man naturligtvis söker sammanföra på ett sådant sätt, att siffrorna uti de centrala räkenskaperna stämma med de, som finnas i filialernas räkenskaper — är det riktigt, frågar jag, att man ej underkastar dessa uppgifter en revision på ett enda ställe, så att man är säker på att det råder full överensstämmelse. Tro herrarna, att det är möjligt att på ett lättvindigare sätt kunna få tabeller, som visa hur ställningen för företaget i dess helhet, hur ett sammanförande av resultaten från de olika hållen ter sig? Tro herrarna, att det skulle vara lämpligare, därvidlag att låta en del av detta arbete skötas på ett håll och en annan del på ett annat håll och en tredje del på ett tredje håll? Är det verkligen någon, som tror, att man på det sättet kan få ett lika tillförlitligt och säkert resultat, som

om man hade detta förenat på ett enda ställe? Jag tror, att svaret på en sådan fråga är tämligen givet. Men är det givet, så synes det mig också, att man på samma gång kan giva svaret på vad som är det principiellt riktigaste i det förevarande fallet: att man skulle, såsom här är föreslaget sammanföra alla dessa funktioner med hänsyn till de olika statsförvaltningarna uti ett enda verk eller att man skulle taga upp dessa uppgifter på tre olika håll?

*Om invrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Men nu säges, att det blir billigare, om man delar upp dessa funktioner på tre olika håll. Jag förmodar, att man i så fall får i viss mån avstå från den enhetliga och mera tillförlitliga översikt, som man kan få, om man sköter detta på ett enda håll. Skulle man vilja göra det för att få det hela billigare? För mig vill det synas, som om det låge redan i sakens egen natur, att det är alldeles omöjligt, att arbetet kan bli billigare, om man delar upp det på olika håll, då det lär vara tämligen klart, att man kan använda arbetskrafter, sammanförda på ett enda håll, med större fördel än om man skulle använda arbetskrafterna delade på olika håll med på varje håll bara en viss del av den uppgift, som de i dess helhet skulle sköta om på det andra hållet. Men för att belägga det hela med siffror i avseende på det förevarande fallet ber jag få hänvisa till vad den kungl. propositionen därvidlag säger och till vad som säges i utlåtandet om den saken. Där visas det, att det skulle bli en verklig besparing av närmare 40,000 kronor. Nu har herr Widell sökt framhålla, att man har ansträngt sig mycket för att komma fram till denna beräkning, och han anser, att ansträngningarna äro misslyckade, och har därför anfört bevis, som han tror. Jag skulle vilja säga, att de ansträngningar, som han har gjort för att komma med ett motbevis, verkligen äro misslyckade, och jag skall be att få giva belägg för detta uttalande. Herr Widell upprepade nyss andra gången vad han sade redan i sitt första anförande, att denna beräkning av en besparing på 120,000 kronor, om statsbokföringskommittén upphör och dess uppdrag blir överlämnat åt riksrevisionsverket, så till vida är oriktig, som i dessa 120,000 kronor ingår även dyrtidstillägg. Det är ett misstag. Däri ingå ej några dyrtidstillägg. De 120,000 kronorna äro beräknade utan dyrtidstillägg. Jag har här en fullständig specifikation på de kostnader, som äro inberäknade i de 120,000 kronorna, och de äro: för 3 avdelningschefer, 5 assistenter, 3 manliga biträden, 3 tillkallade sakkunniga och 22 kvinnliga biträden, till tillfälliga arvoden samt för övertidsarbete tillhoppa 170,900 kronor. Slutsumman går på 170,900 kronor, emedan i denna summa ingå dyrtidstillägg med ungefär 50,000 kronor. När man i stället räknar med en utgift på 120,000 kronor, ingå däri icke dyrtidstillägg. Således hålla nog beräkningarna i detta avseende streck, såsom de äro i propositionen och i utskottets betänkande angivna.

Herr Widell har också bland annat förklarat, att han är viss på, att om man hänsköt denna fråga till en ytterligare utredning, så skulle den kunna komma att lösas på ett mycket billigare sätt och efter riktigare grunder. Ja, vad det senare beträffar så har jag

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)

ju redan sökt bemöta det. Principiellt kan jag ej finna, att frågan skulle kunna bli löst på ett bättre sätt än det här föreslagna, och jag må säga, att jag ej förstår, hur det egentligen skall vara möjligt att komma in på andra riktlinjer, om man låte andra personer än dem, som förut ha haft denna sak om hand, vara med om en utredning. Jag vet ej, hur det skulle kunna leda till något annat än vad som nu har framkommit. Det är ju likvisst så, att det förslag, som nu föreligger här, har varit utsatt för kritik från många håll, en kritik, som ju ingalunda alltid varit välvillig, och som i början ställt sig ganska avvisande, och det oaktat har man kommit fram till det slutliga resultat, att man funnit denna linje vara den bästa.

Nu säger herr Widell — och jag kan omöjligt underlåta att i detta sammanhang göra en gensaga mot det påståendet — att det varit en enda man, som hela tiden lett dessa undersökningar och som dominerat i arbetet. Ja, det är nu oftast så här i världen, att det personliga utövar en mycket stor inverkan, ibland till gagn, men ofta till nackdel för den sak, som det här är fråga om. För min del skulle jag önska, att man skilde ifrån allt det personliga ur detta, ty det är en fullkomlig sakfråga och ingenting annat, men nu vill man hålla sig till det personliga. Jag ber att på det bestämdaste få protestera emot, att det varit en enda man, som dominerat här och från början angivit riktningen. Jag känner något så när till gången av det hela, emedan jag själv har deltagit i arbetet, och jag ber att få säga, att redan 1904 — det finnes en tryckt promemoria om den saken — lades det fram riktlinjer om en reform av denna beskaffenhet av en person, som var en helt annan än den, som den siste talaren utan tvivel åsyftat, och jag tror mig kunna säga, att den person, som den ärade talaren åsyftat, ej från början hade samma uppfattning som nu har tagit sig uttryck i förslaget. Detta av den anledningen, att han till en början liksom åtskilliga andra ännu var fången i det gamla föreställningssättet i fråga om det rätta sättet att sköta statsräkenskapen, men det var genom påverkan av en modern tankegång, som det nu föreliggande förslaget kom fram och sedermera omfattades med intresse av den personen och blev i detaljerna vidare utarbetat av honom. Men att säga, att en enda har dominerat — jag vill nu ej precis påstå, att det är något direkt förolämpande, men ej är det något så förfärligt smickrande för de andra, som varit med om denna utredning, bland vilka min obetydlighet har varit en; och det går ju an att se i handlingarna, vilka de andra varit. Jag hävdar verkligen för deras räkning lika mycket som för min egen förmågan av självständigt omdöme.

En annan anmärkning, som den ärade talaren har gjort, var den, att dessa månatliga kassarapporter i och för sig icke äro tillräckliga att bilda underlag för en översikt av budgetens ställning, ty därtill fordras också uppgift om de gjorda dispositionerna. Riktigheten av denna anmärkning erkännes från alla håll, men det är ju just meningen, att detta riksräkenskapsverk skall från de olika myndigheterna infordra sådana uppgifter, och de skola bearbetas av riksräkenskapsverket och även i sin mån läggas till grund för de tabeller, som

skola utvisa budgetens ställning. Nu säger den ärade talaren, att dessa dispositionsuppgifter nog i verkligheten komma att visa sig vara mycket svåra att avfatta. Det förstår jag verkligen ej. Så mycket reda på sina affärer ha väl de olika ämbetsverken, att de veta, vilka förbindelser de ha ingått, och de ha väl uppgift, »memorial», om jag så får säga, om ej över annat, så över sina kontrakt och övriga åtaganden, som de gjort, och det är ju dessa, som skola angivas för att man skall kunna se vad som återstår att betala på det ena eller andra anslaget. Men är det så, att det är svårt att giva en sådan uppgift, så är väl i alla fall riksräkenskapsverket mycket bättre funtat att bringa reda och ordning i detta. Och det vore väl bättre, att riksräkenskapsverket finge detta uppdrag, än att det lades på finansdepartementets budgetbyrå, som sannerligen ej synes mig böra ha till uppgift att pröva materialet på det stadiet, utan som har att pröva det, när det föreligger i sådant skick, att man med visshet kan därpå grunda några beräkningar. Den bör ej belastas med att själv nödgas sörja för denna tillförlitlighet hos uppgifterna.

*Om inväntande
av ett riksräkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Ja, den ärade talaren anmärkte också bland annat, att kontrollen i ämbetsverken ej vore tillfredsställande, och att han önskade, att ändringar i det avseendet skulle genomföras. Ja, men varför skall man då motsätta sig inrättandet av ett verk, som just har till uppgift framför annat att öva denna kontroll? Det vill synas mig, som om det erkännandet i stället borde leda till ett kraftigt förord för inrättandet av detta räkenskapsverk.

Jag ber om ursäkt för att jag hoppar litet från det ena argumentet till det andra, från den ena detaljen till den andra, men det är icke riktigt möjligt att bringa en sammanhängande framställning av detta. — Ja, herr Widell anförde, att riksgäldskontoret sköter sin egen revision, och därför bör väl även statskontoret kunna göra det. Ja, jag vet nu ej precis, huruvida det är så eftersträfvansvärt att man sköter sin egen revision. Jag har för min del den uppfattningen, att det är mera betryggande, att en annan gör det och ej man själv.

Så frågades det: vad blir resultatet för den händelse man avslår detta? Blir följden den, att statsbokföringskommittén kommer att fortsätta och ingenting annat kommer i stället? Nej, det skall bli en utredning, som i stället åstadkommer en tredelning av vad man här vill föra på ett ställe. Ja, jag får verkligen säga, att jag ej tror, att det då blir åtminstone någon treenighet, utan att det verkligen blir en tredelning, och det kan jag ej på något sätt finna vara fördelaktigt. Jag är för min del övertygad om, att man ej kan gå tillbaka från vad som redan har anordnats på riksdagens egen begäran, med riksdagens eget godkännande, nämligen denna statsbokföringskommitté, för den händelse man avslår inrättandet av ett riksräkenskapsverk. De åligganden, som kommittén har att utföra, kan man icke gå tillbaka ifrån. Hela räkenskapssystemet i länen t. ex. och på åtskilliga andra håll är redan omlagt på ett sådant sätt, att det är omöjligt att gå tillbaka, utan man måste gå framåt, och då uppställer sig för mig frågan: vill man fortfarande hava detta ordnat i form av en kungl. kommitté, eller vill man, då man har en erfarenhet från 10—12 år

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

av denna sak, ge fasta former åt denna verksamhet och verkligen ge detta ämbetsverk, som faktiskt redan förefinnes, en sådan form, att det passar ihop med de övriga ämbetsverken inom statsförvaltningen? Vi få komma ihåg, att statsbokföringskommittén redan har fått åtskilliga uppgifter, som äro av den beskaffenhet, att de böra fortfara. Den har fått åläggande att taga emot månadsrapporter och åtskilligt annat, så att själva verksamheten som sagt icke kan undanröjas, utan måste uppehållas. Då frågar jag: är det verkligen någon tvekan om man för framtiden skall behålla den i form av en kommitté eller icke? Det är en organisation, som kan passa för stunden och som verkligen till lycka för landet har kunnat hålla ut i 18 år, ty så länge har statsbokföringskommittén existerat. Härom dagen dog en av ledamöterna, förre presidenten Lars Åkerhielm, och det finnes endast tre ledamöter kvar. De äro alla ganska gråa i huvudet och det är icke sagt, att de kunna hålla ut så länge. Vad som är ännu viktigare är, att det icke är lätt att skaffa erforderlig nödig arbetskraft för utförandet av ett arbete av denna beskaffenhet, när det sker i form av tillfällig anställning hos en kommitté. Allting synes mig tala för att man nu tar steget fullt ut. Man har kommit till den uppfattningen, att det är nödvändigt att hava en sådan verksamhet som denna, att det är fördelaktigt att föra ihop alla dessa saker, som röra den centrala bokföringen, på ett ställe, och att det är nödvändigt att organisera det såsom ett ämbetsverk. Jag tror mig icke säga för mycket, om jag betygar, att alla de regeringar, som haft med denna sak att göra, och speciellt deras finansministrar — åtminstone de flesta — haft intresse för denna sak, och om i någon regering finansministern varit tveksam, lära, enligt vad man sagt mig, ledamöter av regeringen varit på det klara med nödvändigheten och angelägenheten härav. Jag beklagar, att förslaget icke kommit fram tidigare. Man har förebrätt mig, att ehuru jag hade den uppfattningen, jag ändock icke framlagt något förslag. Ja, jag skall säga herrarna, att detta berodde helt enkelt och simpelt därpå, att den tiden var motståndet kraftigare än nu. Detta visste jag, och under sådana förhållanden var det bäst att låta frågan mogna. Sedan den tiden hava vi haft en liberal och en socialdemokratisk regering — ja, den senare sitter ju ännu — och allesammans hava kommit till precis samma uppfattning. Jag tror därför, att man kan säga, att nu om någonsin är frågan mogen.

I den bestämda övertygelsen att det lärer till landets och rikets nytta att godkänna vad statsutskottet har föreslagit, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Östberg: Herr greve och talman, mina herrar! Den siste ärade talaren slutade med att förklara, att detta förslags antagande skulle lända till landets och rikets nytta och att vederbörande finansministrar i olika regeringar varit övertygade om lämpligheten av det samma. Så må nu vara, men man måste också å andra sidan medgiva, att den tid, som stått till riksdagens förfogande för att försöka sätta sig in i denna fråga, icke varit alltför lång. Frågan berör där-

jämte ett område, som i och för sig är föga tilltalande och ganska svårt att intränga i. Den tid, som riksdagsmännen haft på sig, har varit så kort, att man kan säga, att riksdagens medlemmar — med all aktning för deras förmåga att arbeta — dock icke kunnat intränga i den hithörande labyrinthen. Det är möjligt, att statsutskottets ärade ledamöter hava vunnit övertygelsen om detta förslags förträfflighet, men man må icke undra på, om de, som *icke* haft tillfälle att se denna sak på nära håll, ställa sig skeptiska emot densamma, i synnerhet som, såsom jag nämnde, endast få dagar stått riksdagens ledamöter till buds för att överväga ärendet. Man kan hava så mycket mera skäl till tvekan, som även inom den regering, som framlagt detta ärende, meningarna hava varit delade.

Då saken förut varit utställd till ämbetsverkens utlåtande hava ämbetsverken i regel städse opponerat sig emot den föreslagna ändringen. Det är väl sant, att det har funnits avvikande meningar särskilt inom statskontoret, men i det stora hela taget hava ämbetsverken icke varit med om detta. Statskontoret har en gång uttalat, att »riksbokslutsbyråns uteslutande från statskontoret skulle sönderbryta verket och hindra den översikt, som verket bör hava över hela den finansiella ställningen»; och kammarrätten har förklarat, att den kamerala revisionens utbrytande från kammarrätten icke kunde vara något önskemål. Andra verk, som yttrat sig, hava också avstyrkt det hela.

Här har av den siste ärade talaren sagts, att om det vore en industriell affär, skulle man se till, att man finge revisionen och bokföringen sammanförd på ett håll. Ja, det är klart. Men nu är statens verksamhet ingen industriell affär. Denna jämförelse från industrien med avseende å statens verksamhet är alldeles felaktig. Statens verksamhet är en förvaltningsverksamhet inom olika grenar jämte det att den är i vissa grenar en industri. Man kan icke göra en sådan jämförelse; man får uppställa skilda regler och man får icke generalisera.

Här har ju ingen, såvitt jag kan förstå, underkänt den verksamhet, som bestått däri, att man sökt få ett kassaväsende, som motsvarar nutidens krav på översikt över statens kassaställning i det hela. Detta är alldeles riktigt, och det arbete, som i detta avseende gjorts, har varit förträffligt; men att tro, såsom jag tyckte mig fatta orden från statsrådsbänken, att betänksamheten i avseende på det nu föreslagna nya ämbetsverket skulle innebära en »bojkott», emot ytterligare förbättringar på räkenskapsväsendets och kassabokföringens område, är ju en överdrift, som jag icke förstår, huru den kan framställas. Förmågan av förbättringar hänger ju icke absolut vid den kommitté, som nu är tillsatt, utan det står väl i alla fall å hithörande område öppet för initiativ från olika håll och icke minst från Kungl. Maj:ts finansdepartement.

Man har här vidare sagt, att det borde vara en fördel, om den kamerala revisionen också kunde bli *månatlig* liksom man avsett, att den formella revisionen skulle bli. Men ett dylikt krav är i och för sig en orimlighet, och det kan naturligtvis aldrig uppnås, att den kamerala revisionen skulle kunna bli för månad efter månad avslutad, utan

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.

(Forts.)

att man på ett högst betydligt sätt utvidgade revisionen, varvid kostnaderna naturligtvis skulle stiga till mycket stora proportioner.

Man säger också, att då man klagat över att det, såsom herr Widell framhöll, för närvarande inom ämbetsverken icke utövas en tillräcklig kontroll, så skulle man kunna vara fullt belåten med om det bleve ett *centralt* ämbetsverk, som utövade denna kontroll, samt att man icke kan förstå, huru man kan motsätta sig detta. Men det är alldeles givet, att ett centralt ämbetsverk icke kan ersätta den kontroll, som inom den lokala förvaltningen utövas genom alltemellanåt förekommande kassarevisioner. Att tro, att en central organisation skulle kunna utföra den mera minutiösa kontroll och inventering, som bör följa med varje riktig kontroll, är naturligtvis orimligt. Således tror jag icke, att i detta avseende det centrala verket kan fylla sin uppgift.

Jag har naturligtvis haft anledning att under min föregående verksamhet något sysselsätta mig med den frågan om den kamerala revisionen och huruvida denna efter detta skulle bliva bättre ordnad än den är för närvarande. Man har sagt, att det äger rum ett slöseri genom att en formell revision skall ske både vid riksbokslutets uppgörande och vid de kassabokföringar, som månatligen äga rum och sedermera även försiggå vid den kontroll i allmänhet av räkenskaperna, som göres inom den kamerala revisionen. Men ingenting är naturligtvis enklare än att förklara, att den formella kontroll, som äger rum av kassaräkenskaperna därmed är avslutad och låta den kamerala revisionen omfatta vad den bör omfatta, nämligen utgifternas författningsenlighet eller icke författningsenlighet. Redan nu är det naturligtvis klart, att i kammarrätten huvudvikten lagts på just denna kamerala revision och att den formella revision, som äger rum, är av underordnad betydelse och i vissa avseenden naturligtvis kan helt och hållet utebliva.

Nu tror jag icke, att det för denna kamerala revision innebär någon fördel att bryta ut densamma från ett dömande verk och förlägga revisionen till ett annat verk. Det var också från början avsett att det nya revisionsverket på samma gång skulle vara ett dömande verk, men på grund av de anmärkningar, som häremot framställdes, har man övergivit den tanken. Det är alldeles klart, att en revisionsavdelning måste stå i viss kontakt med den praxis, som på hithörande område utvecklar sig inom verket, och att man därför måste vara mera betjänt med att tillhöra samma verk, som är domstol i dessa frågor.

Jag är således icke övertygad om att den enhetlighet, som man eftersträvar och som låter så vackert, verkligen leder till praktiskt gagn åtminstone på revisionens område. Jag tror tvärtom, att detta nya ämbetsverk kommer att medföra mycket större kostnader än en anordning, uppdelad på olika ämbetsverk, ty vi veta alla, att varje ämbetsverk börjar beskedligt. Man har också sett, att statsutskottet har sökt pruta på utgifterna, i det att statsutskottet prutat bort en förste revisor, en vaktmästare och något mera därtill. Men erfarenheten från de nya ämbetsverk, som vi hava inrättat, visar ju, huru fort de växa ut, huru fort anspråken stiga och huru fort kostnaderna i och

med detsamma ökas. Jag tror således, att gången i detta fall kommer att bli densamma och att kostnaderna komma att stegras. Lokalförskan är nu undanskjuten, och det är ingenting sagt om de kostnader, som nödiga lokalers anskaffande för det nya ämbetsverket skall medföra. Jag fruktar för min del, att kostnaderna komma att bli mycket, mycket stora och att resultatet i avseende på den kamerala revisionen icke kommer att bli förbättrat. Jag tror detta så mycket mera, som det icke kan nekas till, att vederbörande revisorer dock komma att erhålla en mindre självständig ställning än de förut intagit, och det är icke att flytta upp personer på ett högre plan, såsom man säger, om man ger dem en mindre självständig ställning.

*Om invräntande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Då jag hyser denna syn på saken och då jag för min del icke kunnat, trots allt vad som här är sagt, övertyga mig om annat än att man drager en onödigt stark konsekvens av det förbättrade bokförings- och kassaväsendet, som har införts, då man nu vill samla allt i ett centralt och enhetligt ämbetsverk, som efter min uppfattning icke kommer att medföra de stora fördelar, som man tror, men väl kommer att medföra ökade kostnader för statsverket, ställer jag mig för närvarande skeptisk mot detta nya ämbetsverk och förenar mig med dem, som vilja att man skall avvakta ytterligare utredning för att se, om icke saken på ett enklare och med förutvarande invanda former mera överensstämmande och billigare sätt skall kunna ordnas.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr statsrådets erinran om att statsutskottet för sin del föreslagit indragning av en revisorstjänst, vars innehavare hade att uppgöra vissa beräkningar angående statsverkets inkomster och utgifter, och uttalat, att den uppgiften lämpligen borde övertagas av finansdepartementets budgetbyrå. Jag vill här till säga, att det föreföll verkligen statsutskottet, som om den uppgiften närmare sakligt sammanhänger med finansdepartementets budgetbyrås uppgifter än med revisionsverkets arbete. Då därtill kom, att man trodde, att det borde göras allvarliga försök, huruvida icke den uppgiften skulle utan ökad arbetskraft medhinnas av denna nyupprättade byrå, så tror jag, att statsutskottet hade rätt goda skäl för denna sin åtgärd. Jag hörde också till min glädje, att herr statsrådet själv förklarade, att man verkligen skulle försöka att med de arbetskrafter som byrån erhåller, lösa också den uppgiften. Går icke detta finns det ju möjlighet, därom är jag övertygad, för regeringen att för den närmaste tiden bereda medel till arbetets utförande. Det gäller ju dock här endast en enda man, om vilken man nu kan diskutera var han lämpligen bör placeras.

Beträffande herr Widells yttrande, vill jag endast bemöta ett par av de av honom anförda omständigheterna. Han sade gent emot mig, att jag tidigare sagt, att inga andra alternativ blivit framförda. Det har jag icke sagt. Jag har sagt, att andra alternativ, som bättre lösa uppgiften än det förslag, som föreligger i regeringens proposition, icke blivit framförda; och jag vill säga, att den nyansering i förslagen, som jag tyckte mig förmärka av herr Widells nu framkastade tankar

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

ingalunda förefaller mig såsom någon förbättring. Hans senaste alternativ innebär nämligen, såvitt jag förstår, att man skulle bibehålla statskontorets riksboeksslutsbyrå och kammarrättens revisionsavdelning i nu befintligt skick samt att man till finansdepartementet skulle förlägga allt det väsentliga arbete, som nu utföres av statsboekföringskommittén. Jag tror icke, att denna ytterligare delning — en ny tredelning — skulle varken ur sparsamhetssynpunkt eller lämplighetssynpunkt utgöra ett bättre alternativ än de förut framförda, utan även denna anordning framstår nog för dem, som närmare undersökt saken, såsom en sämre och i längden dyrare och olämpligare anordning än den propositionen förordar.

Herr Widell sade också såsom ett slags förklaring till att ledamöterna på avdelningen efter hand övergått till den meningen, att man här borde tillstyrka propositionen, att den som främst arbetar i statsboekföringskommittén har haft tillfälle att för dem utveckla sin mening. Jag ber att få försäkra herr Widell, att det icke är något slags hypnotism, som utövats, utan det inflytande, som man från det hållet kunnat utöva beror endast på styrkan och innehållet i de skäl, som blifvit från den sidan framförda. Jag ber att få erinra om att vi å andra sidan inom utskottet hört de främsta motståndarna till denna anordning, och de hava haft tillfälle att med samma utförlighet och grundlighet utveckla skälen emot förslaget; och då vi i avdelningen kommit till den uppfattningen, varåt utskottsbetänkandet ger uttryck, beror detta uteslutande därpå, att de bättre skälen förefalla oss finnas på den förra sidan.

En sak ber jag att med erkännande få konstatera, och det är att herr Widell nu medger, att kontrollen icke i allo är tillfredsställande i ämbetsverken. Förut har det varit så, att när ämbetsverken avstyrkt detta, har det i regel varit den argumentationen, att det är onödigt med ökad kontroll, att det är bra som det är, och att det inte alls behövs något nytt ämbetsverk härför. Det har varit den ständiga och egentliga argumentationen från motståndarnas sida gent emot föreliggande förslag. Nu inträffar det märkliga, att just vid denna punkt, den springande punkten, uppträder ämbetsverkens målsman här i kammaren och betygar, att kontrollen i verken icke är tillfredsställande, utan att det behövs reform och att vi behöva en starkare och tillförlitligare kontroll. Jag inkasserar detta uttalande såsom ett erkännande, att herr Widell i detta avseende är utvecklingsbar och han skulle kanske snart stå på vår ståndpunkt, om vi finge fortsätta diskussionen en stund.

Här föreslår man nu slutligen ny utredning och säger, att den skulle giva ett annat och bättre resultat. Nej, den skulle endast ge ökade kostnader och den skulle också, det är min bestämda övertygelse, efter det en tid förgått, varunder man icke på lämpligt sätt tillgodogjort sig det utförda arbetet, komma till samma resultat. Jag tror att, skulle yrkandet om en förnyad utredning bifallas, skulle detta endast medföra nya kostnader.

En ärad talare på Stockholmsbänken invände, att tiden icke va-

rit tillräcklig för riksdagens ledamöter att sätta sig in i denna fråga. Jag ber då att få erinra om, att i denna fråga har propositionen förelegat redan från riksdagens början. Det förhåller sig vidare så, att utskottet låtit sig angeläget vara att med en utförlighet, som är rätt ovanlig från statsutskottets sida, upptaga till behandling både skäl och motskäl i denna fråga. Jag tror således, att det i år varit större möjlighet för riksdagens ledamöter i allmänhet att få något grepp på detta spörsmål, än på ärenden i allmänhet är vanligt och större än kanske senare skulle bli fallet.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Herr Östberg ansåg också, att de anspråk, som ställas på industriell bokföring och industriell revision, icke borde och icke kunde uppställas, då det gäller statsverket. Jag vill för min del säga, att evad det är fråga om att framkalla en smidig och anpasslig bokföring och tillförlitlig revision, så har statsverket ingalunda någon som helst anledning att ställa sina anspråk lägre än någon annan rörelse eller institution. Tvärtom, jag tror att statsverket bör låta sig angeläget vara att både i fråga om bokföring och i fråga om revisionsarbete åstadkomma det bästa möjliga. Jag vill också gentemot en detaljanmärkning av herr Östberg säga, att här är det icke fråga om att taga bort de lokala revisionerna i fall, där sådana nu förefinnas och där man i fortsättningen finner dem vara lämpliga och erforderliga. Dessa lokala revisioners tillvaro och effektivitet påverkas icke alls av frågan om huruvida ett riksräkenskapsverk skall inrättas eller icke.

Jag tror sålunda, att en verkligt opartisk prövning skall ge det resultatet, att kammaren gör klokt, om kammaren följer utskottets hemställan, till vilken jag alltjämt yrkar bifall.

Herr Schotte: Herr talman! Jag skall yttra några ord i den föreliggande frågan särskilt beträffande förhållandena i länsstyrelserna, helst länsstyrelserna äro bland de största penningförvaltande verket inom riket.

Jag må förutskicka, att enligt min uppfattning är det så, att först genom inrättandet av ett riksräkenskapsverk kunna ordning, reda, likformighet och överskådlighet vinnas i statsförvaltningen, och först genom ett sådant verks inrättande kunna också de principer genomföras, som statsmakterna syftade till, när statsbokföringskommittén en gång tillsattes. Det torde också inledningsvis kunna erinras om den utomordentliga utveckling, som budgetens olika anslagsposter företett under senare år. Omfattningen av ökningen framgår t. ex. därav, att riksstaten för år 1900 innehöll 494 utgiftsanslag, medan riksstaten för år 1919, tillika med tilläggsstaten för samma år, innehåller 1,705 utgiftsanslag.

De bestämmelser, som förefinnas med avseende å inkomsternas upptagande och bokföring ävensom med avseende å utgifternas avförande från respektive anslag, återfinnas på en mängd olika ställen: nämligen i svensk författningssamling, kungl. brev samt brev och cirkulär från vissa centrala myndigheter. I många fall saknas närmare bestämmelser, och då måste undersökning verkställas i riks-

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.*

(Forts.)

dagstrycket och i propositioner, utskottsutlåtanden o. s. v. för att kunna vinna någon klarhet om anslagens bokförande. Emellanåt förekommer det också, att en utgift allenast skall bestridas »av statsmedel», utan att det angives, av vilket anslag den skall utgå. Det är uppenbart, att det möter stora svårigheter, särskilt för länsstyrelserna med deras mångahanda andra bestyr, att tillräckligt penetrera dessa frågor för att påföra utgifterna de anslag, som i de särskilda fallen äro de riktiga; och det är ju härutinnan som statsbokföringskommittén varit länsstyrelserna till stor hjälp. Uppenbart är, att det blivande räkenskapsverket också kommer att göra en betydande insats härutinnan. Det har naturligtvis förefallit en och annan inom länsstyrelserna och dess underordnade ganska besvärligt, detta övervakande genom statsbokföringskommittén av länsstyrelsernas medelsförvaltning, men det har varit av synnerligen stort värde för dessa styrelser. Man har också småningom på detta område lyckats införa förhållanden, i länen, som vitt skilja sig från dem, som förelägo, innan denna kommitté vars uppgifter nu skulle övergå på riksräkenskapsverket, fanns till. Under åren 1918 och 1919 måste dock i trots av inträdda stora förbättringar i ifrågavarande avseende, på grund av felaktiga bokföringsåtgärder anbefallas omföring under år 1918 i 230 särskilda fall rörande ett sammanlagt belopp av nära 15 miljoner kronor och under år 1919 i 240 särskilda fall rörande ett sammanlagt belopp av 11.365,106 kronor 43 öre. Uppdelningen av ansvaret för statens revisions- och redovisningsväsende på tre särskilda ämbetsverk, såsom för närvarande är fallet, har emellertid försvårat en tillsyn i detta hänseende. Från och med år 1918 hava länens räkenskaper i själva verket undergått granskning hos tre särskilda institutioner, statsbokföringskommittén — formell granskning, statskontoret — granskning i och för riksbokslutet och kammarrätten, som haft granskningen av beslutens författningsenlighet om hand.

Tillsynen av räkenskapernas formulärenliga uppställning har också hittills försvårats dels därigenom, att i vissa fall inga formulär alls funnits fastställda, och dels därigenom, att i de fall, då fastställda formulär funnits, desamma under årens lopp med nödvändighet blivit omoderna och således ej kunnat följas, även om vilja därtill funnits, vilket icke heller alltid varit fallet. Det har också på detta område hittills icke funnits någon myndighet, som i avseende på dessa formulär kunnat utöva den tillsyn, som är erforderlig, och vidtaga de jämkningar i formulären, som givetvis tid efter annan äro nödvändiga. Denna verksamhet skulle nu åligga riksräkenskapsverket, och det är uppenbart, att därmed ett stort steg skall bli taget till, att räkenskapernas uppställning blir i överensstämmelse med riktiga och lämpliga formulär. Inkomsternas och utgifternas fullständiga verificering har också lämnat åtskilligt övrigt att önska. Det är känt, att det har varit synnerligen många och omfattande anmärkningar, som under de gångna åren av kommittén framställts beträffande länens räkenskaper, men att det så småningom i detta avseende har inträtt förhållanden, som måste anses vara något så när tillfredsställande. Det är ju tydligt, att då det är så många olika

medelsförvaltande verk och myndigheter, som hava att uppgöra de primära räkenskaper, på vilka riksbokslutet grundas, äliggandet att utfärda direktiv och föreskrifter och utöva kontroll ur enhetlighetens synpunkt har varit bristfällig, så länge icke *en* central myndighet härför funnits. För närvarande ha länsstyrelserna att rörande medelsförvaltningen mottaga föreskrifter från en mängd myndigheter — jag skall räkna upp dem, så vitt jag nu kan minnas dem, men kanske någon myndighet ändå saknas. De äro statskontoret, kammar-rätten, statsbokföringskommittén, medicinalstyrelsen, kommerskollegium, fängvårdsstyrelsen, domänstyrelsen, arméförvaltningen, pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, kontrollstyrelsen och i vissa fall även skolöverstyrelsen. Därtill kommer, att de olika statsdepartementen, vilka förr alltid använde statskontoret som mellanhand, då det gällde att till länen lämna föreskrifter rörande utbetalning av medel, numera i allt större utsträckning börjat tillskriva länen direkt i sådana ärenden, varjämte pensionskassor — exempelvis civilstatens änke- och pupillkassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. — få sina pensionsavgifter innehållna och redovisade av länsstyrelserna. Det synes mig alldeles orimligt att förut-sätta, att alla dessa olika verk och inrättningar skulle, då de önska, att medel skola indrivas eller utbetalningar verkställas, kunna utfärda likformiga föreskrifter. Det blir i stället ofta så, att de olika myndigheternas föreskrifter strida mot varandra och att det icke är möjligt för länsstyrelserna att taga hänsyn till alla direktiv samt att de därigenom också emellanåt komma i stor ovisshet med avseende å åtskilliga anslags disposition och bokföring.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Jag befarar, att om det nu föreliggande förslaget nu faller och man går till de nya utredningar, man kanske kommer med anspråk på, att de en gång avskaffade lanträntmästarna skola komma igen. Jag tror för min del, att detta vore en synnerligen olycklig åtgärd; men man kan knappast se, huru en dylik åtgärd skall kunna undvikas, om det saknas en centralt ledande och rådgivande myndighet med avseende å räkenskapsväsendet. Kommer man in på att återinföra räntmästarna, är man snart inne på att återinföra kronofogdarna, och då har allt vad vi vunnit genom de sista årens arbete för modernare former för förvaltningen och för enhetlighet och reda i räkenskapsväsendet gått till spillo.

Jag tror, att det ur många synpunkter och särskilt ur dem, som jag nu har framhållit beträffande länens räkenskapsväsende, är gagneligt och nyttigt, om ifrågavarande verk kommer till stånd snarast möjligt, och ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr W i d e l l: Endast ett par ord till den ärade representanten för Norrköpings stad. Herr Swartz protesterade emot att jag här omnämnt huru enligt min uppfattning utredningsarbetet kommit att gestalta sig. Han ansåg, att mina ord voro rent av en oartighet mot honom själv. Jag beklagar på det högsta, att han uppfattat det på det sättet, ty ingen kan mer än jag uppskatta hans förtjänster och sak-

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)

kännedom på det finansiella området. Men jag trodde icke, att det kunde tagas som en oartighet, om jag vågade hysa den förmodan, att han på detta speciella område icke kunde äga lika stor sakkunskap som den av mig antydda ledamoten av kommittén.

Herr Swartz gjorde vidare gällande, att den uppgift jag lämnat om utgifterna för den nuvarande statsbokföringskommittén skulle vara oriktig. Jag nödgas emellertid konstatera, att mina uppgifter äro riktiga. Jag har här i min hand en av registratorn i finansdepartementet vidimerad avskrift av räkenskaperna för år 1919. Enligt densamma utgjorde utgifterna för avlöning 124,845 kronor 46 öre, däri även ingår dyrtidstillägg. Nu har det förklarats, att man beräknar utgifterna för år 1920 till 170,000 kronor med inberäkning av dyrtidstillägg. Jag har redan förut sagt, att jag anser en sådan beräkning omöjlig. Det finns ingen möjlighet att göra slut på så mycket pengar för år 1920 utan att man rent av med flit bemödar sig om det. Jag kan icke tänka mig en sådan stegring av utgifterna från 1919 till 1920. Man har icke anledning, synes det mig, att utgå från något annat än 1919 års siffror, som äro säkert kända.

Vidare hava både herr Swartz och herr Ekman sagt, att det äro egendomligt att höra, att jag klagat över att kontrollen i ämbetsverken icke är tillräcklig. Det missförstånd, som herr Swartz härvidlag gjort sig skyldig till, förstår jag, men hur herr Ekman kan komma med ett sådant påstående, förstår jag icke, ty mitt yttrande var en direkt replik mot honom. Herr Ekman drog fram den åsikten som jag gjort gällande i statsutskottet, att kontrollen beträffande kassarörelsen är otillräcklig, så att man kan begå tillgrepp från staten. Det är detta, som jag åsyftat och fortfarande vidhåller, nämligen att kassakontrollen är otillräcklig. Det nya systemet med statsverkets giroräkning och central kassakontroll genom statskontorets giroavdelning är otillräckligt, det måste bliva en effektiv kontroll även i ämbetsverken, så att tillgrepp icke kunna ske. Ty sådana hava skett vid två upprepade tillfällen under de sista åren. Och likväl har statsbokföringskommittén icke ansett det vara skäl att väcka något som helst förslag om skärpt kontroll.

Beträffande statsbokföringskommittén anförde herr Swartz, att vi, om riksräkenskapsverket icke kommer till stånd, skulle nödgas hava den kvar. Detta är ingalunda min mening, ty jag tror, att det går bra att avskaffa den.

Så nämnde herr Swartz vidare, att det icke är bra om ett ämbetsverk reviderar sig självt. Härvid vill jag erinra om att riksräkenskapsverket skall revidera sig självt. Det kan icke undvikas.

Slutligen nämnde herr Swartz, att alla finansministrar under de senaste åren delat hans mening. Just nu meddelades mig, att en f. d. finansminister, som för närvarande har säte i andra kammaren, är en bestämd motståndare till riksräkenskapsverket.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Friherre A d e l s w ä r d: Herr vice talman! Det torde vara tämligen enastående, att en hel rad finansministrar med samma in-

tresse omfatta samma reform och tillstyrka densamma, ehuru de tillhört olika partier och i en mängd andra frågor omfattat helt olika åsikter. Nu hörde jag visserligen av den siste ärade talaren, att en f. d. finansminister, som har säte i andra kammaren, skulle vara en bestämd motståndare till denna reform. Vad jag i detta avseende i likhet med en föregående talare anförut tycks sålunda icke vara alldeles riktigt, men jag dömer efter vad jag av samme finansminister under samtal med honom vid tidigare tillfällen har hört angående denna sak, och det är möjligt, att han sedan dess kommit på andra tankar. Emellertid räcker det ändå till, ty, såvida jag icke bedrager mig, är det 5 eller 6 finansministrar efter varandra, som känt ett livligt behov av denna reform och varit mycket angelägna om att genomföra den. Då jag själv har varit i denna belägenhet, anser jag mig med några ord böra från min synpunkt vitsorda, huru nödvändigt det är att få en förbättring i det nuvarande tillståndet.

Då jag tillträdde befattningen som chef för finansdepartementet, var detta den fråga, som jag kan säga först mötte mig, och när jag lämnade finansministerposten efter cirka 2 1/2 år hade jag endast av erfarenheten blivit övertygad om huru nödvändigt det var, att denna reform snart blev genomförd. Den regering, jag tillhörde, var i det närmaste färdig med att framlägga förslag, men av den anledningen, att vi då skulle lämna våra befattningar, kunde förslaget ej framföras. Det låg emellertid då, såsom jag sade, färdigt och var i huvudsak detsamma som nu. Endast i vissa fall har det blivit något modifierat.

Redan detta förhållande, att så många finansministrar hava omfattat denna reform och ansett den nödvändig och nyttig synes mig, utan att vara ett direkt sakskäl, likväl böra utöva ett visst intryck på kammaren vid bedömandet av frågan. Ty det är klart, att det på grund av sakens natur och på grund av finansministerns ställning måste vara han som i första hand skall känna behov av en ändring i det förhållande, som för närvarande är rådande och som verkligen är dåligt.

Jag tillåter mig, herr vice talman, att anföra ett litet exempel från min finansministertid.

Det var år 1912, då — som herrarna torde minnas — krigsfara hotade Europa, och jag minnes, huru jag både i inhemska och utländska tidningar såg yttranden av finansministrar i flera olika stater återgivna angående de finansiella resurserna och staternas respektive ekonomiska ställningar för att kunna möta den fara, som hotade vid ett eventuellt krigsutbrott. Jag kommer väl ihåg, huru jag då sade till mig själv: »Hur skall jag bära mig åt om denna fråga riktas till mig för vårt lands vidkommande?» Jag hade alldeles klart för mig, att det sannerligen icke var gjort på några dagar att avgiva ett sådant svar som finansministrarna i de andra länderna kunnat göra. Det var helt enkelt omöjligt utan veckors, kanske månaders utredningsarbete, att kunna få en överblick över den verkliga finansiella ställningen i landet; och jag minnes från denna

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk: m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)

tid också, hurusom det från åtskilliga andra staters representanter inkom meddelanden innefattande t. ex. sammandrag över staternas finansiella ställning, utdrag av deras statsbokslut månadsvis o. s. v. Jag fick då det intrycket, att det med få undantag säkerligen knappast fanns något land, som vare sig i tekniskt hänseende eller eljest var så illa rustat med avseende å statsbokföringen och redogörelsen för statsverkets ställning, som Sverige. Jag kan också säga, att det var t. o. m. vissa Balkanstater, vilka ju icke äro kända för några framstående anordningar i administrativ väg, från vilka sådana rapporter kunde avgivas, vilka voro fullt moderna och föreföllo vara fullt överskådliga och å jour med ställningen. Jag kan för min del också upprepa vad som förut har sagts, att icke skulle något stort privat affärsföretag eller exempelvis en bank kunna nöja sig med sådana förhållanden i avseende å bokföring och revision, som det svenska statsverket för närvarande är hänvisat till. Jag går så långt, att jag säger, att de icke skulle hava rättighet att hava det på detta sätt. Om de skulle hava det så ordnat, tror jag det kunde vara fara värt, att de då komme i beröring med konkurslagen förr eller senare — det må vara den nya eller gamla!

Nu förefaller det mig, som om de sakliga skäl, vilka under debatten här blivit anförda mot det föreliggande förslaget äro skäligen svaga. Jag hade ledsamt nog icke tillfälle att åhöra hela det anförande, som hölls av huvudopponenten, den ärade talaren på Bohuslänsbanken, men jag hörde dock den allra sista delen av hans anförande. Jag fäste mig därvid särskilt vid ett uttalande, nämligen då han sade, att den månatliga revisionen till och med skulle vara skadlig. Jag tror för min del, att den ärade talaren, då han sade detta, begick den lilla svagheten, som uttryckes i satsen: den som bevisar för mycket, bevisar icke någonting alls. Ty det är väl knappast ändå en hållbar position att vilja påstå, att den månatliga revision, som ständigt följer med bokföringen och räkenskaperna skulle vara till skada. Jag fäste mig också vid hans uttalande, att den anordning, som nu är föreslagen, skulle bliva ekonomiskt ofördelaktigare än bibehållande i någon form av det nuvarande. Jag måste däremot invända, att han, såvitt jag förstått, icke anför ett spår av bevis för ett sådant påstående. Han kunde icke på något sätt styrka, att så skulle kunna bliva förhållandet; och det synes mig, som om det icke var annat än en subjektiv uppfattning hos honom som för övrigt förefaller ganska oförklarlig, ty det är knappast tänkbart, att det skulle bliva ekonomiskt fördelaktigare och billigare att hava en anordning, som vore söndersplittrad, och så planlöst ordnad som den skulle komma att bliva, om man fördelade dessa till sin natur sammanhängande arbeten på ett flertal olika verk — det är knappast tänkbart, om man nämligen skall kunna nå samma resultat, att få det för billigare pris. Denne ärade talare har liksom andra, som opponerat sig emot förslaget, icke kunnat lämna något, såvitt jag förstår, bättre förslag att ordna det hela: åtminstone har detta endast varit helt lösligt angivet. I stället för en planmässig

nyorganisation vilja de i stort sett bibehålla det nuvarande systemet. De vilja flytta in det nya i vissa delar av gamla ämbetsverk o. s. v., men de hava icke angivit någon plan, som kan bliva föremål för något sakligt bedömande, huru man skulle ordna detta och varmed man skulle ersätta denna reform, som de nu icke vilja acceptera.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

De komma i stället till det resultat, att de anse, att utredningen är otillräcklig och begära en förnyad utredning under andra former än de gamla. Detta är något, som oupphörligt återkommer. Frågorna må vara huru utredda som helst, så har man ändock alltid ett sätt att uppskjuta dem genom att begära förnyad utredning. Men jag vill fråga: Finns det någon större fråga, som är utredd så grundligt och som varit föremål för utredning så länge som denna? Min företrädare som finansminister har avgivit en historik över utredningen i denna fråga. Den var redan år 1911, då jag blev finansminister, ingalunda ny. Den förelåg då i ett ganska utarbetat skick, och den var, då jag lämnade finansministerposten, färdig att till riksdagen inlämnas. Denna fråga är icke utredd på det vanliga sättet utan mera grundligt än någon annan fråga kanske någonsin varit, emedan utredningen, som lett till en viss plan, icke blott har varit färdig utan i själva verket även tillämpats i verkligheten, ja, den har tillämpats i så hög grad, att den redan har i kommitténs form tillskapat ett nytt ämbetsverk. Att man under sådana förhållanden kan säga, att man behöver en förnyad utredning, finner jag för min del vara ofattligt.

När man sålunda ser, att åtminstone sakskalet mot denna reform äro synnerligen svaga, kan man icke undgå att söka spåra andra anledningar till det motstånd, som här gör sig gällande, och jag tillåter mig, herr vice talman, att antyda den anledning, som jag av egen erfarenhet tror mig om att kunna angiva som sannolik. Det är den anledningen, som — skulle jag vilja säga — utgör ett nytt uttryck för svensk byråkrati. Jag vill icke säga något ont emot den svenska byråkratin, den har många goda sidor; men den har också sina dåliga. Ett gammalt ord, som har sagts i denna kammar, är att ett ämbetsverk aldrig kan reformera sig självt, och det har det icke heller direkt varit fråga om i detta fall. Men ett ämbetsverk har en stor benägenhet att motsätta sig reformer, som komma att medföra, att ett gammalt ämbetsverk minskas och icke blir så stort och så betydande som förut, och att detta har spelat en viss roll för motståndarna till detta förslag finner jag otvivelaktigt. Jag anser mig hava bevis på att så varit förhållandet! Framstående, förtjänstfulla och höga ämbetsmän hava påverkat sådana riksdagsmän, vilka icke varit i tillfälle att så i detalj sätta sig in i denna fråga, som de, vilka haft med densamma att göra, och dessa hava av ganska naturlig anledning tagit intryck av de nämnda ämbetsmännens mening; dessa hava också i allmänhet en naturlig benägenhet att se sakerna något trångt, endast från deras närmaste verksamhetskrets och sakna ibland förmåga att se dem i stort, i sin helhet.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Detta tror jag har påverkat många, och jag söker däri en orsak till det motstånd, som jag näppeligen kan förklara för mig ur rent sakliga skäl. Jag tror, att i det här fallet det kanske icke så mycket är rädslan för ett nytt ämbetsverk, vilken talar, utan kanske i lika hög grad rädslan att få två gamla, stora ämbetsverk i något avseende kringskurna och förminskade. Jag tror emellertid för min del, att det är angeläget, att riksdagen icke tager intryck av sådana påverkningar, som jag antytt, och som jag icke vill i och för sig klandra någon för. Jag vill endast påvisa detta som ett faktum, och jag tror, att det i många fall skulle vara skadligt, om riksdagen läte sig påverkas i sådana fall.

Jag tillåter mig alltså, herr vice talman, med stöd av vad jag yttrat i frågan och vad som i övrigt under diskussionen förekommit, att på det livligaste yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Aaby: En föregående ärad talare har redan sagt, att det har varit för oss riksdagsmän, som icke haft förmånen att få vara i statsutskottet, en mycket kort tid beskärd att taga del av detta betänkande och taga ställning till denna mycket svåra fråga. Kommer härtill, att fackmännen, för vilkas åsikter man hyser stor aktning och respekt, stå stick i stäv mot varandra, så må det icke vara underligt, om man blir i viss mån tveksam i denna fråga. Men en sak står dock klar för mig, och det är, vilket också den siste ärade talaren tycktes antyda — jag hörde endast delvis hans anförande från min plats — att här är på väg att upprättas ett nytt ämbetsverk, även om detsamma icke kommer att bli ett nytt i vanlig bemärkelse därigenom att stommen redan finnes på annan plats och personalen delvis överflyttats; därigenom komma icke nykostnaderna att bli så stora. Detta hava vi också hört från statsrådsbänken med toner, som jag känner igen från gångna borgerliga ministärer, nu återljudande från den socialistiska ministären, att här kommer snart att ställas nya krav på riksdagen i den mån statsutskottet har prutat. Under sådana förhållanden synes det svårt att taga ställning till denna sak, och då åtminstone jag för min del står tveksam, anser jag det vara klokast att följa den gamla regeln att i tvivelaktiga fall icke handla, och ber på grund av vad jag yttrat att få förena mig med dem, som yrkat avslag å det föreliggande förslaget.

Herr statsrådet Sandler: Då det möjligen kan antagas, att vad den siste ärade talaren yttrat skulle kunna medföra, att man på grund av vad som har sagts i ett tidigare anförande av mig icke skulle kunna taga ståndpunkt till denna fråga, så anser jag mig böra bringa till kammarens erinran, vad som verkligen förekommit.

Statsutskottet har beträffande den föreslagna staten för riks-räkenskapsverket gjort nedprutningar beträffande 1) en ordinarie revisor, 2) en förste revisor, 3) en vaktmästare och 4) arvoden å 500 kronor till förste revisorerna. Beträffande tvenne av dessa tjän-

stemän, nämligen förste revisorn och den ordinarie revisor, som i riksräkenskapsverket skulle hava att utföra förutom beräkningar rörande statsverkets inkomster och utgifter även andra göromål, har jag tillåtit mig att här tidigare framhålla att efter min uppfattning de goda skälen finnas på propositionens sida och att denna prutning därför icke kan anses önskvärd. Jag vill därför ånyo upprepa att beträffande den förste revisor det här är fråga om, vilken skulle komma att förestå 4:e revisionskontoret, lär denna fråga komma åter oberoende av frågan, om här skall inrättas ett riksräkenskapsverk eller icke, alldenstund detta är ett gammalt önskemål från kammarrättens sida, ehuru det icke framförts i statförslaget innevarande år. Det är således en denna fråga fullkomligt ovidkommande sak. Beträffande den andra befattningen är det där fråga om, huruvida en arbetskraft, som anses vara erforderlig, bör placeras i finansdepartementets budgetbyrå eller huruvida den skall placeras i riksräkenskapsverket. Tills vidare får man försöka att nöja sig med att så länge det kan gå undvara densamma. Men om det icke visar sig vara möjligt, är frågan endast: Skall denna arbetskraft vara placerad på det ena eller andra hållet? Jag har här velat understryka detta för att kammaren må vara medveten om vad det är för svåra framtida konsekvenser som en föregående ärad talare har opponerat mot.

Jag ber också att få fästa kammarens uppmärksamhet på att herr Widells förslag, att man nu skulle gå in på en ny utredning, vilken skulle utmyнна — efter vad han sade i sitt sista anförande — däruti, att statsbokföringskommittén skulle avkopplas, och att kommitténs åligganden skulle, i den mån det vore behöfligt, överflyttas till finansdepartementets budgetsbyrå, röjer en ofantlig tilltro till vad som skulle kunna presteras av denna byrå i finansdepartementet. Den som tagit del av den personalutrustning, som den skulle förses med, och känner, vilket arbete som utföres av denna statsbokföringskommitté, måste säga sig, att ett förslag av denna beskaffenhet icke kan tagas på fullt allvar.

Herr S w a r t z: Det är ett par av de föregående talarna, som haft invändningar att göra mot vad jag yttrat, och jag skall därför be att få bemöta dem.

Vad först herr Östberg beträffar, sade han, att den bild, som jag drog upp angående industriella företag med filialkontor och centralkontor, var icke lämplig eller tillämplig på detta område, emedan staten icke är något industriellt verk. Det är jag glad åt att staten icke är — ännu åtminstone, men jag kan i alla händelser icke precis säga, att det var något starkt argument emot riktigheten av min jämförelse. En jämförelse haltar ju alltid, men jag tror att den i det här fallet icke haltar på ett sådant sätt, att den blir obotlig.

Vidare sade herr Östberg: Det är klart, att verket kommer att svälla. Ja, det hava vi nog lärt oss, om vi t. ex. tänka på pensionsstyrelsen, socialstyrelsen m. fl. verk. Det är en erfarenhet, som man

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

får göra, särskilt beträffande nya verk. När uppgifterna växa, är det naturligt, att också arbetskraften måste ökas och som en följd härav stiga ju även utgifterna mer och mer. Men i det här fallet är det icke precis på det sättet, ty här visar en mer än 10-årig erfarenhet verkets blivande uppgifter. Dessa uppgifter utföras redan nu, fastän på tre olika ställen, men meningen vore att sammanföra dem helt och hållet. Man har således en helt annan möjlighet att överblicka följderna av detta och behovet av arbetskraft åtminstone för den närmaste tiden, än man i allmänhet har, då det är fråga om ett splitter nytt verk. Det är ju klart, att uppgifterna kunna komma att ökas, och i den mån så sker, måste nog även arbetskrafterna ökas. Men det ber jag få säga, att det blir nog precis samma förhållande, om man bibehåller den nuvarande tredelningen, såsom herrarna ifrågasatt. Jag ber att få erinra om att kammarrätten sagt ifrån, att det måste bli en djupgående reform just på revisorsområdet inom kammarrätten, som då skulle förses med ökade krafter, om kammarrätten fortfarande skall ha hand om denna revision. Nu är det beräknat, att de inom kammarrätten befintliga krafterna skulle överflyttas till riksräkenskapsverket och att de alltså jämte de övriga krafterna, som komma från statskontorets riksbokslutsbyrå och från statsbokföringskommittén, skulle tillsammans på ett bättre och billigare sätt kunna utföra det arbete, som nu verkställas på dessa tre olika håll.

Vad nu billigheten beträffar, så har det här också pekats på lokalfrågan och framhållits, att lokalerna skulle komma att bli så mycket dyrare. Det skulle väl bero på, att det skulle behövas så mycket större antal tjänstemän, kan jag förstå. Hela ökningen i detta avseende inskränker sig emellertid till att det skulle tillkomma tre eller fyra tjänstemän, på samma gång som ett 10-tal kvinnliga biträden skulle försvinna. Då invänder man, att det är därför, att man sammanför denna personal på ett ställe, som det skulle behövas större utrymme än som nu behöves. Ja, herrarna kunna vara övertygade om att för de lokaler, som genom denna sammanslagning skulle bli lediga, har man användning på annat håll, så att inte är det skäl att tala om, att lokalfrågan har så synnerligen stor betydelse.

Herr Östberg sade, att det är en onödig konsekvens av den förbättring i bokförings- och kassaväsendet, som dock inträtt tack vare statsbokföringskommitténs arbete, att upprätta detta riksräkenskapsverk. Jag kan inte neka till, att jag är mycket tacksam för det oförbehållsamma erkännandet av de förbättringar i både kassaväsendet och bokföringsväsendet, som ha åstadkommits genom de hittillsvarande anordningarna, men jag får för min del säga, att jag kan inte förstå, att det skall vara onödigt att för framtiden hålla ett skarpt vakande öga över att dessa förbättringar också bli bestående både inom bokförings- och kassaväsendet, och det kan inte ske, med mindre än det blir en ständig kontroll, och denna kan återigen icke åstadkommas på något lämpligare och billigare och bättre sätt än genom

upprättandet av detta riksräkenskapsverk. Nu har visserligen herr Widell sagt, att en ständig kontroll ur formell synpunkt icke är nödvändig; den var visserligen nödvändig till en början, därför att myndigheterna ute i bygderna icke förstodo formulären, och därför måste dessa månadsrapporter avgas och på det sättet den formella kontrollen åstadkommas. Men för framtiden är det inte nödvändigt, sedan vederbörande en gång lärt sig handha formulären. Ja, men jag får säga, att erfarenheten har visat, att detta är någonting som man behöver hålla tummen på hela tiden, och det är helt naturligt, ty det är inte en och samma person, som ständigt tillämpar ett formulär — dessa tjänstemän äro ju inte eviga — utan det blir ofta ombyte, och med varje ny, som kommer, ligger det mycket nära till hands att misstänka, att det blir en oriktig användning av formulären, och erfarenheten har, som sagt, visat, att det är alldeles nödvändigt att alltiämt hålla en sådan kontroll vid makt.

*Om inrättande
av ett riksrä-
kenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Ja, för att återkomma till vad herr Östberg sade, kan jag ju förstå, att de anmärkningar, som herr Östberg här gjort, kunna ha en viss förklaringsgrund i herr Östbergs uttalande, att han endast haft tre dagar på sig för att sätta sig in i den här frågan. Men det är fyra månader sedan propositionen kom, och man skulle möjligen kunna tänka sig, att envar, som är intresserad av saken, tar frågan under behandling redan när propositionen kommer och inte väntar till dess att ett utskottsutlåtande ligger före.

I detta sammanhang vill jag också säga gentemot den siste äradetalaren, att jag inte tror så förskräckligt mycket på att riksdagsmännen i allmänhet skulle bättre sätta sig in i dessa saker, för den händelse frågan återkomme till nästa riksdag. Jag förmodar, att det väl inte bleve just längre tid ägnad åt denna fråga då, än som nu blivit ägnad däråt, och det finner jag för övrigt mycket förklarligt med den uppsjö på förslag och propositioner, som här förekommer. Jag undrar alltså inte på det, men jag vill bara uttala den tanken, att det nog skulle bli på samma sätt nästa år, och inte skulle herrarna vara mycket klokare då än nu på den här saken.

Herr Widell gjorde den anmärkningen mot mig, att min uppgift angående arvodesstaten och de beräknade kostnaderna inte skulle vara riktig, och han anförde därvid uppgifter, som han hade på ett med »finansdepartementet», tror jag det var, stämplat papper. Jag har här ett med »statsbokföringskommittén» stämplat papper, som just innehåller en specifikation av statsbokföringskommitténs arvodesstat för 1920, och det var den jag anförde. Utav den framgår, att det finnes tre avdelningschefer med vardera cirka 15,000 kr., 7,000 och 5,000, tillsammans 27,360 kr. Därvid är att anmärka, att denne avdelningschef, som har 15,000 kr., är en häradsskrivare, som är chef för länsavdelningen, och han uppbär detta arvode av 15,000 kr., varuti inbegripes ersättning för mistad avlöningsförmån, men ej dyrtidstillägg — det får han nämligen på sin lön som landstatstjänsteman. Vidare ha vi fem assistenter med i allmänhet 3,600 kr. var, summa 17,100 kr., vidare är det tre manliga biträden med

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.*
(Forts.)

timpenning, och deras ersättning beräknas till inalles 7,800 kr., dessutom tre tillkallade sakkunniga för upprättande av särskilda formulär, 17,220 kr. Det är ju den posten, som kan komma att variera något, under det att de andra posterna äro ganska stabila. Så ha vi 22 kvinnliga biträden å ej fullt 4,000 kr. var, summa 84,400 kr., tillfälliga biträden och övertidsarbete 17,000 kr., tillsammans 170,880 kr. Av denna personal har en avdelningschef och de kvinnliga biträdena icke att uppbära dyrtidstillägg på annat håll. Av deras arvoden har 50,000 kr. beräknats som dyrtidstillägg, vadan »de mot statens för riksräkenskapsverkets avlöningskostnader svarande utgifterna inom statsbokföringskommittén» utgöra cirka 120,000 kr.

Med detta tror jag mig ha givit belägg för riktigheten av den uppgift jag nyss kom med. Är den uppgiften oriktig, så är också denna uppgift angående den beräknade staten för 1920, som är avgiven av vederbörande, oriktig. Men jag har ingen anledning att tro det.

Så sade herr Widell, som en anmärkning mot mig, när jag anförde, att det är väl inte precis så efterdömligt, att till exempel riksgäldskontoret, som det här sades, reviderade sig självt: »Ja, riksräkenskapsverket skulle också revidera sig självt.» Nej, herr Widell, det gör inte riksräkenskapsverket. Riksräkenskapsverket är icke något medelsförvaltande verk; riksräkenskapsverket har ingenting annat att göra än att sammanfatta bokföringen för de medelsförvaltande verken och myndigheterna ute i orterna och att sedermera kontrollera riktigheten av deras bokföring, och till kontrollen hör också revisionen, först den formella revisionen och vidare den kamerala revisionen. Detta är icke att revidera sig självt, utan det är att på olika sätt kontrollera och att revidera de olika ämbetsverk, som man har till uppgift att utöva kontroll över.

Så var det till sist en liten anmärkning, som också torde böra bemötas. Herr Widell sade, att jag hade uppgivit, att alla föregående finansministrar varit alldeles på det klara med att detta verk borde upprättas. Jag uttryckte mig inte precis på det sättet, utan jag sade, att de allra flesta varit med om det, och i den mån någon tveksamhet varit rådande — ty det visste även jag hade varit fallet — så hade enligt vad mig blivit sagt, inom den ministär, där denna tveksamhet varit rådande hos innehavaren av finansministerposten, andra medlemmar varit på det klara med det riktiga i detta verks upprättande. Jag tror mig förresten med fullt lika stort fog som herr Widell, då han nyss anförde, att han hade hört uppgivas, att vederbörande var en bestämd motståndare till detta riksräkenskapsverk, för min del kunna anföra, på grund av ett samtal, som jag personligen hade med honom i går eller i förrgår, att denna bestämdhet åtminstone numera är icke så vidare utpräglad. Den torde under de senare tiderna ha i ganska stor måtto modifierats.

Det skulle kunna vara tillräckligt med vad jag sagt, men jag skall be att få tillägga ännu en sak i anledning av herr Widells yttrande, att om statsbokföringskommittén skulle upphöra, den del av

statsbokföringskommitténs arbete, som icke redan, om jag fattade honom rätt, utföres dels inom statskontorets riksbokslutbyrå och dels inom kammarrättens revisionsavdelning, skulle kunna inflyttas i finansdepartementets budgetsbyrå. Ja, jag tror mig nästan kunna rikta en uppmaning till herrarna här att kasta en blick uppåt läktarna, så få herrarna se, hur pass lätt det är att flytta in denna byrå i finansdepartementet.

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.*

(Forts.)

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Widell: I anledning av herr Swartz' uppgifter om kostnaderna vill jag framhålla, att jag har sagt, att jag inte alls bestrider, att kostnaderna verkligen äro beräknade på detta sätt för 1920. Men jag anser, att det är alldeles nödvändigt, att man utgår från kostnaderna, sådana de voro 1919, vilka man känner, och icke utgår från någonting, som man bara gissar sig till, en gissning, som jag fortfarande måste anse sakna all sannolikhet.

Vidare yttrade herr Swartz, att riksräkenskapsverket icke blir något medelsförvaltande verk och sålunda icke kommer att revidera sig självt. På det vill jag endast svara, att nog kommer riksräkenskapsverket att få betydande utgifter, tyvärr, och de utgifterna måste väl revideras.

Slutligen vill jag beträffande herr Swartz' yttrande, att det inte går så lätt att inflytta statsbokföringskommittén i finansdepartementet, uttryckligen säga, att detta har jag aldrig ett ögonblick ifrågasatt, utan vad jag ifrågasatte var, att belastningstabellerna skulle upprättas i finansdepartementet, och upprättandet av dessa har statsbokföringskommittén själv förklarat fordra mycket liten arbetskraft.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till vad utskottet hemställt, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 107, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås vad utskottet hemställt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

*Om inrättande
av ett riks-
räkenskaps-
verk m. m.
(Forts.)*

Ja — 63;

Nej — 42.

*Anslag till
elektrifiering
av stats-
banelinjen
Stockholm—
Göteborg.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg.

I anslutning till Kungl. Maj:ts i proposition nr 347 gjorda framställning hade utskottet i förevarande utlåtande tillstyrkt, att riksdagen måtte för elektrifiering av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 23,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

Herr B o m a n: Herr greve och talman! När Kungl. Maj:t framlägger en proposition, som avser ett nytt anslag på 15,000 kr. eller något dylikt belopp, är det ganska vanligt, att man i statsutskottsutlåtandet över en sådan framställning finner reservationer antecknade. Detta förekommer däremot icke, då det gäller en miljonutgift och ännu mindre, när det förekommer en utgift, sådan som det här är fråga om — den i utskottets kläm angivna siffran rör sig om 23 miljoner kronor, men i verkligheten kommer väl ett beslut i enlighet med utskottets förslag att medföra utgifter för statsverket, som röra sig om 120—130 miljoner kronor, när man medräknar kostnaderna för de anläggningar, som bli nödvändiga konsekvenser av elektrifieringen, och de anläggningar för vattenverksbyggader, som också bli erforderliga. Vad alledningen till denna olikhet vid utskottsbehandlingen av anslagen kan vara, vill jag inte närmare yttra mig om. Den borde väl bero därpå, att de stora anslagen voro synnerligen väl och fullständigt motiverade.

Men i detta fall kan jag icke undgå att finna stora betänkligheter mot ett bifall till den föreliggande framställningen, vilken synes mig svagt motiverad. Redan finansiella skäl av samma art, som anfördes från en ledamot av riksgälsfullmäktige vid behandling härom dagen av anslagen för kapitalökning, synes mig tala för, att man måste ställa sig betänksam i en sådan fråga som den nu föreliggande. Men denna betänksamhet ökas ytterligare, då man tänker på förhållandena på arbetsmarknaden. Här är det fråga om att igångsätta mycket stora arbeten, där väsentligen samma slags arbetskrafter skola sysselsättas, som också komma att bli erforderliga, om det kungl. förslaget om bostadsbyggnadsverksamhet vinner bifall. Förhållandena på arbetsmarknaden äro ju kända som bedrövliga. Inte komma de att lättas efter ett sådant beslut i denna fråga, som utskottet har förordat.

Att de kalkyler, som föreligga om vad anläggningen kommer att kosta, äro osäkra, är ju ganska naturligt och erkännes ganska oförbehållsamt i den kungl. propositionen. Vad det ekonomiska resultatet beträffar, är det ju förutsatt, att anläggningen skulle förränta sig vid ett kolpris av 65 kr. per ton. Dessutom är det förutsatt, att trafiken skall ha vuxit, så att den vid tiden för anläggningens fullbordande

uppgår till det dubbla, jämfört med år 1913. Bägge förutsättningarna äro sålunda ganska ovissa. I propositionen är emellertid intagen också en skrivelse från järnvägsstyrelsen, där det säges: »Det är nämligen obestriddt, att den risken alltid är förenad med elektrifieringsföretaget, att kolkostnaderna en gång i framtiden kunna nedgå så långt, att den direkta besparingen vid elektrisk drift kan förvandlas i en fördyring, vilken får tänkas blott mer eller mindre fullständigt motvägd av de andra fördelar, som äro förenade med den elektriska driften.» Den största fördelen skulle naturligtvis vara den, att man skulle vinna oberoende av utlandet ifråga om tillförsel av kol, och jag kan väl förstå, att de utomordentligt svåra förhållanden, som nu råda på kolmarknaden, ha varit ett starkt motiv både för Kungl. Maj:t att framlägga propositionen och för utskottet att förorda densamma.

*Anslag till
elektrifiering
av stats-
banelinjen
Stockholm—
Göteborg.
(Forts.)*

Men det förekommer också en utredning om vad man kan vänta för kolpris i en skrivelse från London, som också är intagen i den kungl. propositionen. Såvitt jag kan läsa den, tyder den på, att man bör ha att räkna med ett minimipris av 52 shillings per ton. Sålunda ha vi i varje fall redan här ett kolpris, som understiger det pris, som är beräknat för att anläggningen skall förränta sig.

Men kolutgifterna för statens järnvägar bero icke allenast på kolpriset, utan de bero också på den konsumtion av kol, som är erforderlig för lokomotiven. För ett antal år sedan uppfanns och kom till användning en ny lokomotivtyp för användande av överhettad ånga, medförande en kolbesparing per lok för verkställt arbete av bortåt 20 %. De nu rådande utomordentliga förhållandena på bränslemarknaden göra ju, att uppfinnarverksamheten är alldeles särskilt inriktad på förbättringar på detta område, och det torde icke vara okänt, att det från visst uppfinnarhåll påstås, att man har lyckats lösa problemet att konstruera sådana maskiner, att ångan kan kondenseras vid lokomotivdrift, varigenom en högst betydande kolbesparing skulle kunna äga rum. Om denna uppfinning utvecklas och blir färdig, innan denna anläggning hinner bli utförd — den är ju beräknad att taga en tid av 5 år — hur ställer det sig då med de ekonomiska kalkylerna för denna anläggning? För att anläggningen skall bli lönande, kommer då att krävas ett upprätthållande av nu rådande abnormt höga taxor för godstransporter och personbefordran, och jag tror, att det vore synnerligen olyckligt för landet, om de nuvarande godstaxorna skulle bli bestående en dag längre än som vore oundgängligen nödvändigt. Här är förutsatt av järnvägsstyrelsen, att de nuvarande taxorna skulle utgå, tills en avsevärd amortering av anläggningen ägt rum. Jag tror inte, att landets näringsliv kan bära detta. Under nuvarande egendomliga förhållanden äro prisvariationerna så våldsamma, att då en försäljning överhuvud taget kan ske, kunna även de höga frakterna bäras, men kommer man in i mera normala förhållanden, blir detta säkerligen icke fallet, utan det blir nödvändigt att reducera taxorna för att ej förlama landets näringsliv. Hade förslaget varit begränsat till en elektrifiering av de delar av sträckan Stockholm—Göteborg, som äro starkast och tätast trafikerade, sträckan Göteborg—Alingsås och

Anslag till
elektrifiering
av stats-
banelinjen
Stockholm—
Göteborg.
(Forts.)

sträckan Stockholm—Södertälje, hade ju förutsättningarna för en sådan anläggning varit vida bättre, än de nu äro, när det gäller en så stor anläggning som nu föreslås.

Jag har naturligtvis ingen förhoppning att vinna framgång gent emot ett enhälligt statsutskott, men vågar ändå, herr greve och talman, framställa yrkande om avslag å förslaget.

Herr vice talman: Herr greve och talman! Med det åskådningssätt, som den föregående ärade talaren lagt i dagen, borde man, såvitt jag kan se, inte någonsin elektrifiera statens järnvägar. Tanken om statens järnvägars elektrifiering har dock gjort sig gällande under lång tid, och en del av de första inköp av vattenfall, som ägde rum, gjordes av järnvägsstyrelsen just med tanke på, att man skule kunna göra sig oberoende av det utländska bränslet och tillgodogöra sig den elektriska kraften för järnvägsdriften. Den huvudtanken ligger ju naturligtvis bakom elektrifieringen. Då är frågan den: är det lämpligt att elektrifiera just denna järnväg, och är det lämpligt att just nu göra en elektrifiering av den järnväg det här är fråga om? Med hänsyn till ifrågavarande järnväg kan man väl säga, att det är en av de mest trafikerade linjerna, en av de tätast trafikerade förbindelselederna, och skall man begagna sig av elektriciteten som drivkraft, bör man ju i första rummet göra det på de banor, där trafikintensiteten är störst. Vi ha redan satt i gång en elektrifiering av sträckan Gällivare upp till Riksgränsen, och genom ett förut fattat beslut är det också meningen att elektrifiera fortsättningen ner till Luleå, så att själva elektrifieringen är ju så att säga redan startad av staten.

Nu kastade den siste ärade talaren fram den tanken, att man bara skulle elektrifiera vissa delar av linjen Göteborg—Stockholm, men så vitt jag kan se av de sakkunnigas utlåtanden, skulle detta vara både tekniskt och ekonomiskt ganska förkastligt, ty skall man ha någon fördel av elektrifieringen, bör den vara genomförd utefter hela linjen. Och en stor del av den vinst, som skulle ligga i elektrifieringen, vore därmed uppgiven. Jag tror sålunda, att man här har börjat så att säga i rätta ändan, och då är frågan den, huruvida man i det hela taget valt den rätta tidpunkten. I det hänseendet kan man visserligen peka på, att i framtiden det normala priset för kol skulle kunna tänkas bli 50 kronor per ton — men den perioden torde vara rätt avlägsen — och i så fall skulle denna elektrifiering inte vara ekonomiskt bärande. Nu är emellertid kolpriset ett helt annat. Priset är 150 kronor per ton för närvarande, och i den mån man kan påskynda elektrifieringen är det ju alldeles klart, att man därigenom gör en högre vinst genom den större besparing, som sker, då priset är högre, än vid ett lägre pris, och att man sålunda kan tänka sig att redan tidigt bli i stånd att amortera en del av kostnaderna för elektrifieringen. Det har dessutom framhållits även från annat håll under debatten om denna elektrifiering, att den vore riskabel från arbetarsynpunkt med hänsyn till läget på arbets-

marknaden; att nu, när man går in för t. ex. ett stort bostadsbygge även ta upp arbeten av den omfattning det här är fråga om. Jag vill i alla fall fästa uppmärksamheten på att av de kostnader, som här skulle utges för elektrifieringen, själva bostadsbygget intar en relativt underordnad del och att de huvudsakliga kostnaderna falla på sådana arbeten, som göras av speciella arbetare och arbetare i det elektriska facket. Så t. ex. ingår hela den här beräknade kostnaden för själva anläggningen, 65 miljoner kronor, ju endast 8.900.000 kronor för ändring av verkstäder, bangårdar o. s. v. De övriga kostnaderna, således huvudparten av beloppet, falla på överföringsledningar, transformatorstationer, kontaktledningar, ändring av svagströmsledningar, och för detta är det ju rent speciellt utbildade arbetare, som tagas i anspråk.

*Anslag till
elektrifiering
av stats-
banelinjen
Stockholm—
Göteborg.
(Forts.)*

Med avseende på själva frågan, huruvida en elektrifiering är finansierbart genomförbar nu, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att även riksgäldsfullmäktige fått yttra sig i frågan, och deras yttrande, som är bifogad den kungl. propositionen, går ju i den riktningen, att de anse det icke föreligga någon svårighet att upplåna de belopp, som fordras för genomförandet av denna elektrifiering. Jag kan för min del inte se annat än, att om man vill ha en elektrifiering genomförd, just innevarande tidpunkt är lämplig. Tidpunkten kan väl icke vara lämpligare än just nu, då inte endast kolpriset är högt uppdrivet utan, som herrarna sett av notiser i tidningarna, man måst skicka en särskild kommission över till England för att överhuvud taget kunna utverka att få några kol alls. Redan där ha vi ju efter min uppfattning en synpunkt, som ställer i tämligen klar dager den utgångspunkt man haft, då man velat elektrifiera statens järnvägar, nämligen att man så vitt möjligt vill göra sig oberoende av utländskt bränsle.

På grund av vad jag sålunda sagt, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av nytt landsstatshus i Göteborg; och

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra kontorskostnadsersättning för generalkonsulatet i New York.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om inrättande
av arkivråds-
tjänster inom
riksarkivet
m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av två arkivrådstjänster inom riksarkivet m. m.

I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet hade utskottet i förevarande utlåtande på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) å ordinarie stat för riksarkivet uppföra två arkivrådsbefattningar, en var med en avlöning av 8,100 kronor, därav 5,000 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, vartill kunde komma ett ålderstillägg till lönen å 600 kronor;

b) å samma stat för en riksarkivarie, i stället för vad nu vore stadgat, uppföra en avlöning av 10,000 kronor, därav 6,200 kronor lön, 2,800 kronor tjänstgöringspenningar och 1,000 kronor ortstillägg;

c) öka den å samma stat uppförda anslagsposten till amanuenser, vikariatsersättningar m. m. med 625 kronor;

d) för genomförande av nu angivna förändringar i riksarkivets ordinarie stat ävensom på grund av riksdagens beslut beträffande punkt 2 i åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen fastställa det bestämda ordinarie anslaget till riks- och landsarkiven till 137,805 kronor;

e) föreskriva, att de genom kungörelserna den 11 juni 1909 (bihang till svensk författningssamling nr 41) och den 22 juli 1918 (svensk författningssamling nr 649) fastställda avlöningsvillkor skulde i tillämpliga delar gälla i fråga om blivande innehavare av förenämnda arkivrådstjänster.

Enligt avgiven reservation hade herrar *H. M. Bäckström, J. Jönsson* i Revinge, *O. H. Waldén, S. Bengtsson* i Norup, *C. R. Jansson* i Falun, *J. Erlansson, K. A. W. Björck, O. Osberg* och *E. Andersson* i Prästbol ansett, att utskottets yttrande bort hava viss i reservationen angiven lydelse och att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte

a) å ordinarie stat för riksarkivet uppföra en förste arkivariefattning med en avlöning av 5,800 kronor, därav 3,600 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, vartill kunde komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor efter 5 och 10 år;

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma avsåge avlöningsförhöjning åt riksarkivarien;

c) öka den å riksarkivets ordinarie stat uppförda anslagsposten till amanuenser, vikariatsersättningar m. m. med 225 kronor;

d) för genomförande av nu angivna förändringar i riksarkivets ordinarie stat ävensom på grund av riksdagens beslut beträffande punkt 2 i åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen, fastställa det bestämda ordinarie anslaget till riks- och landsarkiven till 126,005 kronor;

e) föreskriva, att de genom kungörelserna den 11 juni 1909 (bifång till svensk författningssamling nr 41) och den 22 juli 1918 (svensk författningssamling nr 649) fastställda avlöningsvillkor skulle i tillämpliga delar gälla i fråga om blivande innehavaren av förenämnda förste arkivarietjänst;

*Om inrättande
av arkivråds-
tjänster inom
riksarkivet
m. m.
(Forts.)*

f) anvisa på extra stat för år 1921 såsom förslagsanslag, högst, till arvode åt en förste arkivarie vid riksarkivet 5,600 kronor.

Herr Bäckström: Vid detta betänkande är fogad en reservation av mig jämte 8 ledamöter av statsutskottet från andra kammaren. Då jag är ensam reservant från första kammaren och då vår föredragningslista är ganska lång, skall jag för att undvika debatt, herr talman, icke göra något yrkande. Jag skall emellertid anhålla, att kammarens ledamöter, för såvitt andra kammaren av mina medreservanter skulle förmås att bifalla reservationen och således gemensam votering komma till stånd, ville taga i övervägande, huruvida icke de skäl vi anført kunna anses som bärande.

Herr Pers: Jag skall be att i korhet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statsverkets räkning av Nobelstiftelsens rätt till visst område av skogsinstitutets förutvarande tomt å norra Djurgården;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av de teologie professorspräbendena;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ytterligare lönefyllnad åt en professor vid teologiska fakulteten i Lund;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar om lönereglering för skogsförvaltaren vid universitetet i Uppsala samt inrättande av en assistentbefattning vid skogsförvaltartjänsten m. m.; samt

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 117, i anledning av väckt motion om rätt för konservatorn vid zoologiska institutionen vid universitetet i Lund O. Holmqvist att åtnjuta ålderstillägg å lön.

*Om ålders-
tillägg åt kon-
servatorn O.
Holmqvist.*

I en inom första kammaren av herr C. Swartz väckt motion, nr 94, vilken för förberedande behandling överlämnats åt statsutskottet.

*Om ålders-
tillägg åt kon-
servatorn O.
Holmqvist.
(Forts.)*

hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta, att konservatorn vid zoologiska institutionen vid universitetet i Lund Otto Holmqvist finge räknat från och med år 1919, åtnjuta tre ålderstillägg, vart och ett å femhundra kronor, å den genom 1918 års riksdags beslut för hans befattning fastställda lön.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av herr Swartz berörda motion, i vad den avsåge ålderstillägg åt konservatorn Holmqvist för tiden 1 januari 1919—30 juni 1920, besluta, att till Holmqvist skulle utgå ett belopp av 2,250 kronor, samt för ändamålet anvisa under åttonde huvudtiteln på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, å sagda belopp;

b) att motionen i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Widell: För erhållande av lämplig rubrik till ifrågasvarande anslag i riksstaten ber jag att få yrka, att såväl i motiveeringen, andra raden nerifrån, som i klämman, mom. A ordet »belopp» utbytes mot »tillfälligt personligt avlöningstillägg». Samma yrkande kommer att framställas även i andra kammaren.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föreliggande utlåtande endast yrkats, av herr Widell, att vad utskottet yttrat och hemställt skulle godkännas med den ändring, att ordet »belopp» såväl å näst sista raden av motiveringen som i punkten a) av den s. k. klämman utbyttes mot »tillfälligt personligt avlöningstillägg».

Därefter gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag oförändrat samt vidare på bifall till herr Widells yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till klinisk och poliklinisk undervisning i ortopedi vid Stockholms vanföranstalt;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av elevavgifterna vid tandläkarinstitutet;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarinneseminariet m. m.; och

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt till anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande samman-
satta bevillnings- och första lagutskotts utlåtande nr 2, i anledning
av dels väckta motioner om åvägabringande av förslag till lagbestäm-
melser i syfte att bekämpa olaglig tillverkning och försäljning av
rusdrycker, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till för-
ordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angä-
ende tillverkning av brännvin.

*(Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.)*

Till bevillningsutskottet hade hänvisats motionen i första kam-
maren nr 162, av herrar *Ekman, Carl Gustaf, Ljunggren* och *Petrén, Alfred*, samt motionen i andra kammaren nr 236, av herrar *Sävström, Moberger, Vennerström, Jonsson* i Hökhult, *Olsson* i See och *Zander*, varjämte till lagutskott hänvisats motionen i första kammaren nr 133, av herrar *von Koch* och *Petrén, Alfred*. Dessa motioner hade i ett sammanhang och tillsammans med en sedermera avgiven, den 30 mars 1920 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition nr 411 behandlats av sammansatt bevillnings- och första lagutskott.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med tillkännagivande att ifrågavarande proposition nr 411 icke kun-
nat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del antaga en
under punkten införd förordning om vissa ändringar i förordningen
den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Detta förordningsförslag avsåg, bland annat, 30 § i brännvins-
tillverkningsförordningen, vilken paragraf i förslaget avfattats så-
lunda:

1. Den, som tillverkar brännvin utan därtill erhållet behörigt
tillstånd eller under tid, då på grund av Kungl. Maj:ts beslut bränn-
vinstillverkning blivit inställd, straffes med fängelse i högst ett år
eller böter från och med 500 till och med 5.000 kronor. Äro om-
ständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst
ett år dömas. Har den, som beträdes med olovlig brännvinstillverk-
ning, icke förut begått förbrytelse, varom i detta moment sägs, och
har tillverkningen skett allenast för eget behov eller under synner-
ligen mildrande omständigheter, vare straffet böter från och med
100 till och med 2.000 kronor.

Lag samma vare, där någon, som icke erhållit tillstånd till
brännvinstillverkning, bereder mäsik i uppenbart syfte att därav fram-
ställa brännvin eller innehar för brännvinstillverkning uppenbarligen
avsedd mäsik.

2. Den, som gjort sig skyldig till förbrytelse, som i 1 mom.
första stycket avses, skall ock gälda den i 12 § stadgade tillverk-
ningsskatt, varvid skall iakttagas:

Har tillverkningen skett med enkel, omedelbarligen med eld driv-
nen redskap, varde skatten beräknad efter redskapens avverknings-
förmåga, som skall antagas under dygn uppgå till fyra gånger pan-
nans rymd. Kan redskapens storlek icke utrönas, bestämmes skatten
efter 500 liters tillverkning för dygn.

Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.

(Forts.) net.

Är tillverkningen utövad med mera sammansatt eller medelst ånga driven redskap, beräknas skatten för den myckenhet, som, efter vad utrönas kan, blivit tillverkad, dock för minst 800 liter på dygnet.

Har tillverkningen skett på annat sätt än ovan sagts, beräknas skatten för den myckenhet, som, efter vad utrönas kan, blivit tillverkad, dock för minst 50 liters tillverkning för dygn.

I samtliga dessa fall skall skatten utgå för minst trettio dygn; men har tillverkningen blivit utövad över trettio men ej sextio dygn, utgöres skatt för sextio dygn, och över sextio dygn men ej nittio dygn för nittio dygn o. s. v.

3. Beträdes någon med förbrytelse, varom i 1 mom. sägs, skola i fall, som i första stycket avses, det vid förbrytelsen nyttjade redskap, det å stället befintliga brännvin och de kärl, vari det förvaras, samt i fall, som i andra stycket omförmäles, den å stället befintliga mäske och de kärl, vari den förvaras, tagas i beslag och dömas förbrutna.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar K. A. Nilson, Edward Larson och Olsson i Rösta, vilka från vissa angivna synpunkter inom utskottet yrkat, att orden: 'allenast för eget behov eller' skulle utgå ur 30 § och denna alltså erhålla följande lydelse:

1. Den, som tillverkar — — — (lika med utskottet) — — — ett år dömas.

Har den, som beträdes med olovlig brännvinstillverkning icke förut begått förbrytelse, varom i detta moment sägs, och har tillverkningen skett under synnerligt mildrande omständigheter, vare straffet böter från och med 100 till och med 2,000 kronor.

Lag samma vare — — — (lika med utskottet).

2. Lika med utskottet.

3. Lika med utskottet.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Det här föreliggande förslaget har ju i huvudsak blivit av utskottet enhälligt tillstyrkt. Det innebär ju en ny lagstiftning eller en förbättrad lagstiftning på det här området, och jag tänker, att vi alla äro överens om, att här föreligger ett behov, som bör fyllas, och att de åtgärder, som här vidtagits också äro av verkligt värde. Emellertid har jag vid ärendets behandling inom utskottet funnit anledning att tillsammans med ett par andra utskottsledamöter intaga en annan ståndpunkt än utskottet beträffande en liten detalj i en av paragraferna, den 30:e. Där har, som kammaren behagade finna, kommit in ett uttryck: »allenast för eget behov», då det gäller olaga tillverkning av brännvin, vilket uttryck vi för vår del ha funnit vara olämpligt att ingå i här förevarande lagtext. Jag behöver väl inte erinra därom, att hela denna lag avser en olaga tillverkning av brännvin och att denna olaga tillverkning naturligtvis är olaga vare sig den sker för avsalu eller för eget behov.

Det är ju på detta område som på så många andra, där man måste med straff belägga olaga åtgärder, att man vill krypa bakom det där s. k. egna behovet. Jag hemställer till herrarna, huruvida det skulle vara rimligt, att man i lagen talade om förmildrande omständigheter, då stöld beginges för eget behov. Visserligen dömer man en fattig stackare, som själ av nödtvång, som stjälar för livets nödorft, mildare än den som begär stöld i större skala och som bedriver det som yrke, men inte har man i alla händelser fallit på den orimliga tanken, att man skulle införa detta i lagen såsom förmildrande omständighet. Det är ju stöld, evad det begås för eget behov — om det nu skulle finnas ett sådant begrepp — eller det begås för annat ändamål, och likaså är ju olaga tillverkning av brännvin olaga tillverkning, evad den begås av det ena skälet eller det andra. En sådan bestämmelse behöver ju heller inte finnas i denna paragraf, ty domaren har alltid tillfälle att pröva, huruvida förmildrande omständigheter föreligga, och paragrafen har också fått en sådan ordalydelse, att där står talat om fall, där synnerligen förmildrande omständigheter föreligga, i vilka fall bötesstraffet är betydligt nedsatt.

Jag gjorde förut en jämförelse med stöldförseelser, men om man också kan säga, att en person kan tvingas att stjäla på grund av nöd, kan det ju inte sägas, att något verkligt behov föreligger för att tillverka brännvin till husbehov. Det kan ju inte någon påstå förekommer. Därför kan jag inte förstå, att det är rimligt att behålla denna lilla passus i lagtexten, och jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan i övrigt, men med avseende på denna del av § 30 ber jag att få yrka bifall till reservationen, som föreslår uteslutandet av orden »allenast för eget behov eller».

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag ber först få erinra om, att det förslag, som här framkommit från Kungl. Maj:t, väsentligen står i samband med förut väckta motioner i ärendet och att vad därmed åsyftats framför allt varit att komma åt den olaga brännvinstillverkning, som utmynnar i försäljning. Det är särskilt i sådana fall, som man velat drabba tillverkare med hårdare straff än förut. Nu har den förändring, som föreslagits genom den kungl. propositionen och som utskottet förordat, blivit den, att man i första hand satt fängelsestraff i stället för bötesstraff: straff med fängelse i högst ett år eller böter från och med 500 till och med 5,000 kronor, det är alltså både höjt bötesstraff och tillika i första rummet fängelsestraff framför detta höjda bötesstraffet. Om man nu måste erkänna, att den förseelse det här är fråga om kan förete olika gradationer, är det också rimligt, att man stadgar olika straff. Här har Kungl. Maj:ts proposition tagit upp den möjligheten, att någon beträffs med olaga brännvinstillverkning, som förut icke begått dylik förseelse och för denne avsett ett lindrigare straff, om samtidigt den omständigheten föreligger, att han antingen tillver-

*Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.
(Forts.)*

*Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.*

(Forts.)

kat brännvin allenast för eget behov eller också under synnerligen förmildrande omständigheter. När Kungl. Maj:t i sitt förslag, som utskottet tillstyrkt, tagit upp dessa båda moment, antingen allenast för eget behov eller också under synnerligen förmildrande omständigheter, ligger däri klart uttalat, att »allenast för eget behov» icke kan anses som synnerligen förmildrande omständighet. Däremot har man med fog ansett, att beträffande en person, som förut icke varit straffad för olaga tillverkning och som allenast tillverkar för eget behov, bör man göra en mildring även av straffet, eftersom förseelsen, tillverkning för eget behov, dock bör vara att anse som en mindre förbrytelse än tillverkning för avsalu, d. v. s. av den, som därpå gör förtjänst till skada även för andra människor. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig sakna varje anledning att avvika från vad Kungl. Maj:t här föreslagit, och jag tror, att de skäl, som varit avgörande för utskottet, också borde kunna vara det för kammaren och ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag ber att till utskottet få framföra min och övriga motionärers tacksamhet därför, att utskottet tillmötesgått våra önskingar. Jag har anledning förmoda, att det är genom utskottets åtgörande som Kungl. Maj:t inkommit med den senare avgivna proposition som på ett mera fullständigt sätt, än för motionärerna varit möjligt, åstadkommer en skärpt lagstiftning på hithörande område. Jag har sålunda all anledning att med tacksamhet ansluta mig till det förslag som föreligger. Men på den punkt, varom reservation avgivits, skall jag säga, att nog förefaller det ändå, trots de upplysningar den siste talaren lämnat som om det skulle finnas goda skäl att icke taga med »allenast för eget behov». Redan den omständigheten, att man genom den föreslagna lagtexten från lagstiftarens sida liksom ger på handen, att en dylik tillverkning, som endast tillgodoser eget behov, skulle ur rättssynpunkt vara mindre förkastlig än en dylik tillverkning, som avser att produkten skall avyttras åt en annan — redan den förefaller mig vara en mycket betänkelig sak. I denna tid, då från alla håll erkännes, att hela hembränningsrörelsen måste på det allvarligaste och bestämdaste bekämpas ännu mer än hittills varit möjligt, kan jag icke förstå annat, än att de nyss citerade orden skulle vid lagens tillämpning i oerhörd grad försvåra densamma. När skall det bli möjligt att säga, huruvida en produkt, med vilken tillverkaren icke företagit någon åtgärd för att bringa en försäljning till verkställighet, utan varan finnes kvar i producentens hand, är avsedd för eget behov eller för försäljning? Givetvis kommer producenten att säga, att det är för eget behov som tillverkningen skett. Det förefaller mig dessutom, att om under orden »allenast för eget behov» skola inrymmas även sådana personer, som kunna tänkas tillverka rusdrycker för att bjuda andra, kan man komma fram till förhållanden, där det är omöjligt för lagskiparen att avgöra, huruvida det

ena eller andra av de här framställda alternativen föreligger. Att införa i lagstiftningen sådana begrepp, som från allmän psykologisk synpunkt måste anses olyckliga och som vid lagens tillämpning skulle föranleda svårigheter och tvekan, förefaller mig icke vara motiverat, och därför får jag, herr talman, hemställa om bifall till det av herr Nilsson nyss gjorda yrkandet på bifall till reservationen.

*Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning n.m.
(Forts.)*

Herr statsrådet Nothin: Herr talman, mina herrar! Jag kom alldeles nyss in i kammaren och har icke varit med om diskussionen från början. Jag anser mig emellertid böra yttra ett par ord i anledning av den reservation, som förordats av två talare. Jag är med dem ense om, att hembränningen visat sig som ett verkligt samhällsont; därom råder icke någon meningsskiljaktighet oss emellan. Fråga är däremot, huru staten bör reagera mot detta onda; jag tror, att man därvid bör iakttaga försiktighet, så att man icke går för långt. Hade det varit fråga om endast sporadiska förbrytelser, hade det antagligen icke ansetts vara av nöden att tillgripa ett så strängt straff för dessa tillverkare »allenast för eget behov». Nu har visserligen förbrytelse kommit på förbrytelse, men samhällets reaktion däremot bör ej taga sig uttryck genom en så avsevärd skärpning av straffet för varje särskild förbrytare, som av reservanterna ifrågasättes.

Genom att giva lagrummet den avfattning, reservanterna ifrågasatt, skulle, såvida ej synnerligen förmildrande omständigheter föreläge, straffsatsen i första stycket tillämpas, d. v. s. fängelsestraff skulle ingå i straffskalan i första hand. Jag tror, att domstolarna i allmänhet skulle dra sig för att vid hembränning, där den skett allenast för eget behov, tillämpa fängelsestraff, utan de skulle tvärtom, såsom antyddes, välja den utvägen att anse, att förbrytelsen skett under synnerligen förmildrande omständigheter. På det sättet skulle man måhända just komma in på den väg, den siste ärade talaren fruktade för, nämligen att hembränning för egen räkning skulle anses vara en förmildrande omständighet. Genom den avfattning, som lagrummet erhållit i Kungl. Maj:ts förslag, har man skilt på dessa saker.

Jag vill slutligen nämna, att därest det varit fråga om utarbetande av en alldeles ny lag, det måhända varit lämpligare att skilja på de olika förbrytelserna genom att upptaga straffbestämmelserna i särskilda paragrafer; men nu har det gällt att inarbeta bestämmelserna i en äldre författning, och man har på grund därav i viss mån varit bunden.

Herr Antonsson: I anslutning till vad som nu yttrats från statsrådsbänken, har jag endast få ord att tillägga. Att det sammansatta bevilnings- och lagutskottet gått med på den av Kungl. Maj:t föreslagna skärpningen av straffet för lönnbränning, var under den bestämda förutsättningen att detta stränga straff skulle drabba endast dem som olovligen tillverkar brännvin till avsalu och icke den

*Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.
(Forts.)*

som tillverkar sådant för eget behov. Brottsligheten mellan dem, som tillverka brännvin till avsalu, och dem, som tillverka denna vara för eget behov, är enligt min mening ett stort svalg befäst. Brottsligheten i det senare fallet bör icke på långt när bedömas lika strängt som i det förra. Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan oförändrad.

Herr Nilson, Karl August: Jag ber att få säga att just det sista anförandet vittnade ändå om, att en fara ligger i att göra detta svalg så stort mellan de olika kategorierna av tillverkare som här talas om. Skulle vi dra ut konsekvensen av vad herr Antonsson nu anförde, att det är en så ofantligt stor skillnad på det ena och på det andra, leder det till vad som just antytts i reservationen, att man liksom legaliserar den s. k. husbehovsbränningen eller bränning för eget behov. Herrarna torde giva akt på, att i detta fall börjar straffskalan med 100 kronor, och jag undrar vem det är som första gången han toges med att ha bedrivit olaga tillverkning icke skall försöka, att åtminstone så länge det är möjligt, göra troligt att det icke är fråga om annat än tillverkning just för eget behov.

Dessutom är det just detta, att man där drager ned det allmänna medvetandet och på denna punkt icke upprätthåller lagens helgd, som jag reagerar mot, ty lagen bör vara densamma, vare sig den är avsedd för det ena eller det andra. Straffet skall domaren utmäta. Naturligtvis har han rätt att tilldöma ett mildare straff, där han finner sådana omständigheter föreligga, som föranleda därtill, och det har ingen ansett annat, än att i vissa fall, och i många fall till och med, ett lägre straff skall kunna utmätas.

Gent emot herr statsrådet måste jag också säga att det visserligen står angivet att straffet börjar med fängelse, men det står också »eller böter från och med 500» kronor och det är naturligt att även i det fallet domaren har rätt att icke börja med fängelsestraff, såvitt jag kan förstå. Herr statsrådet ansåg, att man bör vara försiktig vid en sådan här lagstiftning, och det tror även jag och är gärna med därom, men en försiktighet på den sidan, att man för in i lagstiftningen ett synnerligt farligt moment, som leder bort från rena och klara linjer ifråga om vad som är olagligt eller icke, är jag icke med om. Jag hoppas kammaren i detta fall skall hålla på en verklig, strikt rättsuppfattning, och att det således skall vara förbjudet att utan särskilt tillstånd tillverka brännvin.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande på bifall till reservationen.

Herr statsrådet N o t h i n: Jag begärde ordet blott för att lämna en kort replik. Den siste ärade talaren framhöll att det står »med fängelse — — — eller böter» etc., och han ansåg att en domare alltså hade fria händer att välja straffart. Nu anses det emellertid gälla för domstolar att de i första hand skola taga under övervägande den straffart, som först nämnes, alltså: när det står »fängelse eller bö-

ter», lärer domaren anse sig böra i första hand taga under öfvervägande att ådöma fängelsestraff.

Genom den avfattning, som reservanterna förordat, har det sålunda givits anvisning åt domaren att i första hand ådöma fängelse.

*Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Gustaf: Jag ber att få nämna, att vid den första behandlingen i utskottet av denna sak var det olika meningar, och det fanns en del icke antecknade reservanter, som ansågo, att sedan sprittilldelningen blivit så stor som den blivit genom den lagliga försäljningen, det knappast vore nödigt att vidtaga åtgärder mot den florerande hembränningen, men då vi å andra sidan ansågo oss tvungna att föreslå vidtagande av åtgärder och kraftiga sådana, var det klart, att vi måste tillse att åtgärderna blevo sådana, att de effektivt stävjade den i profitsyfte florerande hembränningen. När vi övriga i utskottet, som ansträngde oss för att få detta lagförslag, som jämväl varit under granskning hos lagrådet, erforo att ordföranden i utskottet, borgmästare Jakob Pettersson, för sin del ansåg detsamma överensstämmande med det allmänna rättsmedvetandet, anslöto vi oss till detsamma. Då en så juridiskt förfaren person, som även är känd som gammal nykterhetsvän, kunde anse, att denna tolkning av lagen var överensstämmande med det allmänna rättsmedvetandet, och då han, som är en varm nykterhetsvän likaväl som herr Nilson i Kristinehamn, ansåg att lagen kunde vara skriven så som den var, kände vi oss tryggare vid anslutning till hans uppfattning än till den uppfattning och lagkunskap, som herr Nilson i Kristinehamn representerar.

Herr Nilson sade vidare under debatten i dag, att det icke var på det sättet, att man skulle göra skillnad mellan olika slag av hembränning såsom olaglig eller laglig. Nej hembränning är olaglig redan enligt nuvarande lagbestämmelser, och den som påträffades första gången med hembränning drabbas enligt både majoritetens och reservanternas förslag med böter. Den som bevisas hava tillverkat brännvin för att avyttra detta, vilket är ganska lätt att bevisa, åtminstone här i Stockholm, där hembränningen huvudsakligen florerar — det är nämligen enligt uppgift särskilda försäljerskor som gå ikring och sälja i kvartersbuteljer — den straffas första gången med intill 12 månaders fängelse och i försvårande fall med 12 månaders straffarbete. Jag tror försiktigheten bjuder, om man går in på denna väg, att man icke bortser från att det kan finnas personer, som tillverka brännvin, såsom herr statsrådet yttrade, av rent okynne. Dessa människor straffas första gången med böter av minst 100 kronor och högst 2,000 kronor. Jag tror att om de straffas på detta sätt, de skola akta sig; andra gången kunna de råka in under den strängare bestämmelsen om fängelse, men redan den omständigheten att de få betala 200 à 300 kronor för att de tillverkat en eller kanske bara en halv liter brännvin, tror jag skall avskräcka.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talman-

*Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.*

(Forts.)

nen i enlighet med föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den av herr K. A. Nilson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta bevillnings- och första lagutskottet hemställt i punkten 1 av sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den av herr K. A. Nilson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 21.

Punkten 2.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta verkställa utredning om skärpning av straffbestämmelserna för olaglig försäljning av rusdrycker samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Herr Petré, Alfred: I en motion, som herr von Koch och jag i denna fråga väckt, ha vi hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för innevarande riksdag framlägga förslag till lagbestämmelser, som medgiva ett mera effektivt bekämpande av såväl den olaga tillverkningen av rusdrycker som även olaga försäljning av dylika. I den kungl. proposition i denna fråga, som sedermera blev förelagd riksdagen och som nyss antagits av denna kammare, upptogs emellertid endast förslag till nya lagbestämmelser rörande olaga *tillverkning* av rusdrycker, medan däri icke ingå några bestämmelser rörande olaga *försäljning* av sådana drycker. Någon särskild motivering härtill anfördes icke av departementschefen, utan har han kort och gott förklarat, att han ansett sig endast kunna tillstyrka, att det nu förelägges riksdagen förslag till ändringar i brännvinstillverkningsförordningen, beträffande vilka redan förut under riksdagen i en särskild motion framlagts ett positivt ändringsförslag.

Det torde dock vara uppenbart, att straffskärpningar mot den olaga försäljningen av rusdrycker äro lika viktiga som straffskärpningar mot olaga tillverkning av ifrågavarande drycker. Vad den olagliga tillverkningen av rusdrycker beträffar, torde det icke kunna förnekas, att det framförallt är, när den sker i större skala avsedd för försäljning, när den utövas *såsom näringsfång*, som den medför sociala olägenheter, och det är därför i samhällets intresse, att yrkesbrännaren drabbas av ett strängt straff, och enligt den nu antagna lagen kan en yrkesbrännare ådömas ända till ett års straffarbete. Men straffet bör icke vara mindre för dem, som äro yrkesbrännarna behjälpliga med försäljningen av rusdryckerna. Det är icke nog, att yrkesbrännaren dömes till fängelse, utan även de langare, som i gränderna utbjuda hans vara, måste, om det skall bliva möjligt att stävja detta ofog, få fängelsestraff, i stället för att som nu slippa undan med relativt lindriga böter, ett straff, som icke kan ha någon verkan på utövaren av ett så inkomstbringande yrke, som den olagliga brännvinsförsäljningen är. Det är därför i hög grad att beklaga, att Kungl. Maj:t icke framlagt förslag till skärpta straffbestämmelser för olaga försäljning av rusdrycker samtidigt med framläggandet av skärpta straffbestämmelser för olaga brännvinstillverkning. Då nu emellertid utskottet, som beaktat sammanhanget mellan dessa två lagstiftningsområden, hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt låta verkställa utredning om skärpning av straffbestämmelserna för olaglig försäljning av rusdrycker — en hemställan, som jag tager för givet, att riksdagen bifaller — så är det väl nu att hoppas, att Kungl. Maj:t till nästkommande riksdag framlägger förslag till nya lagbestämmelser, som medgiva ett effektivt bekämpande även av den olaga försäljningen av rusdrycker.

*Om åtgärder
mot olaglig
brännvinstill-
verkning m.m.
(Forts.)*

Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande punkt hemställt.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för vid marinen anställda daglönare, dels ock en i ämnet väckt motion m. m.; samt

nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av pensionsförbättring och pensioner åt visst marinens manskap, dels ock en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om riks-
säkrings-
anstaltens ställ-
ning till viss
olycksfalls-
försäkring.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckta motioner om sådana ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkring enligt lagen må äga rum endast i riks-försäkringsanstalten.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft motionerna nr 159 i första kammaren, av herr *Ljunggren*, samt nr 184 i andra kammaren, av herr *Eriksson* i Grängesberg, i vilka motioner med vissa olikheter i formuleringen föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, att från och med den 1 januari 1921 försäkring enligt nämnda lag kunde äga rum allenast i riks-försäkringsanstalten.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av angiven orsak hemställt, att motionerna I: 159 och II: 184 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Berglund*: Då jag är särskilt intresserad för en god lösning av det stora sjukförsäkringsproblem, som f. n. står på dagordningen i vårt land, vill jag nu från denna synpunkt framhålla vissa moment av betydelse för avgörandet av den fråga, förevarande utskottsutlåtande behandlar.

Det är med tillfredsställelse jag konstaterat, att utskottet även beaktat detta ömsesidiga samband mellan de båda försäkringarna och intagit ett särskilt yttrande härom i själva utlåtandet.

Vad jag särskilt vill betona, det är att sjukförsäkringens genomförande skulle betydligt försvåras, om de enskilda bolagen bibehölls, emedan sjukkassorna enligt lagförslaget även skola taga hand om olycksfallen. Varje sjukkassa skulle då i olycksfallsavseende få att göra med icke blott riks-försäkringsanstalten utan även med tretton enskilda bolag. Man kan lätt tänka sig de svårigheter och olägenheter av flera slag, som på så sätt skulle uppstå. Man måste beträffande varje särskild olycksfallsskada undersöka, huruvida den skadade är försäkrad i den ena eller den andra olycksfallsförsäkringsinrättningen. Fick man en oriktig uppgift, vilket ju lätt kan hända i det praktiska livet, då måste man gripa till en vidlyftig skriftväxling i ämnet, som skulle tynga och fördyra administrationen. Varje sjukkassa måste vidare lägga upp fjorton olika konton, nämligen ett för varje anstalt, samt möjligen kunna hava fjorton olika avtal. Ja, det skulle föra mig alltför långt att genomgå alla de svårigheter, som nödvändigtvis skulle bli följden. Hur mycket redigare blir det då ej, att hava blott att göra med en enda anstalt, statens anstalt? Jag vill erinra om att den i november församlade stora sjukkassekongressen i Gävle, vid behandlingen av socialförsäkringskommitténs förslag till lag om allmän sjukförsäkring, enhälligt uttalade, att sjukkassornas arbete i avseende å samarbetet med olycksfallsförsäkringen skulle väsentligt förenklas, om olycksfallsförsäkringen handhades av endast en försäkringsinrättning, riks-försäkringsanstalten.

Enligt min mening skulle sjukförsäkringen icke kunna rationellt genomföras, om olycksfallsförsäkringen splittrades på flera anstalter.

Herr talman, då utskottet kommit till det resultat det gjort och hänvisar till den utredning som redan är påbjuden att socialförsäkringskommittén skall vidtaga, har jag icke annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Om riksförsäkringsanstaltens ställning till viss olycksfallsförsäkring.

(Forts.)

Herr Örne: Herr talman! Då diskussion uppstått i denna fråga, har jag ansett mig böra i största korthet framhålla önskvärdheten av att man vid en blivande utredning framgår med utomordentlig försiktighet. Enligt min uppfattning har det icke varit en olycka, att ömsesidiga försäkringsanstalter bestått vid sidan av riksförsäkringsanstalten, som säkerligen utan den konkurrens som därigenom uppstått kommit att utvecklas vida utöver den nuvarande omfattningen, en omfattning som dock är långt större, än som försäkrades att anstalten skulle få, då man planerade upptagandet av denna gren av socialförsäkringen. Det förefaller mig, att här framför allt borde undersökas, huruvida det icke genom något slags omläggning av de mindre arbetsgivarnas försäkringsskyldighet kunde ordnas så, att riksförsäkringsanstalten — antingen den nu bleve allenahärskande eller andra skulle bestå vid sidan därav kunde väsentligt reduceras.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr von Sydow: Även jag skall i största korthet anföra några ord i denna fråga.

Jag kan med avseende å olycksfallsförsäkringens organisation i allt väsentligt instämma med den siste talaren. I anledning av den förste talarens yttrande ber jag få säga, att det är alldeles riktigt, såsom herr Berglund anförde, att det är ett visst sammanhang mellan olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring, och att det vore något bekvämare för sjukförsäkringen om olycksfallsförsäkringen handhades av ett enda företag, riksförsäkringsanstalten. Men de olägenheter, som skulle följa därav, att det är flera institutioner som handhåva olycksfallsförsäkringen, äro utomordentligt överdrivna. Det är ingen svårighet alls att få veta, om en person är försäkrad i riksförsäkringsanstalten eller i ett enskilt bolag. Man får reda på det bara man frågar vare sig arbetsgivaren eller riksförsäkringsanstalten. Det behövs icke heller för sjukförsäkringen 14 särskilda avtal med olycksfallsbolagen såsom herr Berglund anförde; de flesta kassorna få endast med ett par av bolagen att göra. I varje fall bör frågan om olycksfallsförsäkringens organisation icke bedömas efter en så sekundär synpunkt, som att den ena eller den andra formen skulle vara bekvämare för sjukförsäkringen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av väckt motion om viss ändring i de uti lagen om försäkring för olycksfall i arbete intagna bestämmelser, om vilka personer äro att anse såsom arbetare enligt nämnda lag; samt

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 8 i lagen angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen) den 2 juli 1915.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 27 februari 1920 dagtecknad proposition, nr 179, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet, begärt riksdagens yttrande över propositionen bifogat förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik. *

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehått två i anledning av densamma väckta, lika lydande motioner, nämligen nr 250 i första kammaren, av herr *Oskar Erikson* och nr 356 i andra kammaren, av herr *Alvin*.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande avfattat sin hemställan i tre med A, B och C betecknade punkter, av vilka punkten A innehöll ett förordningsförslag.

Rörande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr von Sydow: I avseende på föredragningssättet tillåter jag mig hemställa,
att utlåtandet företages till avgörande punktvis,
att till en början förordningsförslaget föredrages paragrafvis med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist,
att vid den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet,
att författningstext icke må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres, samt
att, sedan förordningsförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställan i punkt A) föredrages.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

*Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.*

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen i anledning av det riksdagen för yttrande underställda förslaget till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik, ävensom motionerna I: 250 och II: 356 ansett, att nämnda förordning borde erhålla den ändrade lydelse, det i denna punkt intagna förslaget utvisade.

*Förordningsförslaget.**§ 1 mom. 1.*

Detta moment lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Mom. 1. Automobil, varmed i denna förordning, där ej annorlunda särskilt stadgas, avses jämväl motorcykel, vars vikt överstiger 50 kilogram, skall vara försedd med

a) — — — — —
b) två lätt åtkomliga, av varandra oberoende och fullt tillförlitliga system för bromsning, av vilka åtminstone det ena skall äga förmåga att på ett effektivt sätt fasthålla automobilen;

c) signalapparat av lämplig beskaffenhet;

d) — — — — —

e) — — — — —

f) — — — — —

g) om explosionsmotor användes, effektiv anordning för dämpande av ljudet från avloppsgaserna (ljuddämpare).

(i utskottets förslag:)

Mom 1. Automobil, varmed i denna förordning, där ej annorlunda särskilt stadgas, avses jämväl motorcykel, vars vikt överstiger 50 kilogram, skall vara försedd med

a) — — — — —

b) två lätt åtkomliga, av varandra oberoende och fullt tillförlitliga system för bromsning, av vilka, utom beträffande motorcyklar, åtminstone det ena skall äga förmåga att, även om föraren lämnat automobilen, på ett effektivt sätt fasthålla densamma även i lutande ställning;

c) signalapparat av lämplig beskaffenhet.

d) — — — — —

e) — — — — —

f) — — — — —

g) om explosionsmotor användes, effektiv anordning för dämpande av ljudet från avloppsgaserna (ljuddämpare).

Herr Erikson, Oskar: Jag ber att få framföra mitt tack till utskottet för den välvilliga behandling, utskottet i stort sett ägnat denna motion. Jag ber emellertid att i det sammanhanget få påpeka att jag gärna skulle ha velat andraga åtskilligt rent principiellt i denna fråga, men att jag på grund av den långt framskridna tiden icke skall göra det. Jag skall bara tillåta mig erinra något om den statistik, som de sakkunniga framfört och som förekommer på sid. 23 i dess betänkande. Där omtalas hur det är ställt med den här auto-

*Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)*

mobilförordningen och verksamheten här i landet. Det framgår av statistiken, att under tiden 1 januari—30 september 1919, således under en tid av nio månader, förekommo inom landet icke mindre än 16 dödsfall, förorsakade genom automobiltrafik, 388 fall av skadegörelse å personer och egendom och 965 andra olycksfall, som beivrades, tillsammans sålunda 1,369 fall. Det var som sagt under föregående års 9 månader. Och de tre första månaderna på året var det så, att automobilverksamheten var mycket litet i gång, beroende på brist på material, både bensin och andra materialier, som gjorde, att icke verksamheten var så högt uppdriven, som den nu är och som den efter allt att döma kommer att bliva i framtiden. Det torde förhålla sig så med automobilverksamheten, att den kommer mycket hastigt att utveckla sig här i landet, och det är klart, att lagstiftningen bör vara med om att befrämja en sådan utveckling, men den bör också reglera denna utveckling på sådant sätt, att den blir på bästa sätt ordnad för utövarna av automobilverksamheten och allmänheten i övrigt. Emellertid, med hänsyn till att vad utskottet här föreslagit är ett provisorium, som man har förhoppning icke måtte bliva av alltför lång varaktighet, skall jag, herr greve och talman, yrka bifall i huvudsak till den reservation, som avgivits av herrar Sigfrid Hansson, Hagman i Stockholm och Johansson i Sollefteå.

Herr Olofsson: Jag beklagar, att min hals är sådan att jag har svårt att göra mig hörd. Men emellertid vill jag säga några ord om paragraf 2 i förslaget angående inspektören. Den frågan tycker jag först borde avgöras, huruvida vi skola hava någon automobilinspektör eller icke. Nu är det så, att propositionen nr 180 innehöll förslag om anställande av en särskild inspektör. Den propositionen är hänvisad till statsutskottet, och på den har jag genom motion yrkat avslag. Nu vill jag i början av principdebatten säga min mening om denna inspektör. Jag har den uppfattningen, att en sådan inspektör skall vara till bra litet gagn och nytta. Jag tror, att man om ett eller annat år skall komma till insikt om, att nämnda inspektör för hela riket, som egentligen har till huvuduppgift, att kontrollera och hava överinseendet i landet över dem, som skola inspektera automobiler — det blir ett mångtal av dem i alla Sveriges städer — han skall omöjligen kunna utöva någon egentlig verksamhet, som duger. Vill jag säga, utan följderna blir, att vi få en hel del nya statsbefattningar igen. Det lär inte dröja länge, förrän vi ha en hel rad dylika tjänstemän. Vad de egentligen skola göra för stort gagn för att förebygga olyckor av automobiltrafik förstår jag icke. Han skall hava överinseende över dem, som besiktiga automobiler. Hur skall han kunna göra det? Han måste väl vara närvarande och tillse, att besiktningsmännen utöva sina befattningar, och han kommer att bliva mycket dyrbar. Här har föreslagits av kommitterade, att han skulle få en lön av 15.000 kronor jämte annat. Nu har statsrådet inskränkt det och sagt att lönen borde nedsättas till 8.700 kronor med åtskilliga förmåner, däribland fria resor enligt 3 klass av resereglementet.

Jag beklagar än en gång, att jag har så svårt att göra mig hörd.

Men jag anser att, när vi nu stå i begrepp att revidera vår väg- (Om ändringar i auto-
lag och det föreslagits, att det skall bli vägfogdar, som skulle hava mobiltrafik-
med vägarne helt att skaffa, det vore tids nog att, när vi få den lagen förordningen.
fram på riksdagens bord, tänka på, om icke också den här befatt-
ningen skulle kunna förenas med vägfogdebefattningen. Man inrät-
tar så många nya statstjänster tycker jag, att man bör tänka sig för
litet innan man inrättar nya, nya och nya. Och den här befattningen
är enligt min mening en befattning, som åtminstone för närvarande
kan betraktas sasom ganska överflödig.

Jag skall icke upptaga kammarens tid vidare, men jag kommer
att framställa yrkande på avslag, när vi komma till paragraf 2.

Herr v o n S y d o w: Herr greve och talman, mina herrar! Her-
rarna hava hört av den förste ärade talaren, herr Eriksson, huru som
ett stort antal olycksfall under endast en kort tid inträffat i landet
på grund av körande med automobil. Då är det naturligt, att man
kommit att tänka på vilka åtgärder borde vidtagas för att råda bot
på detta missförhållande. Det är klart, att man skulle kunna gå den
vägen att skärpa straffbestämmelserna, men man har på goda grun-
der ansett, att det icke skulle leda till något avsevärt resultat. Man
har kommit till den övertygelsen, att olycksfallen, åtminstone ett stort
antal av dem, berott på att de personer, som förde automobilerna, i
själva verket icke hade tillräcklig insikt för att vara automobilförare,
och även att vissa åkdon, som vore i trafik, icke bort godkännas i så-
dant avseende. Man kom sålunda till det resultatet att vad som borde
göras för att råda bot på missförhållandena var att utöva strängare
kontroll på automobiltrafiken. Nu utses besiktningsmännen av Ko-
nungens befallningshavande, och Konungens befallningshavande hava
också att kontrollera det sätt varpå dessa tjänstemän sköta sig. Men
olyckligtvis hava icke Konungens befallningshavande tillräckliga
tekniska insikter att nöjaktigt fullgöra detta värv. Det har konstate-
rats av de kommitterade som haft denna sak till utredning, att åtskilli-
ga besiktningsmän icke skött sig på sådant sätt, som varit önskligt.
Några ha varit stränga, andra för slappa. Och naturligtvis har det
blivit så, att besiktningsmän som varit minst fordrande, ha fått mest
att göra och förtjänat mest pengar, ty besiktningsmännen få betalt för
varje särskild besiktning. För att få en bättre ordning i detta avse-
ende och få mera likformighet i fråga om fordringarna på besikt-
ningsmännen över hela landet har man icke kunnat finna på någon
bättre utväg än att anställa en särskild inspektör över dessa be-
siktningsmän. Denne inspektör borde naturligtvis verka för att vissa
allmänna fordringar å fordon och automobilförare bleve antagna och
tillämpade lika för hela riket.

Den siste ärade talaren uttalade tvivel om huruvida denne in-
spektör skulle komma att göra någon nytta. Jag får säga, att jag är
av fullständigt motsatt åsikt. Jag tror att en sådan tjänsteman skulle
göra en mycket stor nytta. Jag tror icke, att han skulle bli så be-
tungad av göromål, att han icke skulle hinna med att öva någon in-
spektion. Man får komma ihåg, att i själva verket besiktning av for-

*Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förfordningen.
(Forts.)*

don och prövning av automobilförare i större utsträckning förekommer endast på vissa platser i landet såsom i Stockholm och några andra större orter. Detta underlättar i väsentlig mån inspektörens verksamhet. Det har uttalats, att sannolikt icke *en* inspektör komme att vara tillräcklig, utan att det komme att behövas fler. Det anser jag för min del icke sannolikt, men skulle så ske, att det anställes en inspektör till, så anser jag det icke vara någon olycka, och ber den siste ärade talaren observera att detta enligt utskottets förslag icke skulle föranleda några kostnader för statsverket, emedan utskottet hemställer, att kostnaderna för dessa befattningar skulle bäras av automobiltrafiken, exempelvis uttagas genom en liten ökning av stämpelavgiften å registreringsbevisen för automobilerna och å körkort. Statsverket komme i varje fall icke att bli betungat av dessa kostnader.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pers: Jag undrar ändå, om det icke ligger någon befohgenhet i vad herr Olofsson i Digernäs här yttrat. Det är sant att en hel del olycksfall inträffat, men man får också taga i betraktande, att det är fordon som äro ganska ovanliga för vårt land. Polismyndigheterna ha beivrat en hel del. Den här inspektören kan var senapskornet, som lägges ned i jorden i dag, men som sedan kommer att växa och växa till ett stort träd, som himlens fåglar komma att taga hägn under, d. v. s. vi få ett helt ämbetsverk, om vi reglera dessa förhållanden. Det har blivit regel numera, att varje riksdag upprättar sitt ämbetsverk. Vi hava gjort vad vi kunnat redan i dag, och det har skett med kammarmajoritetens begivande, men det förefaller, som vi skulle kunna skjuta något på tillsättandet av denna inspektör i alla fall. Konungens befallningshavande i vårt land duga till ofantligt mycket och lösa många svåra knutar, och det här är en av dem, som jag tror, att de kunna lösa ännu någon tid. Ett cirkulär till vägledning för dem skulle säkerligen kanske göra gott, och få de sin uppmärksamhet fästad på saken, föreställer jag mig, att man skulle kunna låta det vara. Man bör icke reglera allt för mycket. Folket skall kunna klarera upp sådana saker självt med de anvisningar som allmänna opinionen och polismyndigheterna giva, och jag förenar mig därför med herr Olofsson i hans yrkande på avslag.

Herr Lindley: Beträffande den föreslagna inspektören är det klart för mig, att en sådan inspektör kommer att vara till stor nytta. Om det kommer att behövas flera inspektörer är en fråga, som är beroende på om denna verksamhet kommer att utvecklas år från år. I så fall kommer denna verksamhet förr eller senare att göra hästfordonen fullständigt överflödiga. Med den utveckling automobiltrafiken tagit i landet är det givet, att det måste vara någon person, som har tillsyn på detta och ser till att det utvecklar sig i rätt riktning och framför allt att materielen hålles i det goda skick som behövs. Det är säkert, att de faror som möta automobiltrafikanterna

komma att bli större, om man icke utövar stark kontroll över materielen. Det behövs bara, att en broms är felaktig på en automobil för att det skall kunna förorsaka förluster till liv och lem, som säkerligen äro av mycket större art än de kostnader som förorsakas därav, att det finnes fullt dugliga besiktningsmän och att det finnes en eller flera kontrollörer som övervaka att besiktningsmännen fullgöra sina skyldigheter. Jag tror icke, att det är så stora farhågor man behöver hysa för detta, och för min del anser jag, att det är en nödvändig sak att åstadkomma ett sådant reglerande på detta område. Men för öfrigt vill jag säga att, innan senaste automobillag antogs, pekade jag på i riksdagen, att det fanns en ofantlig massa brister i densamma och uttalade min farhåga, att just automobilförarna skulle komma i en mycket svår ställning och gång efter annan verkligen göra sig saker till något som icke borde läggas på dem. Det är icke endast bestämt, att automobilerna skola vara fullt dugliga, utan både automobilägaren och föraren äro ansvariga för de olyckor som inträffa. Det står nämligen i lagen, att båda två, ägaren och föraren, äro i lika hög grad ansvariga för olyckor såväl ekonomiskt som i andra avseenden. Men det är givet, att det måste tillses, att den materiel som står till förarens förfogande, är av den art, att icke på grund av denna materiels beskaffenhet olycka behöver inträffa. När då själva automobillagen på nytt skall genomgå och granskas, har man ingenting att säga i den punkten. Men vad just den frågan beträffar att tillsätta en inspektör kan jag icke göra annat än att varmt förorda detta.

*Om ändringar
i auto-
mobilitrafik-
förordningen.*
(Forts.)

Herr von Sydow: I anledning av herr Pers yttrande att Konungens befallningshavande kunna göra mycket, vill jag säga, att jag instämmer uti att Konungens befallningshavande kunna göra mycket och faktiskt göra mycket. Men i fråga om dessa göromål skulle jag vilja rekommendera herr Pers att läsa vad länsstyrelserna själva yttrat i saken. De hava yttrat att de sakna nödiga tekniska insikter för kontrollens utövande och därför tillstyrkt förslaget att inrätta en särskild inspektion. Detta förslag har tillstyrkts av de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, det har tillstyrkts av föredragande departementschefen, vilken såsom själv landshövding, väl borde känna till länsstyrelsernas kompetens i detta avseende. Det har också tillstyrkts av ett enhälligt utskott, och jag tillåter mig att yrka bifall till detsamma.

Efter härmed slutad överläggning godkändes förevarande moment

§ 2.

Denna paragraf hade avfattats sålunda:

Mom. 1. För verkställande av besiktning och annan förrättning, som i denna förordning avses, skola Konungens befallningshavande, var för sitt län, förordna erforderligt antal besiktningsmän. Dylikt förordnande meddelas varje gång för en tid av tre år. Avgår besikt-

Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förrordningen.
(Forts.)

ningsman före utgången av den för honom bestämda tjänstgöringstid, utses ny besiktningsman för den återstående tiden. Ända att tid, för vilken besiktningsman blivit utsedd, ej gått till ända, må, när skäl därtill förekommer, för honom meddelat förordnande återkallas.

Besiktningsman — — — — — autmobiltrafik.

Konungens — — — — — intagas.

Avgår — — — — — sätt.

Instruktion för besiktningsmännen utfärdas av Konungen.

Mom. 2. Inseende över samtliga besiktningsmännen i riket utövas av en av Konungen tillsatt inspektör, vilken har att fullgöra de åligganden, som närmare bestämmas i en för honom av Konungen utfärdad instruktion.

Konungens befallningshavande har att, innan förordnande för besiktningsman meddelas, inhämta yttrande i ärendet av inspektören samt, då besiktningsman förordnats eller entledigats, därom lämna inspektören underrättelse.

Herr Olofsson: Jag ber att få yrka avslag å moment 1 i andra paragrafen och därjämte å hela moment 2 med däremot svarande motivering, och jag kommer att begära omröstning på det.

Herr von Sydow: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av nu ifrågavarande paragraf oförändrad samt vidare på bifall till herr Olofssons yrkande om paragrafens godkännande med den ändring, som föranledes av att mom. 2 utelämnades; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande utan ändring, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Olofsson begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner det av andra lagutskottet i utlåtande nr 35 framställda förslag till ändrad lydelse av § 2 i förordningen om automobiltrafik, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes förslaget med den av herr Olofsson under överläggningen föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna utfallit sålunda:

Ja — 43:

Nej — 35.

§ 3 mom. 1, § 4, § 5 mom. 2, § 6 mom. 6 och § 11.
Godkändes.

Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)

§ 12. Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Mom. 1. Den, som vill erhålla körkort, har att till Konungens befallningshavande i det län, där han är mantalsskriven, eller, om han icke är i riket mantalsskriven, till Konungens befallningshavande i det län, där han för tillfället vistas, insända ansökan därom med angivande av fullständigt namn, yrke och hemvist samt därvid foga

a) bevis om sökandens födelse-år och födelsedag.

b) intyg av läkare, att sökanden icke lider av sådan nedsättning i syn- eller hörselförmåga eller sådant lyte, som gör honom olämplig som förare, och

c) bevis av besiktningsman, att sökanden är fullt förtrogen med konstruktionen, skötseln och manövreringen av automobil (motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs) samt äger nödig kännedom om gällande författningsföreskrifter rörande automobiltrafik.

Har sökanden vederbörligen fullgjort vad ovan föreskrivits och har han fyllt 18 år samt gjort sig känd för nykterhet och ordentlighet, har Konungens befallningshavande att för honom utfärda körkort, vilket skall innefatta tillstånd antingen att föra automobil eller endast att föra motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs. Körkort av förstnämnda slag medför rätt att föra motorcykel, som nyss nämnts.

Körkort vartill formulär fastställes av Konungen, gäller för färd i hela riket.

(i utskottets förslag:)

Mom. 1. Den, som vill erhålla körkort, har att till Konungens befallningshavande i det län, där han är mantalsskriven, eller, om han icke är i riket mantalsskriven, till Konungens befallningshavande i det län, där han för tillfället vistas, insända ansökan därom med angivande av fullständigt namn, yrke och hemvist samt därvid foga

a) bevis om sökandens födelse-år och födelsedag,

b) intyg av läkare, att sökanden icke lider av sådan nedsättning i syn- eller hörselförmåga eller sådant lyte, som gör honom olämplig som förare, och

c) bevis av besiktningsman, att sökanden är fullt förtrogen med konstruktionen, skötseln och manövreringen av automobil (motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs) samt äger nödig kännedom om gällande författningsföreskrifter rörande automobiltrafik.

Har sökanden vederbörligen fullgjort vad ovan föreskrivits, och har han fyllt 18 år samt gjort sig känd för nykterhet och ordentlighet, har Konungens befallningshavande att för honom utfärda körkort, vilket skall innefatta tillstånd antingen att föra automobil eller endast att föra motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs. Körkort av förstnämnda slag medför rätt att föra motorcykel, som nyss nämnts.

Körkort, vartill formulär fastställes av Konungen, gäller för färd i hela riket.

Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Mom. 2. Över utfärdade körkort skall Konungens befallningshavande föra anteckning i liggare eller kortregister; och skall därvid för varje körkort antecknas nummer å körkortet och dag för dess utlämnande samt innehavarens namn, födelseår, födelsedag, yrke och hemvist, så ock angivas, huruvida körkortet avser automobil i allmänhet eller allenast motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs.

Mom. 3. Befinnes förare hava vid färd med automobil gjort sig skyldig till grov vårdslöshet eller visat likgiltighet för andra människors liv eller egendom, eller föreligga eljest sådana förhållanden, att förare måste anses olämplig att föra automobil, må Konungens befallningshavande, som utfärdat körkortet, återkalla detsamma antingen för viss tid, minst två månader och högst två år eller ock för alltid.

Beslut — — — — ändrats.

Mom. 4. Har förare ådömts straff för förseelse mot denna förordning eller mot 11 kap. 15 § strafflagen, i vad sistnämnda lagrum avser automobiltrafik, åligger det åklagaren att ofördröjligen insända utslaget i målet till den länsstyrelse, som utfärdat körkort för föraren.

(i utskottets förslag:)

Mom. 2. Över utfärdade körkort skall Konungens befallningshavande föra anteckning i liggare eller kortregister; och skall därvid för varje körkort antecknas nummer å körkortet och dag för dess utlämnande samt innehavarens namn, födelseår, födelsedag, yrke och hemvist, så ock angivas, huruvida körkortet avser automobil i allmänhet eller allenast motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs.

Mom. 3. Befinnes förare hava vid färd med automobil gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, *varit berusad* eller visat likgiltighet för andra människors liv eller egendom, eller föreligga eljest sådana förhållanden, att förare måste anses olämplig att föra automobil, må Konungens befallningshavande, som utfärdat körkortet, återkalla detsamma antingen för viss tid, minst två månader och högst två år, eller ock för alltid.

Beslut — — — — ändrats.

Mom. 4. Har förare ådömts straff för förseelse mot denna förordning eller mot 11 kap. 15 § strafflagen, i vad sistnämnda lagrum avser automobiltrafik, åligger det åklagaren att ofördröjligen insända utslaget i målet till den länsstyrelse, som utfärdat körkort för föraren.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Sigfrid Hansson*, *Hagman* i Stockholm och *Johansson* i Sollefteå hemställt, utom annat, att § 12 mom. 3 måtte erhålla följande lydelse:

Mom. 3. Befinnes förare — — — — —
— — — — — eller ock för alltid.

Då återkallande av körkort ifrågasättes, skola de till grund härfor liggande handlingarna remitteras till den i § 2 mom. 2 omförmälde inspektören för inhämtande av hans yttrande. Sådant yttrande skall vara avgivet inom 30 dagar från delfåendet. Det är Konungens be-

fallningshavande obetaget att under nämnda tid meddela förbud för innehavaren av körkortet att tills vidare föra automobil.

Herr Erikson, Oskar: Jag skall be att få yrka, att paragrafen erhåller följande lydelse: »Provkörning av automobil må icke före eller efter besiktning äga rum utan etc.»

*Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förfordningen.
(Forts.)*

Herr von Sydow: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindley: Jag måste i anslutning till vad jag förut sagt hävda den bestämmelsen, att det är oriktigt att taga bort körkort från en förare, utan att man förut grundligt har provat, huruvida ett sådant borttagande av denna förarättighet är befogad eller icke. Han bör ju hava någon myndighet att appellera till, ty samtidigt som man tager bort från honom rättigheten att köra, berövar man honom hans existensmöjligheter; dessutom har man icke garantier för, att hans materiell är fullständigt riktigt. Det kan mången gång inträffa fall, då en förare har kommit i olycka, som i realiteten icke kan läggas honom till last. Jag vill bara taga ett sådant exempel. Någon vill åka till Lidingön på vintern, när vägarna äro isbelagda. Droskkusken kommenderas då att köra, och han har icke rättighet att vägra. Under färden inträffar en olycka för vilken kusken blir ansvarig, och man borttager hans körkort. Det vore en orättvisa att beröva droskkusken i Stockholm rättigheten att köra på grund av en sådan olycka, som i realiteten, det vill jag säga, säkerligen skulle kunna undvikas, om han hade haft full bestämmanderätt att neka köra, när fara är å färde. När han är anställd som droskehaufför, kan han dock icke vägra.

Jag har tagit ett sådant fall för att visa, att det kan inträffa situationer av sådant slag, att dessa personer verkligen skulle behöva en myndighet att appellera till för att få rättelse, och därför ber jag att få yrka bifall till den här vid betänkandet fogade reservationen av herrar Sigfrid Hansson, Hagman i Stockholm och Johansson i Sollefteå.

Herr von Sydow: Jag får säga, att jag icke förstod herr Eriksons yrkande. Herr Lindley däremot förstår jag, han vill yrka bifall till den i momentet avgivna reservationen ifråga om körkorts återkallande.

Detta är en fråga av mindre vikt, och jag vill gärna instämma med herr Lindley, då han säger, att det är mycket önskvärt, att körkortet icke återkallas, innan fullständig utredning ägt rum angående en förment förseelse. Men jag tror, att det vore opraktiskt att föreskriva, att i varje sådant fall inspektören skall höras. En massa remisser skulle då inkomma till honom från olika delar av landet, varvid man kunde befara, att dessa löpande saker allt för mycket komma att inkräkta på hans övriga göromål. Jag tillåter mig därför att yrka bifall till utskottets förslag.

Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som framställes rörande nu föredragna paragraf, propositioner, först på godkännande av pragrafen samt vidare på dess godkännande med den ändring, som förordats i den av herr Sigfrid Hansson m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

§ 13.

Godkändes.

§ 16 mom. 2 och 4.

Dessa moment lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Mom. 2. Under färd skall å automobil föras vederbörligt igenkänningsmärke, så beskaffat och anbragt, som i denna förordning är stadgat, vilket märke icke får under färden vara dolt, varjämte å lämplig, lätt tillgänglig plats skall vara anbragt skylt med uppgift om dels ägarens namn och hemvist samt dels tiden för senast verkställda besiktning av automobilen. Å lastautomobil skall därjämte vara anbragt skylt med uppgift om automobilens egen vikt och lastningsförmåga samt, om denna överstiger 1,000 kilogram, högsta hjultryck å såväl fram- som bakaxeln.

Då mörker eller dimma råder, skola under färden framtill föras två lyktor i samma höjd, en å vardera sidan, med vitt sken, tillräckligt starkt att upplysa vägen minst 50 meter framför automobilen. Är motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs, ej försedd med sidvagn, må dock den främre belysningen utgöras av endast en lykta av nämnda beskaflenhet. Medföres sidvagn, skall jämväl å denna finnas framtill en lykta med vitt sken. Baktill å automobilen skall föras lykta med vitt sken, som

(i utskottets förslag:)

Mom. 2. Under färd skall å automobil föras vederbörligt igenkänningsmärke, så beskaffat och anbragt, som i denna förordning är stadgat, vilket märke icke får under färden vara dolt, varjämte å lämplig, lätt tillgänglig plats skall vara anbragt skylt med uppgift om dels ägarens namn och hemvist samt dels tiden för senast verkställda besiktning av automobilen. Å lastautomobil skall därjämte vara anbragt skylt med uppgift om automobilens egen vikt och lastningsförmåga samt, om denna överstiger 1,000 kilogram, högsta hjultryck å såväl fram- som bakaxeln.

Då mörker eller dimma råder, skola under färden framtill föras två lyktor i samma höjd, en å vardera sidan, med vitt sken, tillräckligt starkt att upplysa vägen minst 50 meter framför automobilen. Är motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs, ej försedd med sidvagn, må dock den främre belysningen utgöras av endast en lykta av nämnda beskaflenhet. Medföres sidvagn, skall jämväl å denna finnas framtill en lykta med vitt sken. Baktill å automobilen skall föras lykta med vitt sken, som

(i Kungl. Maj:ts förslag;)

fullständigt belyser det å automobilen anbragta bakre igenkänningsmärket. Denna senare lykta skall även visa rött ljus bakåt.

Användes lykta med bländande sken, skall detta vara inriktat så lågt över marken eller så avskärmat, att det icke medför olägenhet för mötande.

Mom. 4. Förare åligger:

att — — — varningssignal;

att under färd i stad, köping eller annat tätt bebyggt samhälle icke använda signalapparat av sådant särskilt slag, som allmänne- ligen användes å brand-, ambu- lans- eller polisvagnar, och natte- tid endast signalapparat med dov ton;

att — — — överskådas;

att — — — körbanan;

att — — — ögonblickligen;

att — — — vägar;

att — — — smutsstänk;

att — — — uppstår;

samt att — — — avlopp.

(i utskottets förslag:)

fullständigt belyser det å auto- mobilen anbragta bakre igenkän- ningsmärket. Denna senare lykta skall även visa rött ljus bakåt.

Användes lykta med bländande sken, skall detta till skydd för mötande vara inriktat lågt över marken eller på lämpligt sätt av- skärmat.

Mom. 4. Förare åligger:

att — — — varningssignal;

att under färd i stad, köping eller annat tätt bebyggt samhälle icke använda signalapparat av så- dant särskilt slag, som allmänne- ligen användes å brand-, ambu- lans- eller polisvagnar, och natte- tid endast signalapparat med dov ton;

att — — — överskådas;

att — — — körbanan;

att — — — ögonblickligen;

att — — — vägar;

att — — — smutsstänk;

att — — — uppstår;

samt att — — — avlopp.

Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)

I förenämnda av herr Sigfrid Hansson m. fl. vid utlåtandet anförda reservation hade beträffande § 16 mom. 4 hemställts om bi- fall till ett motionsvis framfört yrkande, att ordet »ögonblickligen» skulle utbytas mot ordet »omedelbart».

Herr Erikson, Oskar: Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Sigfrid Hansson m. fl.

Herr von Sydow: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på godkännande av de under behandling varande momenten samt vidare på desammas godkännande med den ändring beträffande mom. 4, som förordats i herr Sigfrid Hanssons m. fl. reservation; och förklara- des den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

§ 21.

Godkändes.

Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förorordningen.
(Forts.)

§ 22.

Denna paragraf var så lydande:

Ej må — — — — — äger rum.

Till sådan automobilförare må ej antagas annan än den, som innehar gällande körkort, uppnått 21 års ålder, med läkarbetyg styrkt sig äga normal syn- och hörselförmåga samt i övrigt är lämplig såsom dylik förare.

Myndighet — — — — — sistnämnda myndighet.

Bevis — — — — — polisman.

Herr Erikson, Oskar: Ja, i den här paragrafen är det fråga om körkortets indragning för automobilchaufförer i persontrafik, och jag vill här framhålla, att det kan finnas andra orsaker, på grund varav vederbörande myndigheter kunna anse det vara lämpligt att indraga körkort, än att en automobilförare begått vissa oförsiktigheter. Jag tillåter mig, herr talman, att citera en tidsningsnotis om en händelse, som nyligen inträffat här i Stockholm i samband med den ifrågasatta strejken bland chaufförerna här i Stockholm. Det var en medarbetare i Nya Dagligt Allehanda, som intervjuade polismästaren Hårleman här i staden, och polismästaren framhöll följande:

»Chaufförerna borde komma i håg, att de intaga en yrkesställning, där de icke blott hava rättigheter utan också skyldigheter. När Överståthållarämbetet en gång godkänt en chaufför som förare av droskbil i regelbunden trafik, äger denne chaufför också en bestämd skyldighet att utföra denna tjänst, och en uraktlåtenhet i detta avseende kan leda till vederbörandes avskedande, i det överståthållarämbetet i händelse av en allmän arbetsnedläggelse inom droskchaufföryrket ensamt har att bestämma, till vilka chaufförer rättighet att föra droskbil skall lämnas. Polismästare Hårleman trodde för sin del, att endast den eventualiteten, att ett deltagande i arbetsnedläggelsen kan leda till rättighetens indragande, borde vara ägnat att avskräcka chaufförerna från att ge sig in i ett strejkäventyr.»

Jag vill sålunda framhålla det rena godtycke, som kan framkomma från vederbörande myndigheters sida i förevarande fall.

Efter härmed slutad överläggning godkändes § 22.

§ 28 mom. 1, §§ 30, 31, 33—35, 41 och 42.

Godkändes.

§ 43 mom. 1.

Detta moment lydde:

Mom. 1. För förrättning, som enligt denna förordning ankommer på besiktningsman, är denne berättigad till ersättning enligt följande taxa:

för första besiktning eller efterbesiktning av motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs, 15 kr.

» första besiktning eller efterbesiktning av annan automobil 25 »

» prövning enligt § 4 . 20 »

Uppvisas på en gång två eller flera, en och samma ägare tillhöriga motorcyklar, varom i § 1 mom. 1 förmåles, eller två eller flera, en och samma ägare tillhöriga automobiler av annat slag till första besiktning eller efterbesiktning, skall ersättning utgå med nedanstående belopp, nämligen:

för två motorcyklar, som i § 1 mom. 1 sägs, . . 12,50 kr. för varje

» två automobiler av annat slag . . 20 » » »

» mer än två motorcyklar, som i § 1 mom. 1 sägs, 10 » » »

» mer än två automobiler av annat slag 15 » » »

Då besiktning eller prövning, som här avses, kommit till stånd, utgår ersättning, vid besiktning vare sig automobilen befunnits i föreskrivet och lämpligt skick eller ej, och vid prövning oavsett om sökanden kunnat godkännas såsom förare eller icke.

Evad — — — resereglemente.

I ersättningen — — — myndighet.

Mom. 1. För förrättning, som enligt denna förordning ankommer på besiktningsman, är denne berättigad till ersättning enligt följande taxa:

för första besiktning eller efterbesiktning av motorcykel, som i § 1 mom. 1 sägs, 10 kr.

» första besiktning eller efterbesiktning av annan automobil 15 »

» prövning enligt § 4 . 10 »

Uppvisas på en gång två eller flera, en och samma ägare tillhöriga motorcyklar, varom i § 1 mom. 1 förmåles, eller två eller flera, en och samma ägare tillhöriga automobiler av annat slag till första besiktning eller efterbesiktning, skall ersättning utgå med nedanstående belopp, nämligen:

för två motorcyklar, som i § 1 mom. 1 sägs, . . 8,50 kr. för varje

» två automobiler av annat slag . . 12,50 » » »

» mer än två motorcyklar, som i § 1 mom. 1 sägs, 7 » » »

» mer än två automobiler av annat slag 10 » » »

Då besiktning eller prövning, som här avses, kommit till stånd, utgår ersättning, vid besiktning vare sig automobilen befunnits i föreskrivet och lämpligt skick eller ej, och vid prövning oavsett om sökanden kunnat godkännas såsom förare eller icke.

Evad — — — resereglemente.

I ersättningen — — — myndighet.

Om ändringar i automobiltrafikförordningen.
(Forts.)

Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)

Enligt afgiven reservation hade herrar *Westman, Hagman* i Stockholm och *Johansson* i Sollefteå hemställt, dels att utskottets motivering till § 43 måtte erhålla följande lydelse:

»En utredning rörande de inkomster, som vid ett bifall till § 43 i den lydelse denna § erhållit i den kungl. propositionen skulle tillfalla besiktningsman, har icke förelagts utskottet. Visserligen har utskottet ansett sig böra sänka de av Kungl. Maj:t föreslagna ersättningsbeloppen, men verkningarna härav på besiktningsmännens inkomster hava icke av utskottet kunnat tillförlitligt beräknas.

Då besiktningsmännens verksamhet under tiden närmast efter de nu föreslagna ändringarnas ikraftträdande tydligen kommer att bliva synnerligen omfattande, kan det system, som av Kungl. Maj:t föreslås för att bereda dem ersättning, medföra, att de ej minst under den närmaste framtiden erhålla alldeles oskäliga inkomster.

Detta system innebär, att besiktningsmännen äga uppbära ersättning för förrättningar utan redovisningsskyldighet. Med hänsyn till de betänkliga verkningar, detta system kan komma att medföra, synes det böra modifieras på det sätt, att besiktningsman äger uppbära avgift för förrättning mot redovisningsskyldighet, varjämte i Kungl. Maj:ts hand ligger att bestämma de grunder, efter vilka varje besiktningsman äger tillgodogöra sig arvode ur uppburna avgifter.

Utskottet vill för övrigt framhålla, att frågan om ett tillfredsställande ordnande av besiktningsmännens ersättning bör bliva föremål för ytterligare prövning i samband med den allmänna revision av förordningen, varom utskottet framställt förslag.»

dels ock att utskottets förslag till avfattning av § 43 mom. 1, måtte erhålla följande lydelse:

§ 43.

Mom. 1. För förrättning — — — — berättigad uppbära avgift enligt följande taxa:

för första — — — — —

— — — — — enligt § 4.....10 kronor

Uppvisas — — — — — efterbesiktning, skall avgift erläggas — — — — — nämligen:

för två — — — — —

— — — — — annat slag10 kronor för varje.

Då besiktning — — — — — till stånd, erlägges avgift, vid — — — — icke.

Evad — — — — — resereglementet.

I avgiften ingår — — — — — myndighet.

Besiktningsman är skyldig att i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer inlämna redovisning för uppburna avgifter. De grunder, efter vilka besiktningsman äger tillgodogöra sig arvode ur uppburna avgifter, bestämmas av Kungl. Maj:t.

Herr Westman: Herr greve och talman, mina herrar! Det avlöningssystem, som utskottet har föreslagit, kommer med all säkerhet att medföra, att vissa besiktningsmän komma att erhålla alldeles oskäligen inkomster. För min del vill jag icke göra mig medansvarig vid antagandet av ett system, som kommer att ha dylika verkningar, och jag ber därför att få yrka bifall till min reservation, som just avser att omöjliggöra, att besiktningsman kan komma att från allmänheten uppbära avgifter till ett sammanlagt belopp, som inte står i något som helst skäligen förhållande till hans arbete.

*Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)*

Herr von Sydow: Kungl. Maj:t har föreslagit en avsevärd förhöjning av avgiften såväl vid godkännande av automobiler som vid prövning av automobilförare. Utskottet åter har föreslagit en väsentlig nedsättning i dessa avgifter, nämligen med dels 10 kronor, dels 5 kronor. Efter den nedsättningen hyser jag icke de farhågor, som herr Westman har, beträffande oskäligen inkomster för besiktningsmännen, särskilt om det blir genomfört en sträng kontroll över dem, så att icke en eller annan blir känd för att vara efterlåten i sina fordringar. Jag tror t. o. m., att med denna nedsättning det på sina ställen kan bli ganska svårt att få lämpliga besiktningsmän. I Stockholm torde det icke bli ganska svårt, men på andra ställen tror jag att redan den av utskottet föreslagna nedsättningen kan väcka betänkligheter och att man åtminstone icke kan gå längre ifråga om försvagande av besiktningsmännens ställning, än utskottet föreslagit.

Herr Boberg: Jag var icke närvarande vid ärendets justering. Eljest skulle jag hava anslutit mig till herr Westmans reservation vid denna paragraf. Utskottet har visserligen, som den siste ärade talaren framhöll, nedprutat det ursprungligen föreslagna beloppet; och detta på goda grunder, sedan utskottet erhållit upplysning om, huru mycket dessa besiktningsmän kunna tjäna. Men även med de arvoden, som kvarstå, är det mycket troligt, att i Stockholm och i de större städerna dessa besiktningsmän komma att tjäna mera, än vad som kan anses skäligen eller vad som kan vara förenligt med en klok hushållning. Just denna lags antagande kommer att befördra deras arbeten och deras inkomster i väsentlig grad. Därför ber jag att få ansluta mig till den av herr Westman m. fl. avgivna reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt framkomna yrkanden propositioner, först på godkännande av det under behandling varande momentet samt vidare på godkännande av den utav herr Westman m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på momentets godkännande, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Om ändringar
i auto-
mobiltrafik-
förordningen.
(Forts.)*

Den, som godkänner det av andra lagutskottet i utlåtande nr 35 framställda förslag till ändrad lydelse av § 43 mom. 1 i förordningen om automobiltrafik, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar.

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Westman m. fl. vid utlåandet anförda reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 20;

Nej — 58.

Övriga delar av förordningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades vara besvarad genom kammarens beslut rörande förordningsförslaget.

Punkterna B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 31, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt de i norra delarna av landet stationerade statsanställda av vissa särskilda avlöningsförmåner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hansén* för tiden från och med den 15 till och med den 25 innevarande månad.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,27 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 14 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 635, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av herr Lübecks motion, nr 305, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en planmässig utveckling av Sveriges sjöfartspolitik och sjöfartsförbindelser, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Anmälades och bordlades

jordbruksutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lantmäteriväsendet m. m. jämte fem i ämnet väckta motioner; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om vidtagande av åtgärder från statens sida för åvägabringande eller understödjande av social hjälpverksamhet, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om beredande åt behövande änkor av understöd utav allmänna medel utan fattigvårds verkan för underhåll och uppfostran av deras barn, dels ock om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande genom lån av hjälp åt behövande jordbrukareänkor att behålla jordbruken.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 44 samt statsutskottets utlåtanden nr 124—130.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att för kronans räkning inköpa fastigheten nr 5 i kvarteret Cephalus med adressnummer 1 vid Salviigränd i Stockholm m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 132 och 133, bevillningsutskottets betänkande nr 31, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 51 och 53—59, jordbruksutskottets utlåtanden nr 68—73 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 32.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 227, i anledning av väckta motioner om upphävande av stadgandena angående krigsdomstolar; samt

nr 228, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny giftermålsbalk m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Herr *Norling* väckte en motion, nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Rosling* från den 17 innevarande månad till den 1 nästinstundande juni.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,13 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
